

D'ACÍ I D'ALLÀ

NÚMERO 76
MES D'ABRIL
ANY 1924

**Es la
millor**

Proveu :
CAFÈ AMB LLET
condensada **EL PAGÈS**

Amb aquest
producte
d'exquisit
saborestal-
viareu fei-
na i diners

PIANOS PIANOLA-PIANOS

*Únics instruments
que poden os-
tentar la marca*
PIANOLA

Central :
Passeig de Gràcia, 35

Sucursal :
Bonsuccés, número 5

Barcelona

TOS,

Catarros, Bronquitis, Asma, Refredats, tos-ferina, Grippe, es curen prenent l'acreditat medicament

AIXAROP FIGRAN

De venda en farmàcies
i Centres d'específics

LABORATORI HIGIONE

Calàbria, 67 :: BARCELONA

ANÈMIA,

Clorosis, debilitat, inapetència, convalescència, i la pobresa de sang, es curen prenent el poderós tònic reconstituent

GOTES ROYEN

(sanguínees)

De venda en farmàcies
i Centres d'específics

LABORATORI HIGIONE

Calàbria, 67 :: BARCELONA

FLUJO BLANCO

SALES TIMOLADAS
DE
MEDIANA DE ARAGÓN

CURAT, PREVIENE las ENFERMEDADES ESPECIALES de la FEMUR
VÉASE EL MODO DE EMPLEO EN EL PROSPECTO INCLUIDO EN CADA Caja

Pídase cajitas "SALUS de MEDIANA de ARAGÓN"
Cajita de 6 bolsitas. Pta. 1'25 en Farmacias

Per a no ésser gras

és necessari evitar els principis. El fi o l'extrem ja el sabem: Greix excessiu i que es possessiona de llocs en que majors molèsties pugui ocasionar. La corba delatora es marca sempre en el baix ventre. Mantingui en tot moment la correcció del bust, per mitjà de nostra cintura elàstica FLEXIS, creada per Institut Ortopèdic Sabaté, Canuda, 7 — Barcelona

Vins fins de taula
Sant Quintí i Sta. Anna

Vins generosos i
espumosos

8specialitat en

MoscateLL

Malvasia · Lacryma
Christi · Vermut Moya

Damaneu-los
en Coimados
i Ultramarins

BODEGUES, Salvador Moya
Avinguda d'Icària, 177 - Tel. 46 S. M.

Mai com en la present época
convè donar la sensació de què
la nostra espiritualitat és immarcescible.

L'acreixement i protecció de
les manifestacions artístiques i
literàries del nostre poble, és la
millor manera de demostrar-ho.

Per tan,

s u b s c r i v i u - v o s a

D'ací i d'allà

que és un dels més importants
expandidors de la vida catalana.

■ ■ ■

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ:

Barcelona	13'50 pessetes l'any
Fora	14'50 pessetes »

D'ací i d'allà

MAGAZINE MENSUAL
 D I R E C T O R
IGNASI FOLCH i TORRES
EDITORIAL CATALANA
B A R C E L O N A

~ **S U M A R I** ~

La música russa: Igor Strawinsky, *A. M.* — D'una visita al Metropolità Transversal. — El dimarts de la vella (poesia), *Ll. Bertran Pijoan.* — Del ball de Disfresses de la Tertúlia Catalenista. — Actualitats. — Diades mortes, *Alfred Gallard.* — Espurnes de París, *Francesc Madrid.* — Machedruc, per *Henri Duvernois*, *J. M. Mustieles*, trad. — Impressions de viatge: Un matí a Pompelo, *Francesc de P. Blasi.* — Cançó d'una tarda de diumenge plujós (poesia), *J. M. Prous Vila.* — De l'Àpoc de Sant Medí. — El Bonze, per *Alexandre Koprin*, *Oriol Torres*, trad. — Actualitats. — L'abolició del Caillat, *Miquel Capdevila.* — Una nit de Pasqua sota Neró, per *Emile Gebhart*, *Alfred Gallard*, trad. — Crònica Catalana, *X.*

Suplement artístic: Frontal o pal·li de Sant Jordi. — Coberta, de Fàbregas.

REDACCIÓ: FERLANDINA, núms. 7, 9 i 11

ADMINISTRACIÓ: Rambla de Sant Josep, 16, pral.

Preu: 1'25 pessetes

La música russa

Igor Strawinsky

amb motiu de la seva visita
a Barcelona

IGOR Strawinsky acaba de visitar-nos. Enfront de l'Orquestra Casals ha dirigit, com tothom sap, algunes de les seves obres. Cal alegrar-se del fet, car ens honora.

La nostra Barcelona ha deixat d'ésser, musicalment, una ciutat endormiscada. Avui frueix ja d'una vida certament ufanosa. I, cosa que no era abans possible, els artistes de fora casa van ja parlant de nosaltres, de les nostres institucions, dels nostres músics, de les nostres publicacions. Ingressem, doncs, musicalment, en el moviment general d'arreu del món. Els nostres batecs viuen, es fan sentir al costat dels batecs dels altres pobles. I després de molts artistes que han ja parlat de nosaltres (Strauss, Schindler, etcètera), heu's aquí que En Fèlix Weingartner, el ben conegut *kapellmeister*, acaba de publicar en el diari de Viena *Neue Freie Presse* dos articles interessantíssims, i per a nosaltres agradossíssims, entorn de *Barcelona, ciutat florida (Barcelona, die Blumenstadt)*. El genial director d'orquestra i notabilíssim escriptor i compositor parla, en els susdits articles, amb evident simpatia, de la nostra ciutat, de l'Orfeó Català, del mestre Lamote de Grignon, etc. Strawinsky,

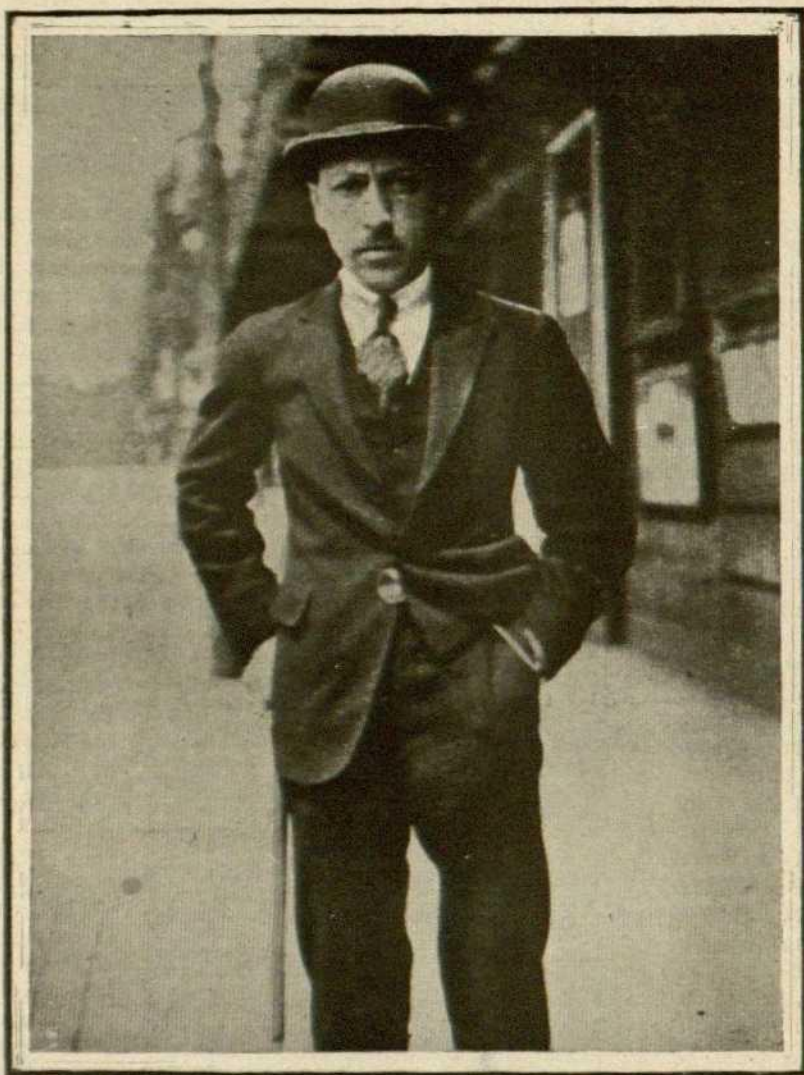
en fi, parlarà també ara de nosaltres, de la nostra Barcelona, ja que també ens coneix. Sabem que ha quedat contentíssim de la nostra acollida. S'engresca també amb les nostres sardanes i ha promès escriure'n alguna. I algú, ben conegut de nosaltres, l'ha ben documentat a propòsit dels instruments de la nostra cobla.

La visita que el gran músic acaba de fer a Barcelona ens ha fet pensar que el moment és sens dubte oportú per a parlar d'ell des de les pàgines de D'ACÍ I D'ALLÀ. I abans de parlar d'ell, ens ha semblat que no fóra pas inoportú de parlar també un xic, als sempre curiosos llegidors del nostre benvolgut magazine, de la música Russa.

Hom divideix generalment la música russa en dos períodes: dels seus orígens fins a Glinka, i de Glinka fins als *cinc*. Algú fa remarcar, amb justesa, que, enfront de la nova i darrera i ràpida evolució de la música russa, caldria ara afegir ja un nou període que començaria immediatament després dels *cinc*. Car la nova generació de músics russos sembla oblidar, realment, l'exemple de Rimsky - Korsakoff, de Mussorgsky, de Borodin i dels seus companys (que hom anomena, com ja és

Igor Strawinsky
l'any 1912

IGOR STRAWINSKY

L'il·lustre compositor rus, que per uns dies fou hoïte de la nostra ciutat, per a donar a conèixer en el gran Teatre del Liceu algunes obres de la seva composició

sabut, els *cinc*) i emprèn altres camins, altres estètiques!

La música russa anterior al segle XIX apareix (com tantes altres músiques!) ben plena de misteri. Solament es podria recordar algun nom isolat, alguna producció. Un fet adquireix, però, un cert relleu, en parlar de la Rússia d'abans del segle XIX, i és la influència de la música italiana del segle XVIII. La Itàlia d'aleshores penetrava i dominava arreu, en efecte, així a Alemanya, com a França, com a Hispània, com a Rússia! L'any 1755, Francesco Araja, músic napolità, arribà a Petrograd i escrigué una òpera amb llibret rus. L'èxit fou esclatant. Des d'aquell moment la simpatia, l'amor, la influència queda establerta. Els músics russos (com els músics d'arreu!) van a Itàlia a completar llurs estudis, i els músics italians, sempre ben acollits, s'estableixen a Rússia. Entre els músics russos que anaren a Itàlia esmentarem Bortnianski, Fomine, Titow i Glinka, que visqué, durant sa juvenesa, a Milà, Roma i Nàpols.

Títow fou el primer que es fixà en els cants populars russos. Es serví fins d'algun d'ells en les seves òperes. Però, en mig de l'ambient italià que generalment les caracteritzava, els dits cants dissonaven... Glinka anà ja més lluny que Titow, i, aconsellat per Dehn, assajà de fer música ja ben russa. Però les seves obres apareixen encara, sovint, bon xic italianes. Amb tot, la seva òpera: *La vida per al Tsar* triomfà plenament, i els russos, en escoltar-la, sentiren que cantava un dels seus. Glinka, amb l'obra que acabem de recordar, influí força en l'esperit dels joves músics de la seva terra. Però els músics russos es di-

vidiren, amb tot, i crearen dos agrupaments. Els uns eren fills espirituals de Glinka, i sentien que calia, abans que tot, crear música russa. Els altres, sense deixar d'ésser russos, esguardaven entorn d'ells i estudiaven, sobretot, les produccions alemanyes. Dos músics representen la tendència que podríem dir-ne cosmopolita: Rubinstein, el pianista genial, i Txaikowski. Aquests dos músics triomfaren plenament i llur art esdevingué

oficial. Rubinstein creà, l'any 1862, el Conservatori Imperial de Petrograd. I l'any 1866, Tchaikowski fou nomenat professor de l'esmentat Conservatori. I la influència dels dos músics fou ben important. I hom els respectava. I aquesta influència representà un obstacle, un entrebanc, pel que respecta al triomf de la música francament russa i dels músics ben netament nacionalistes. I els *cinc* i llurs deixebles — representants de l'agrupament que creia, com ja havem dit, que calia crear, abans que tot, música russa — patiren

força. Als ulls de Rubinstein i de Tchaikowski — i dels que seguien cegament les petjades d'aquests dos músics — els *cinc* i els seus deixebles eren uns folls... Cal llegir les publicacions d'aquells temps... I cal no oblidar que el públic, el gros públic, creia, sobretot, en els *dos* músics, diem-ne *oficials*. Car — fet extraordinari! — el poble no seguí, de moment, els músics *seus*, nacionalistes; seguí, admirà, respectà, sobretot, l'art *no rus*, l'art de Tchaikowski i de Rubinstein, fill... no gaire bell, de les obres de Schumann, de Brahms, de Beethoven, etc. Però no n'hi ha pas prou en voler seguir les petjades d'aquells grans músics per a assolir

Stravinsky
per Picasso

llur geni. I ni Rubinstein ni Tschaikowski l'assoliren...

I anem ara a parlar dels *cinc* músics que representen l'art netament rus, francament nacional. Llur agrupament s'anomenà, com queda dit, dels *cinc*. Com ja és sabut, formaren el dit conegudíssim agrupament els següents músics: Rimsky-Korsakoff, Balakirew, Mussorgski, Cui i Borodin. Dargomijski pressenti ja l'art rus i ajudà, encoratjà els cinc músics que havien de crear-lo. La doctrina dels dits músics, que havem ja qualificat de nacionalistes, és ben senzilla. Consisteix en cercar, mercès a la cançó, a l'art del poble, el geni, les característiques de la raça.

El que practicaren els *cinc*, en el fons, el que practicà Grieg i Smetana, el que realitzà Pedrell, entré nosaltres, i el que havia ja fet, per exemple, entre molts músics, Frederic Chopin.

Els cinc músics russos, ultra la cançó de la terra llur, estudiaren també la història de llur pàtria i les seves llegendes. I empraren preferentment, en les seves produccions, temes ben russos, ben castissos. Tot admirant l'obra de Wagner, no l'imitaren. I respecte l'orquestració, més que la del mestre de Bayreuth, es proposaren *continuar*, *desenrotllar*, seguir la de Liszt i la de Berlioz.

Les obres que els mestres russos dels quals parlem escriviren per al teatre, foren, generalment, ben filles de l'ambient de la terra que les veié néixer. Citem algunes de les esmentades i ben exemplars produccions: El *Príncep Igor*, de Borodin; *Boris Godunow*, i *La Khovantchina*, de Mussorgski (obres teatrals que han influït extremadament en l'art contemporani — recordi's l'obra de Debussy, (*Pelléas et Mélisande*); *Snegurotchka*, *La Pskovítaine*, *Nit de matg*, *Sadko*, *Mlada*, *Nit de Nadal*, de Rimsky-Korsakoff, etc.

Els cinc russos dels quals ens ocupem no tenien pas tots un talent, diem-ne, semblant. Un ideal anàleg els uneix, però. Mussorgski, entre ells, és sens dubte el més genial. Rimsky, en canvi, és potser el de més talent. I les obres de Borodin i de Balakirew són

certament notabilíssimes. Ultra les obres teatrals, els cinc músics nacionalistes escriviren poemes simfònics, música lliure. Fugiren un xic de la simfonia i de les fórmules i, sobretot, formes massa escolàstiques. Borodin, amb tot, escrigué tres simfonies (una d'elles no fou terminada); Balakirew, dos... En tocar un dia, Mussorgski i Borodin, a quatre mans,

El famós compositor rus, acompanyat per diverses artistes dels Ballets Russos, en sortir d'un assaig d'una de les seves obres. D'esquerra a dreta: Mme. Egarova, Mme. Marie d'Albaicín, Mme. Soudeikin, Mme. Lydia Lopokova, M. Strawinski i Mme. Niginska, germana del gran dansari Niginsky.

una simfonia de Schumann, Mussorgski digué, de sobte: — «Això són matemàtiques!»

Com en tractar-se de les obres per al teatre, en escriure els poemes simfònics, els músics russos es recordaren també del folklore literari de llur terra. I molts dels susdits poemes són bellíssims. ¿Qui no coneix avui, per exemple, *Les estepes de l'Àsia central*, de Borodin (obra admirable, sentidíssima); *Thamar*, de Balakirew; *Antar*, *Scheherazade*, de Rimsky-Korsakoff (l'orquestració dels quals és rica, fastuosa, originalíssima), etc. etc.?

Però no podem continuar parlant dels *cinc*, car l'espai ens manca i no pretenem escriure, d'altra banda, sinó un treball de divulgació. Cal fer constar, però, que els cinc músics que acabem de recordar (sobretot Mussorgski), han influït extremadament en l'art contemporani. En tot cas, fins pres-

A l'Ateneo Barcelonès

Igor Strawinsky

Barcelona

15 Mars

1924

Autògraf de Strawinsky

cindint de les obres llurs (i d'algunes ja la història no podrà mai prescindir-ne, car són definitives i *representatives*), quedarà sempre llur exemple. Exemple que més d'un músic i més d'un poble haurien de seguir... sobretot, els músics russos i el poble rus. Car els músics que aparegueren després dels cinc, han abandonat, generalment, llurs petjades, llurs belles gestes. Els músics de la darrera hora (Alexandrov, Feinberg, Pavlov, Ensseieff) imiten, sobretot, l'obra de Medtner o de Scriabin. Però ja és hora que parlem de Strawinsky.

Igor Strawinsky és un dels músics més personals, més ardits, del present moment. És també un dels més admirats, però també més discutits. Nasqué a Oranienbaum, prop de Petrográd, el dia 23 de maig del 1882. És doctor en lleis. Però els seus estudis terminats, es dedicà a la música. I s'hi dedicà

gairebé follament. Car l'amor a l'art dels sons és en ell una mena de passió. Passió evident, veritablement boja, a la qual hom deu ja més d'una producció enlluernadora. Heu's aquí les principals creacions del jove mestre, seguint llur ordre cronològic: *Scherzo fantàstic* (1907), *El Rossinyol* (1908), *L'ocell de foc* (1910), *Petruchka* (1911), *Sacre du Printemps* (1912-1913), *Renard* (1916), *Les noces* (1917-1918), *Història del soldat* (1918), *Pulcinella*, *Mavra* (1919). Strawinsky ha escrit també alguns Estudis per a piano, Melodies per a cant i piano, *Faune et la bergère*, per a cant i orquestra, *Cant fúnebre*, *Simfonia per a instruments de vent* (1920), *Octet*, per a instruments de vent, etc. Actualment escriu un concert per a piano i orquestra de vent i contrabaixos, que s'entrenarà aviat a París (Concerts Kussevitzky). En estrenar-se el susdit concert, Strawinsky (excel·lent pianista) tocarà la part de piano.

Parlant de Strawinsky, digué, ja fa alguns anys, un dels seus més talentosos comentadors: «En un segle de *rêverie*, d'especulació, de visions interiors i de suggestions obscures, entre artistes l'ambició dels quals consisteix en conservar, al centre de l'univers, una immobilitat voluptuosa, en dissoldre's en la natura, en abandonar-se al ritme universal, i en ésser una secreta palpitació del gran tot, paraula del vent, confidència de l'aigua o vèrbola de la terra, en el moment durant el qual hom s'engresca amb els misteris de l'inconscient, i que s'harmonitza l'imperceptible, tot volent apoderar-se d'allò que és inesgotable i orquestrar l'imponderable, aquest magre adolescent amb nervis d'acer ens revela la follia dionisiaca del moviment, ens aturdeix de velocitat, ens emborratxa amb el seu ritme exasperat i ens afolla amb la seva infatigable frenesia».

Tot això es ben just.

Hi ha, certament, en el fons de l'art de Strawinsky, una mena de primitivisme, d'impulsió cega, que no s'atura davant cap fórmula, davant cap tradició, davant cap *por*. Dotat, d'altra banda, d'una imaginació extremada, gairebé exasperada, el jove mestre rus cerca, ultra la vida, sempre palpitant, la fastuositat. La fastuositat, les coloracions riques que cercava ja Rimsky Korsakoff (el seu mestre d'orquestració) i que fins trobava. Però Strawinsky és més ardit, més ardent que l'autor de *Sadko*.

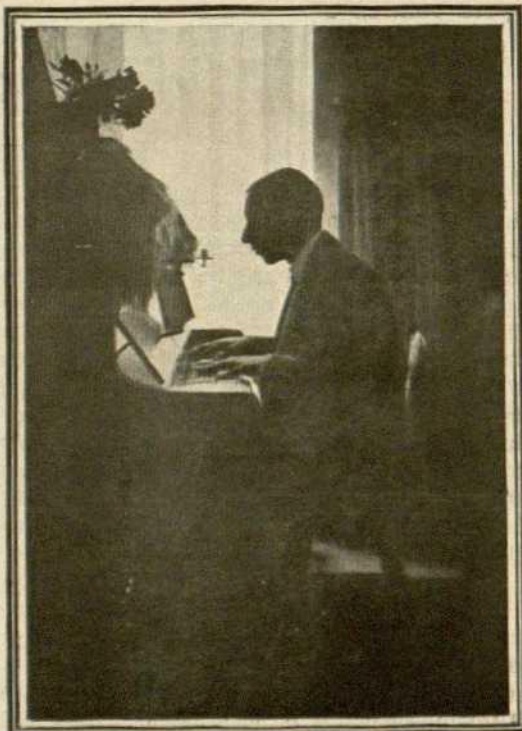
L'obra de Strawinsky és extremadament variada. Cada producció seva segueix, es diria, un nou ideal i fins uns nous procediments. I la influència de Strawinsky és avui innegable. Dóna lliçons de valentia. Però el seguir-lo és, a voltes, potser un xic perillós. Car sols el geni pot sentir-se absolutament lliure. Lliure, relativament!...

Els aficionats barcelonins han pogut ara sentir algunes de les obres del jove mestre i han fins pogut veure'l, ja que ell les ha dirigides. I han pogut sentir el convenciment que Strawinsky és, en efecte, un gran i ben inquietant artista. I han pogut judicar de la varietat de la seva obra.

I no podem parlar massa minuciosament de l'art, ben complexe, ben fecund, ben personal, de l'autor de *Pe-*

truchka. Ens allunyariem del caràcter, purament de divulgació, com ja havem dit, del present treball. Però volem repetir que cal alegrar-se del fet d'haver estat visitats per una de les personalitats musicals de més relleu dels nostres temps. Alegrem-nos, si, de sentir-nos ja, cada dia amb més fermesa, col·laboradors de l'art d'arreu. Barcelona, en veritat, com ja déiem en començar, va deixant d'ésser una ciutat musicalment endormiscada. I va vivint, amb bella intensitat, la vida universal de l'art dels sons. Sense deixar d'ésser *nosaltres*, anem intimant, realment (talment com les grans urbs d'arreu), amb l'art i amb les personalitats més característiques del sentir de tots els pobles, de tota la Música. Alegrem-nos-en tot pensant en la nostra curiositat ja ben desperta, en la nostra vida ja pletòrica, en els nostres batecs ja tant fermes, tant vigorosos, com els d'altres ciutats, d'altres urbs ja ben despertes i universalment conegudes i admirades i respectades.

A. M.

Strawinsky, tocant el piano.

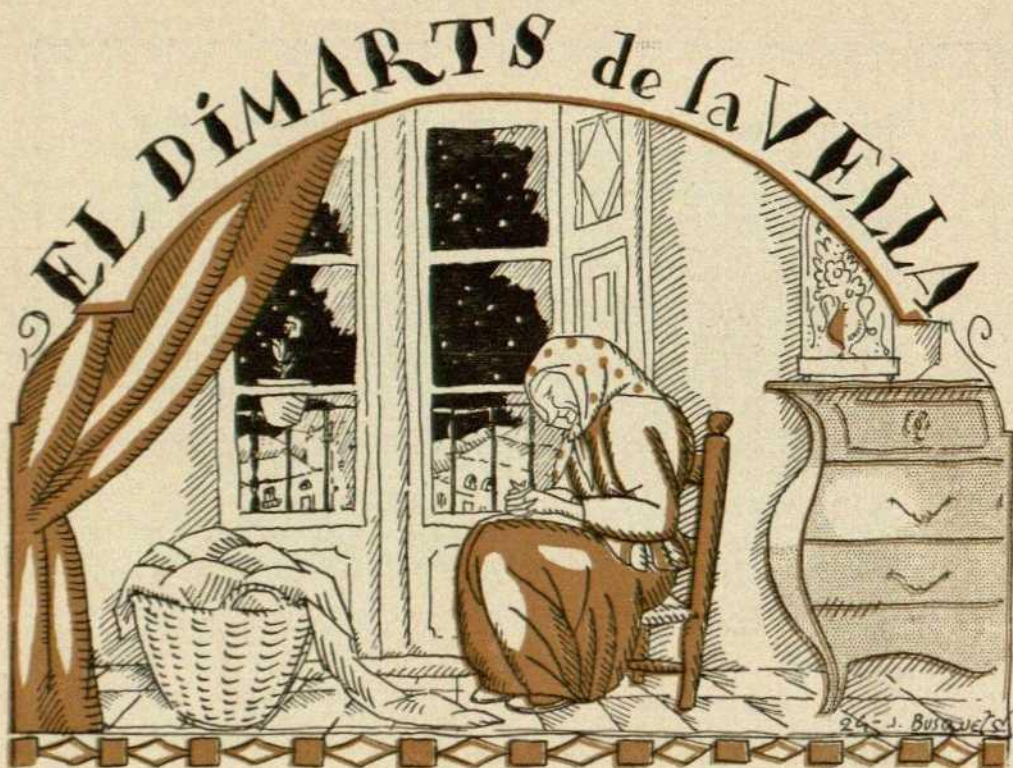
Un tros del túnel del carrer de Cortis

D'una visita al Metropolità Transversal

Els concurrents a la visita a les obres del Metropolità Transversal, en el recinte que ocuparà l'estació de la Plaça d'Espanya, on foren obsequiats per la Direcció d'aquesta magna obra

(Fots. Sagarra)

—Dimarts, dimarts,
pels meus passats...—
pensa la vella
devora la portella.

A vora la portella — del balconet florit
s'està tota pansida — veient la gent passar
amb mantes, amb caputxes — o amb un capell guarnit,
que branda i s'esvalota — per tant de vent que fa.

«Tot passa com les fulles — a dins d'una ventada.
També han passat mos dies — com una cavalcada
amb guarniments de cintes, — de murtra i cascavells.
Mes ai! que avui ja tinc — la mà tota arrugada!
Avui ja em vénen amples — les mitges als turmells
i el cos se m'ha neulit — i sóc ésdentegada...»

Pensa la vella
devora la portella.

«Avui semblo una soca — a punt de tirà al foc,
amb un grapat d'estelles — que són els meus pecats.
Oh, pobra pecadora — de mi, si Déu no em toc!
ja poden obrir panys, — els panys i forrellats,
i endur-se'm els dimonis, — endur-se'm poc a poc...
Ai pobra pecadora — si no em són perdonats!»

I així pensant la vella — arriba que es fa vespre;
que és quan la terra es torna — d'aquell color de nespra
i surten els estels — de un a un, lluents,
i les campanes toquen — pels morts i pels absents.

—Un altre dia mort!—
sospira la velleta,
sospira al fons del cor,
alçant la cortineta
del vell balcó florit,
per a guaitar la nit.

«Pensant en tantes coses que han passat
i en les moltes vegades que he pecat,
avui ja no sabia
—valga'm Déu, i la Verge Maria—
avui ja no sabia treballà.
Bé prou que em vagarà
demà!»

Ll. Bertran i Pijoan

Dibuixos de

J. Busquets

Dama de la Cort
de Eluís XIV

(Fora Concurs)

Ernestina Creixell

/ de Múllor /

El ball
de
Disfresses
de la
Certúlia
Catalanista

Damisel·la barce-
lonina de l'any
cinquanta

(Premiada)

/ Carme Ferrer /

Del temps d'Isabel II

(Premiada)

/ Mercè Baró /

Pagesa mallorquina
del XVIII.è segle

(Premiada)

/ Sra. X. X. X. /

Noia catalana
de Sardenya

(Premiada)

/ Dolors Ferrer /

Grup de disfresses premiades, que assistiren al ball de la Certúlia Catalanista

Del ball de Disfresses de la Certúlia Catalanista

"L'Aiglon"

(Primer premi)

Maria Rexach

(A la dreta)

Margarida Arnau

(Segon premi)

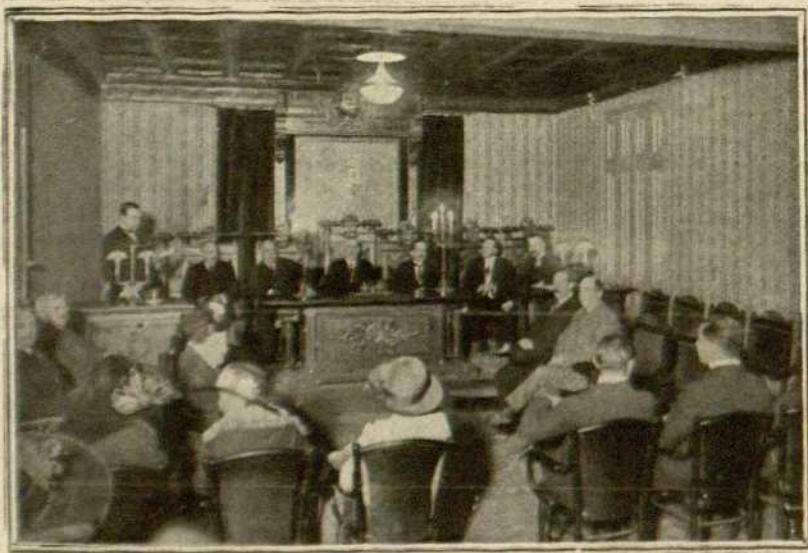
Dama catalana
del XVe segle

Nova Tinència parroquial de Sant Pacià (Sant Andreu de Palomar)
 L'il·lustríssim Sr. Bisbe beneint l'antiga església—avui restaurada—de les monges de Jesús Maria,
 que fou incendiada durant la setmana tràgica (Fot. Sagarra)

ACTUALITATS

A la Societat Odontològica de Catalunya
 Inauguració del curs acadèmic d'aquesta entitat, celebrat en la sala d'actes del
 Sindicat de Metges de Catalunya (Fot. Sagarra)

DIADA de Dijous Sant en un poblet de marina.

El març marçot — malgrat ésser a les acaballes — semblava qui sap lo lluny i el temps era dolcet com una bestreta de l'imminència de la primavera.

La costa brava es perfilava retallada i semblava accentuar cada detall, cada línia, cada matis. El cel, de tan clar i serè, li donava més relleu i precisava encara més les seves característiques: el verd dels pins semblava més verd; l'ocre del roqueram, més ocre, i el blau de la mar, més blau.

L'aigua quieta, tranquil·la — talment una bassa d'oli — prenia en els recons devora les roques tonalitats d'or líquid i sedoses transparències maragdines.

El silenci de sempre, semblava més intens que mai i cap soroll l'interrompia, llevat del fresseig de les onades desfent-se vora la platja com un cant d'enyorança d'aquelles polides barques que avui restaven solitàries a tall d'aigua sobre els pals enseuats.

Alguns mariners acoblats al davant de la taverna contemplaven la mar, com si veient-la per primera vegada en restessin encisats.

Callaven. Adesiara duïen la pipa a la boca i llançaven una glopada de fum.

I de vegades, talment semblava que se'ls hi hagués encomanat aquella mena de letargia que planava sobre el

poblet, donant-los-hi l'aspecte de figures inanimades.

De tant en tant hom veia alguna dona que s'encaminava a l'església o en sortia, i una colla de nins que romansejava abans d'entrar-hi i uns mariners que romanien llargament vora la portalada com si vetllessin la casa del Senyor.

Era Dijous Sant i ni un sol home havia varat la barca a la mar, i pla bé se'n guardaria, ja que en aquesta diada tan trista tot era condemnat al repòs i la campana del cloquer emmudia i ni els aucellics piulaven.

El sol anava decantant-se a la posta. Altres dies i en aquesta mateixa hora ¡quin bellugueig no hauria animat la platja! Però avui l'arena s'allargassava deserta sense que cap petja humana trenqués la monotonia de la seva solitud.

De sobte l'avi Guilla, seguit dels seus dos fills, atravessà lentament l'estesa sorrosa de

la platja. Arribaren a la barca i, després de col·locar-hi els ormeigs i les peces, la vararen a la mar. Armaren els remes que llepaven tot just l'aigua, i la barcota avançà cala enfora. Dels remes, que a cada estropada deixaven unes petites bambolles, en queia un gotellam que semblava perles líquides.

La barca deixava una estela lleu, i de pressa, de pressa anava allunyant-se de la platja a cada nou i ritmat esforç dels braços forçuts dels minyons, i entretant l'avi Guilla a la popa armava el timó.

Els esguards entre encuriosits i admirats dels mariners de davant la taverna no es movien de la barca.

La gesta de l'avi Guilla, trencant el costum de qui sap el temps de no fer-se a la mar ni anar a la pesca en semblant diada, se'ls apareixia com quelcom monstruós, que talment semblava temptar un càstig del Cel... Sobrevingueren els comentaris i tothom tingué un blasme per l'avi Guilla.

Eixiren de dins la taverna altres mariners i cresqué el grup. Algunes dones també sortiren al defora de les cases i totes estrayades esguardaren la barca excepcional que trenca-va el tradicional costum.

I mentre la barca anava allunyant-se mar endins, els comentaris rondaven al seu voltant com un eixam d'abelles verinoses.

Tothom deia que farien *março*. L'un no els hi arrendava els guanys, l'altre no donaria ni un xavo de la pesca.

—L'avi Guilla sempre fou un heretjot, digué algú, i aquest fou el corol·lari de les enraonies crues i abrivades que s'havien suscitat.

Després tornaren els mariners al silenci i recomençà aquella tranquil·la i amorosida contemplació de la mar, que seguia quieta, llisa com un estany.

Queia la tarda. La barca de l'avi Guilla ja no es veia.

¿Qui sap si aquelles manyagueries del temps no serien l'esqué per enlle-

polir i dur a la perdició aquella còrpora heretjota? pensaven els mariners admirats, estranyats encara de que algú hagués tingut la gosàdia de no respectar les

Santes Diades de l'any. Tanmateix seria un bonic càstig que retornés amb les xarxes buides, es deien turmentats per una fiblada de cobdícia.

I abans de retornar a llurs cases humils, els mariners anaren altra volta a l'església.

A l'entrada del temple, nu i fred, jeia un Crist lamentable i bru com el costellam enquitranat de les barques.

Uns ciris l'il·luminaven amb flama incerta i bellugadissa.

Unes dones resaven agenollades a terra.

Els que entraven o sortien ho feien en silenci, gairabé com temerosos del trepig.

En caure una moneda dins la plàtera on s'ofrenaven les almoines, el soroll repercutia fortament i ressonava dins la fosca buidor del temple.

Poc després l'església es tancava. I com si això fos el darrer batec del dia, el poblet mariner s'adormia completament dintre la pau i el silenci més augustos.

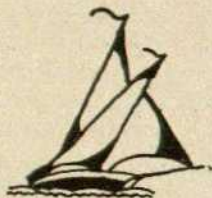
Només la mar encara resava vora la platja.

A l'endemà a punta de dia, la barca de l'avi Guilla entrava dins la cala.

La gent feia com si no n'hagués hagut esment i, dominant la curiositat, s'abstenia d'acostar-s'hi, però un cop pujada la barca a la platja i havent començat a desmallar, aleshores si que tot el poble, en un impuls unànim, s'acoblà al voltant de l'embarcació. I allà pogueren admirar i envejar la pesquera més rica i esplèndida.

L'avi Guilla, tot feinejant, feia befa i escarni de la llana dels seus companys.

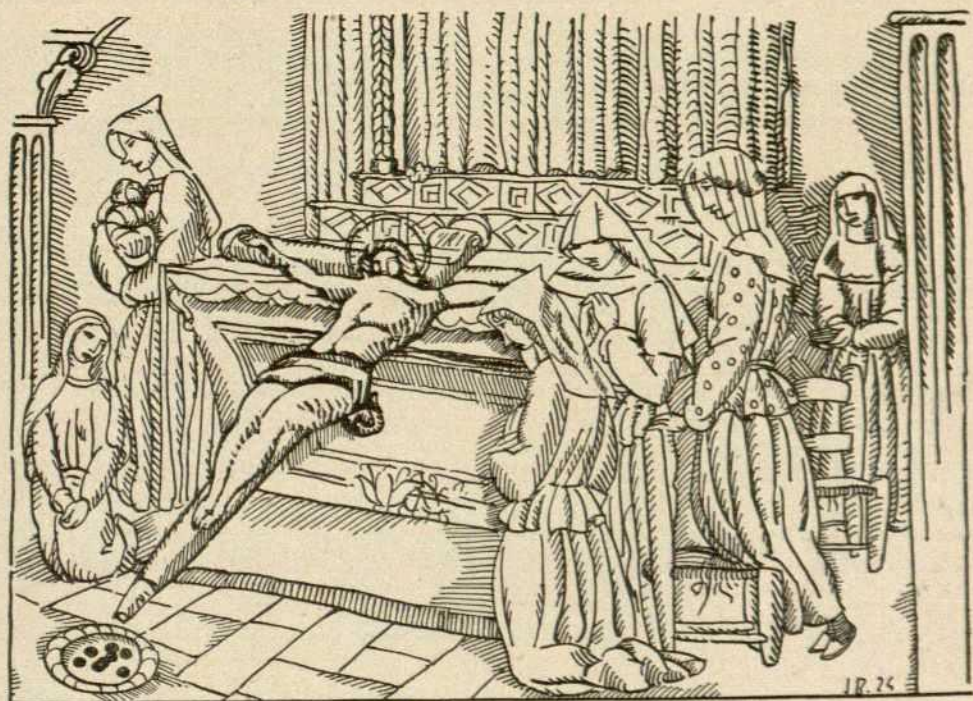
—No sé per què hom no deu anar a pescar quan la mar és bonança. ¿Creieu que els

peixos hi paren ment amb això del Dijous Sant? I ca! Jo fins ara havia fet com tot-hom — no sé perquè — però sabent que en altres llocs no respecten aquestes diades, vaig decidir tirar en avant i vinga el que vinga. I mireu-ne les *resultàncies*... Jo en ro-

arreu que d'aquell dia en avant no respectaria mai més ni diades, ni festes, ni festetes.

La gesta d'aquell home fou com la mica de

Unes dones resaven agenollades a terra... (Pàg. 258)

mansos no hi crec i només em quedaré en terra quan els temporals moguin enrenou. I ja veurem qui pensa millor...

Els mariners no contestaven a les paraules de l'avi Guilla, però una rialleta sornaguera que volia dir moltes i variades coses es dibuixava en tots els llavis. Algú, finalment, li tirà en cara l'irreverència feta a la religió, i per única resposta es trobà amb una riallada grassa, estentòria.

¡No fou pas gens magre el guany del dia per l'avi Guilla! I ell, fora d'això, pla bé si s'encaparrava per res més.

I encoratjat amb l'èxit assolit, assegurava

gram que cau dins d'un camp i que, malgrat arrencar-lo, sempre rebrolla. Ell començà i els altres seguiren, i un xic per la manca de fe i força més per l'enveja i la pruja de competència que arreu solen tenir-se els remitgers de cada barca, s'extingí aquell costum establert que regia de qui sap els anys.

El rector del poblet prou en féu de passes i n'esmerçà de saliva a fi de convèncer els seus feligresos. Però, si et dic, quan l'ase no vol beure, xiula, xiula...

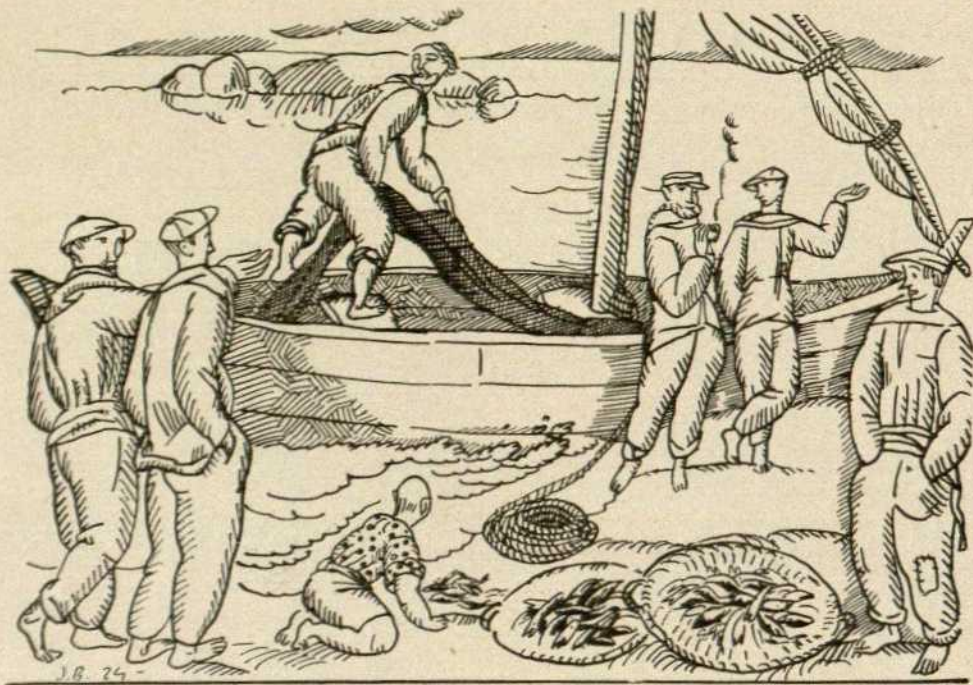
I dos anys després ni una barca restava a la platja pel Dijous Sant. I, com fet aposta, el temps era tot bonança en aquesta diada i

els peixos talment semblava que deien als mariners: aquí som! arplegueu-nos!

El rector hagué de renunciar a la lluita. Seguí predicant, però convençut de que totes les paraules eren debades i que aquell costum s'havia ben perdut. Mai més es respec-

Creu, la de demà ni es recordaria tampoc del Dijous Sant.

I així fou. Se succeïren els anys sense que ningú s'abstingués d'anar a la pesca i fins una mar de llamp que una vegada sobtà i féu passar uns moments ben anguniosos i amargs

No sé perquè hom no deu anar a pescar quant la mar és bonança... (Pàg. 258)

taria el Dijous Sant, com mai més hom havia festejat a Santa Creu, de la manera que es feia en temps de l'infància d'ell.

Aleshores el dia de Santa Creu era pels mariners d'aquella costa festassa assenyada. Una festa rublerta de fervor i d'encís: els mariners compareixien tots a l'església i després es feien a la mar duent les proes dels llaguts engalanades amb creus de flors beneïdes.

Però avui això era cosa morta, i de la seva mort ençà ningú havia pogut ressuscitar-la.

La gent d'avui ni es recordava de Santa

a la gent embarcada en aquella mena de miseres cloves de nou — a més a més d'endur-se'n pesquera i ormeigs — no servi d'aturador ni tornà a fer prevaldre les velles consuetuds.

Qui més qui menys, tots els mariners feren alguna que altra prometença. Àdhuc l'avi Guilla pujà descalç a l'ermita que, damunt la punta més alta de l'espadat, vigilava, com una blanca gavina, la fondària de l'abim, les llunyanies de la mar i les pregoneses del cel. Pujà descalç a l'ermita i fins hi deixà penyor de la seva prometença.

Però arribà novament la diada en què l'Es-

glésia s'endola, i totes les barques fendiren les ones a corrua feta.

Ningú havia fet cabal de les prèdiques del vell rector, qui, des de bona pila de dies en-rera, recordava als seus feligresos el tempo-ral de l'any passat com un càstig providen-cial, pregant-los-hi de que retornessin a les velles consuetuds, que eren com un llegat dels vells, que calia servir amorosivola-ment...

Diades mortes, costums extingits. Tal-

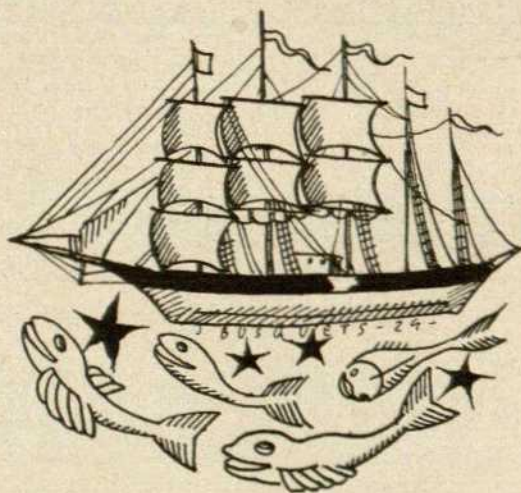
ment el cop de vent que arrenca un galleret del pal i mai més el retorna.

Ara el tosc i patètic Crist, ert en la buidor del temple, es veia només acompanyat en aquelles tristes diades santes amb la compa-nyia d'unes poques dones i amb el bellugadís flamareig dels ciris llagrimosos.

Però la mar, aleshores, encara semblava resar més fervorosament vora la platja... I els homes patien, cada any més, de la dolor de la vida...

ALFRED GALLARD.

Dibuixos de

J. Basquets

Seguim París... Abandonem el cosmopolitisme polifacètic de Montparnasse. Vullà Montmartre!

Espurnes de París

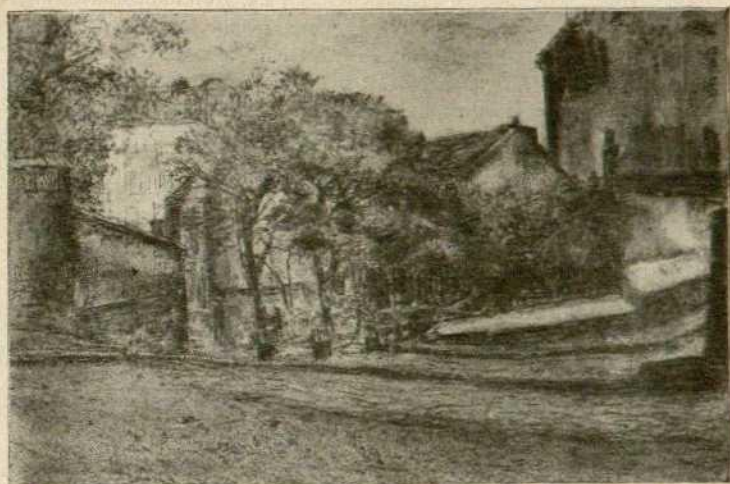
II

J Els dos Montmartres
A som a Montmartre. És igual que estem a la *place Clichy*, com a la *place Blanche*, com a *Pigalle*. Ja som a Montmartre. Hi ha dues menes de Montmartre: 1, el de turistes que van pel món a ramats i en autocar, que porten *Baedeker* i que no perden cap dels actes, festes i dinades que assenyalen els programes de les agències de viatges, i de provincians del món que arriben de tot arreu, disposats a trobar-ho tot bé o tot malament. Aquest Montmartre és una cosa tan poca-solta, que ni tan sols deuria de tenir esment. 2, el Montmartre íntim i sa, sense *truquage*, que no té res que veure amb el que els estrangers imaginin. Aquest Montmartre, enemic dels *cabarets* amb xampany; amb *jazz-band* de negres, i dels *cabarets* anomenats, mal anomenats artístics, és un barri—un

poble, si vostès volen—on hi viu gent brava que no saben el que són aqueixos establiments oberts quasi tota la nit per les vores de la *place Pigalle*, plens de lluminàries que semblen recordar una fira perpètua o, el que és pitjor, una Exposició Universal.

Vostè, senyor turista intel·ligent i sentimental, quan arribi als *boulevards montmartrols* tiri amunt. No tingui por. ¿Que els carrers són foscos? Res hi fa. ¿Que la pujada cansa? Apa, apa, camini... Poc després, quan es trobi a la *rue des Abesses* o a la *rue Daurenfin* o a la *rue Cortot* o a la *rue Mont-Gents*, ja sabrà agrair-m'ho...

Aquest Montmartre de *boulevard* és una cosa poca-solta i lamentable. Quan el pobre estranger ha entrat al *Cancan du Chat Noir*—¡tan llunyà d'aquell *Chat Noir* del carrer de Victor Massé que desaparegué en 1905!—a

El cabaret *Le Lapin Agile*, rue des Soules. Dins d'aquesta casa «de pagès» hi ha un dels cabarets més pintorescos de París...

Neant, Le Ciel i L'Enfer, es pensa que ha vist Montmartre i potser es diu:

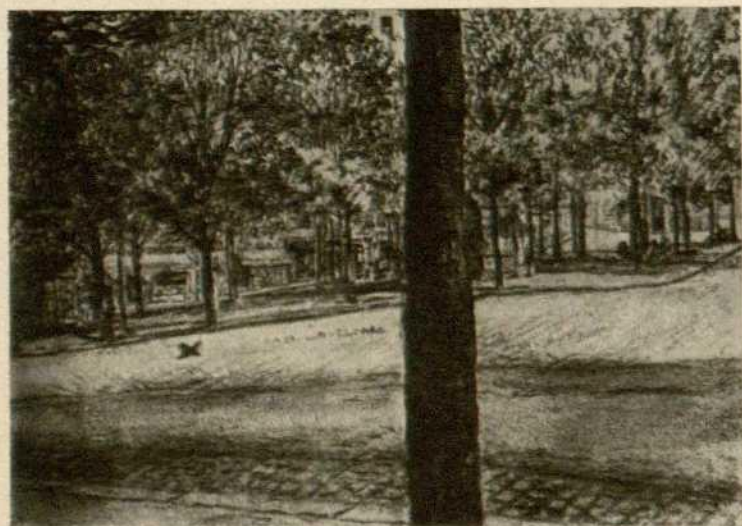
—No entenc com aqueixos parisencs parlen tan de tot això. Jo confesso que amb una vegada en tinc prou...

Cal dir que d'aquest cabaret a l'antic cabaret de Montmartre, ple de gràcia i de dignitat —i profundament innoçent,—hi ha tot una eternitat. Al boulevard sols queda amb dignitat *Deux-Anes*, on es fan revistes de to i de bon gènere. Sols a la *Butte sacrée* hi ha un ressò d'allò que va ésser; aqueix ressò són *La vache enragée* i *Le lapin agile*.

No es pensin que el veritable cabaret *montmartrois* és el que per altres països llatins s'entén per cabaret. No. Un cabaret *montmartrois* és quelcom fi i infantil.

Als cabarets de debó no es balla. El ball es queda per a les sales de ball; als cabarets s'hi reuneix la gent per a escoltar cançons i poesies... I cançons cantades a dalt d'una tarima i darrera d'un piano o poesies recitades en mig del cafè mig fosc i pintoresc.

Els cabarets importants moriren amb *Le Chat Noir* del carrer de Victor Massé. Era, com tots els establiments d'aquest gènere, es-

Place Constantin Pacqueur.

En el lloc de la X hi ha el cabaret de *La vache enragée* i l'Alcaldia lliure de la República de Montmartre, on encara es conserva el bon humor sota el somriure «russi-nyolesc» de Willette...

tret i petit, ben decorat, i estava convertit en un museu en miniatura. Mantenien la popularitat de la casa deu o dotze noms populars, però al costat hi havia una munió de poetes, pintors i músics completament desconeguts ahir i avui! Els que hem conegut aqueixos *cabarets* del segle XIX tan sols per l'ancorada, hi entrem amb la mateixa inquietud que anem als Invàlids o al Panteó. A mi m'han fet l'efecte de cementiris desllogats de mòbies i de fèretres.

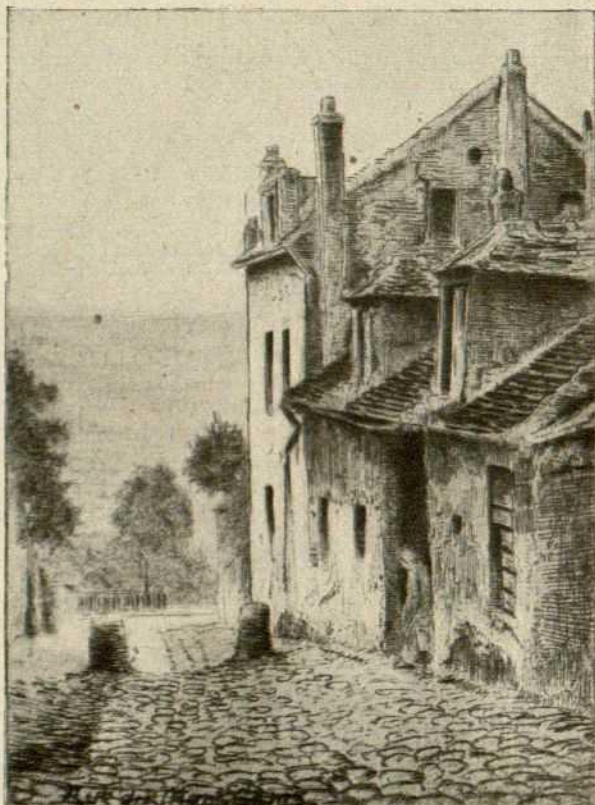
Le lapin agile ha passat per transformacions transcendents: de primer va ésser un *cabaret* muntat pel famós dibuixant A. Gile. I deia la mostra: *Le lapin A. Gile*. Després el dibuixant va arruïnar-se pel seu mal cap i traspassà l'establiment a una criada; aquesta estava en relacions amb un venedor ambulat de peix que es deia Frede i que arreplegà l'establiment i el mantení. Un fill d'aquest Frede, deixeble d'un *chansonier titi*, Aristides Bruant, va ésser obsequiat per aquest amb un present important: l'imoble del cabaret *Le lapin*, convertit amb el temps en *Le lapin agile*, perquè no perdés la característica del títol. *Cabaret* pintoresc i tenebrós de més, hi hagué un temps en que es sobreanomenà *Cabaret des assassins*, a conseqüència de que un fill de Frede fou assassinat allí per una noia del barri i perquè tot seguit fou reunió de gent de mal tarannà.

Le lapin agile—que continua regentant el vell Frede i els seus dos fills—és una petita sala mig il·luminada per dos llums de gas. Les taules són de fusta negra i els seients també... Hi ha un Sant Crist de guix i unes estampes de la Revolució. Hi ha autògrafs d'Aristides Bruant—no el confonguin amb el polític honorable N'Aristides Briand—i dibuixos originals de Marcel Amac.

En Frede és un home vell amb unes barbes blanques i una alegria avinada constant. Porta un trajo de vellut i una caputxa de pell, eorbata vermella i un gaiato fort i dur.

La concurrència és d'estudiants i artistes i de molts estrangers: missa estrangers...

Vostès seuen i esperen. En Frede a poc s'acostarà i començarà a fer filosofia. Vos dirà que la vida és trista i que sols Bacus és permanent; que els advocats són males persones i que tot aniria bé si fos qüestió de cantà i beure... Després vos presentarà una damisel·la que recitarà uns versets—o quel-

... Heu's aquí la casa de Mimi Pinson, tal i com encara es conserva avui en dia...

com semblant a uns versets—i ella passarà per les taules per si li volen comprar llur llibre original, i que vos el vendrà, dedicat i tot.

Després una senyora de certa edat cantarà unes cançons velles del barri... La cançó vella, per mig de tota la ximpleria completista internacional, ens ha fet l'efecte d'una cosa mig santa. Ens és igual que les paraules surtin lliscant dels llavis vermells d'aquesta artista entrada en anys. La cançó vella ha

sigut escoltada amb el mateix fervor que es beu un got d'aigua fresca quan es té set i fa calor...

A *La vache enragée*, establerta en l'Alcaldia lliure de la República de Montmartre, uns *chansoniers* distreuen la concurrència cantant o recitant. Hi ha una exposició de quadros *d'avant-garde* i està prohibit l'aplaudiment.

va ordres com si París dominés el món, i anatematitzava odis contra... el burgès, entenent per burgès tot el que no compartia amb ells opinions i plaers.

Però ja s'ha acabat això del *cabaret* intel·lectual. El *cabaret* ha quedat en un lloc de distracció pur a la *Butte*; deshonest Pigalle abaix... Però a dalt hi ha tants records!

La casa de Mimi Pinson

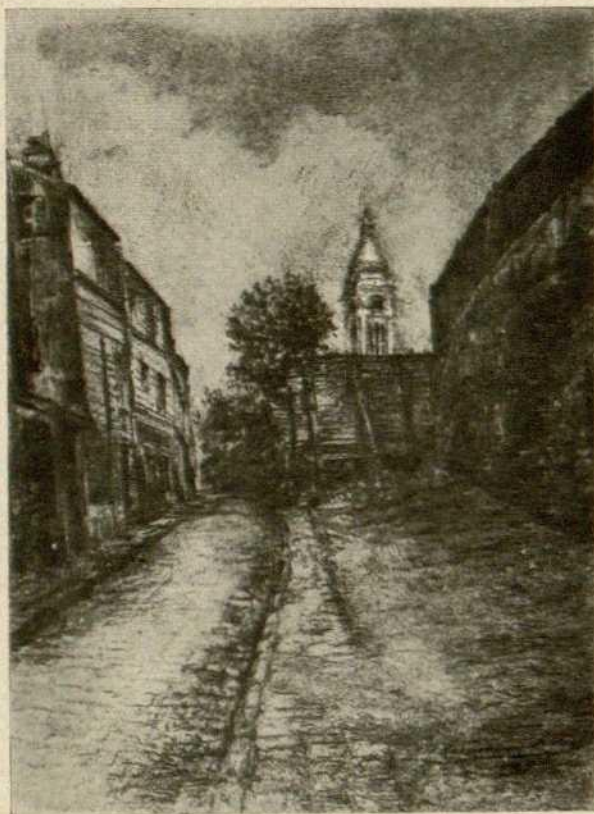
Caminant pels vells carrers de Montmartre ens trobem davant d'una casa vella i quasi ensorrada. Aquesta casa és la de Mimi Pinson. No intentarem fer «literatura sentimental» sobre un tema tan conegut. Cauríem en ridícul.

Vegin-la vostès mateixos. Tal com està en el gravat està en la realitat. Davant de la casa de Mimi Pinson, que es conserva tal i com Mimi la conegué, hi ha la rue Cortot. Fins fa poc més d'un any, encara s'aguantava el taller de pintor bohemí que en un hivern cremà tot el mobiliari per tal de fer foc i calefaccionar-se. Ara ja, seguint el munt de «desgràcies» de rue Mont-Genis, s'aixeca en construcció l'espectre bàrbar i civilitzat amb tot el confort modern... Fins mal gust i tot. La civilització és una fatalitat...

Uns carrers...

¡Vells i perduts carrers que conserven una mena d'inquietud íntima i de record permanent! El periodista no es pot deturar llargament en la seva contemplació perquè té que fer el diari de

demà. És el periodista un condemnat a treballar constantment i que llur treball se l'emportin els dies sense un estel, com l'aigua del mar borra el nom escrit en la sorra de la platja... No podem entretenir-nos a fer l'apologia d'aquests carrers... Veieu la rue Cortot, en primer plànol hi ha l'explanada de lo que fou taller de Cortot i ara és casa moderna... Al fons s'hi aixeca la punxeguda torre del Sagrat Cor. És un carrer de silenci en mig

La Rue Cortot, que té com un silenci sant i misteriós en mig del tràfec municipal

Quan es vol manifestar l'assentiment a un artista s'han d'aixecar els braços i bellugar les mans, fent amb la boca i els llavis tancats un so com si diguessin un «mmmmmm!» llarg i refilat...

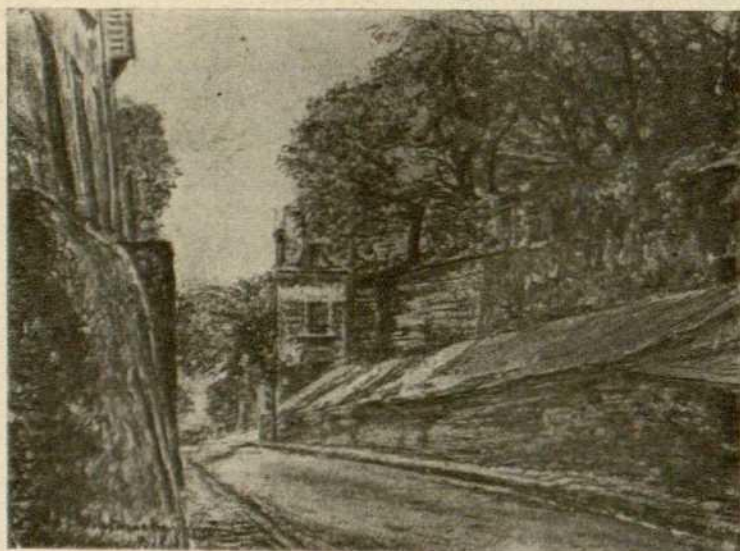
Tot es perd, tot. Del *Chat Noir*—reunió del 85 que tenia per ídols a Baudelaire, Verlaine, Mallarmé—hem passat al cabaretisme insípid d'avui. Aquell d'ahir també tenia un sentit de poca-solta, quan per exemple dicta-

del tràfec parisenc. Uns nois hi corren i apedreguen a l'inglès que s'ho mira tot a través del *Baedeker*. És com una protesta a l'invasió del bàrbar; és com un crit d'independència... Segueixen fent voltes pels carrers del Mont-Marte, Mont-Martyrs o Mont-Mercurius, com diuen els diferents historiadors, o propiament a l'ermida del segle XI i en la qual hi predicà Sant Francesc d'Assís... Si entren a la rue de Saules vegin els talús històrics... Aquí abans hi havia un vedat d'Enric IV i una casa misteriosa on el rei hi rebia visites a mitja nit. Aquí també tingué la seva casa aquell metge Guillotin, que aplicà per primera volta la guillotina a França i que ara resulta que no en va ésser l'inventor, doncs a Holan-

da en 16.... es va publicar un llibre on es considera ja vell l'aparell simbòlic de la Revolució francesa... En aqueixos carrers hi trobareu un fanal encès que dóna una claror pàl·lida i serena a tot el llarg del camí... Passa una parella amorosa... Una vella que crida... Un menut que corre... Un vell que fa contes en veu alta i que fa pudor de vi... Tots tenen com un cert aire que els separa de la resta dels parisencs... Es sent una música. Ah! És la del *Moulin de la Galette*! Quina diferència d'aquest al *Moulin Rouge*...!

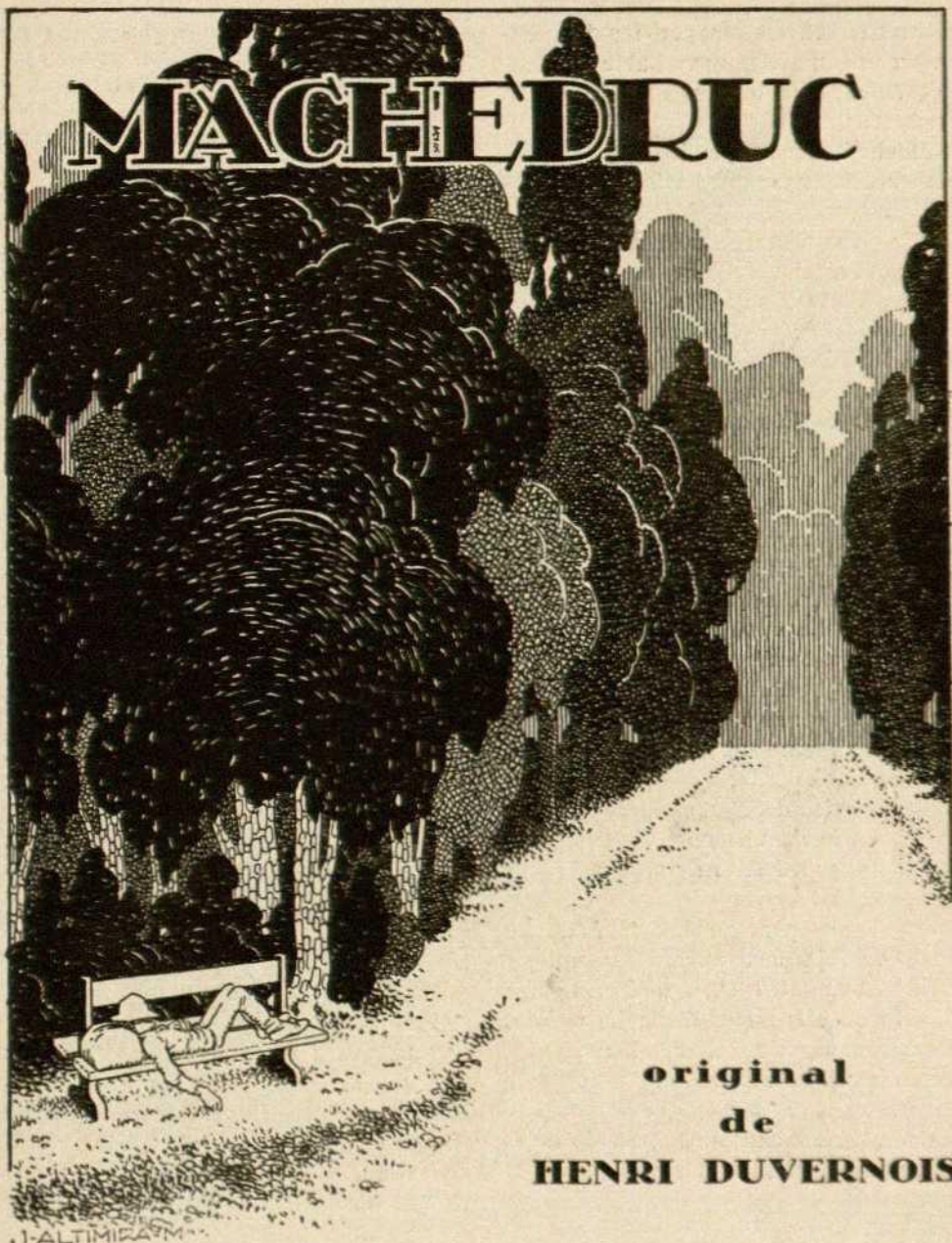
Voleu continuar el camí? Ara en parlarem d'aqueixos balls de París, ara en parlarem...

FRANCESC MADRID

Rue de Saules. A l'esquerra el palau del senyor Guillotin

MACHEDRUC

J. ALTIMIRAM

**original
de
HENRI DUVERNOIS**

— El vostre nom ?

— Machedruc.

El comissari aixecà el cap. Es feia difícil de creure innocent un home posseïdor de un nom semblant, tant més quan presentava una fesomia estúpida, un front aplatat, unes orelles punxagudes i una

mandibula formidable. La seva indumentària es componia d'un pantaló més que groller i una mena de pellerina tallada amb aquell teixit que se'n diu «thibaude» i que hom posa sota els tapissos.

— Potser que no sou vós qui ha pres el portamonedes, car la senyora ha donat

d'altres ressenyaments; però feu de manera per procurar-vos un veritable pantaló, m'enteneu? Pel demés, esteu llest i podeu partir.

Machedruc marxà, amb un grunyit de satisfacció. ¿Per què havia d'haver pres el portamonedes, ell? Vivia sol; desconeixia quina mena de cosa fos l'alcohol; l'aigua el regalava. A més, hi cabien tan poques idees a sota el seu crani, que la del robatori mai no s'hi havia estatjat. Val a dir també que no era ni llest ni enginyós, i que el seu aspecte era per si sol per a fer cautelosos als vianants. Passava la vida allarg de les empal·lissades, arrossegant una eterna fatiga. Els lladres no van tan mal vestits. Ell només era que un vagabund parisién, que no coneixia de París sinó els indrets on es pot seure sobre un banc per menjar coses imprecises, i aquells on es pot apoltroonar-se per a dormir.

—Ep! no badeu!

Empaitat per un auto, Machedruc allargà el pas, i, sense saber com, per una vegada es trobà perdut en plè carrer de la Paix. L'havien detingut en un tumulte, on una dama havia vist com li furtaven el seu portamonedes. Ara retornaria allà baix, cap a les avingudes isolades, saturades d'olors penetrants, a la fi de les quals verdea una migrada campinya. Allà la decoració s'harmonitzava amb la seva silueta; no es distingia, malgrat el seu equip de vagabund romàntic, el seu farcell al muscle i el seu bastó de nusos.

Però, tot fent camí, una mena de debilitat el prengué. De la seva visita a la comissaria servava una frisança de bèstia lliure que ha conegut per un moment les angúnies de la gàbia. Tenia gana, tenia calor, tenia set i els seus peus eren adolorits.

Llavors li acudí la idea d'entrar a un museu. A un museu trobaria l'ombra fresca. A més, des que li havien posat la mà al coll, rumiava qüestions i proble-

mes: No tenien dret a detenir-lo; ell tenia dret d'entrar-hi a un museu, perquè els museus pertanyen a tothom. L'injustícia li havia donat la noció dels seus drets.

Hi entrà.

De primer antuvi sentí desitgs d'estendre's a l'ombra d'un sarcòfag egipci i dormir-se. Però hom no té dret de dormir ni sobre els bancs, ni en les biblioteques públiques, ni en els boulevards, ni en els museus; això ell ho sabia. Doncs bé, podria dormir tot caminant.

Es trobà a una sala de pintura, menys agradable, evidentment, que la fosca i deliciosa entrada, però en la qual no hi havia ningú. S'assegué i s'esforçà per servir oberts els ulls, per tal de permanèixer en la plenitud dels seus drets. I, per primera vegada en la seva vida, mirà un quadre.

Era aquest un retrat del segle XVIII, representant una jove damisel·la de tendra boca, d'ulls intensos i front d'innoscència. Duia cosset de seda zinzolina i una senzilla cinta ornava els seus cabells. Tot en ella deia la dolçura del viure, la voluptuositat d'ésser jove, i Machedruc concebí el pensament jovial d'enviar-li un petó; solament que no en sabia. Els seus llavis desgraciats tocaren son puny tancat.

Ara el mirar li semblava cosa nova. Ell mai no havia mirat res — heu's ací perquè romania sense enveges — res, ni les finestres il·luminades, ni els aparadors de les joieries, ni les fortunes exposades a les vitrines dels canvistes, ni les dones. Mai no havia mirat sinó el camí que s'allargava i els seus peus que li dolien.

Tot d'una li vingué la idea de robar, la idea instintiva de l'infant que agafa allò que li plau. I fou cosa d'un moment. Aixecà el quadre, el posà sota la seva mena de pellerina i se'n anà tranquil·lament.

El museu semblava dormir en l'ensopiment estival i cap guarda no entrebancà

al vagabund. Un cop fora recollí un tros de paper i embolicà la seva conquesta.

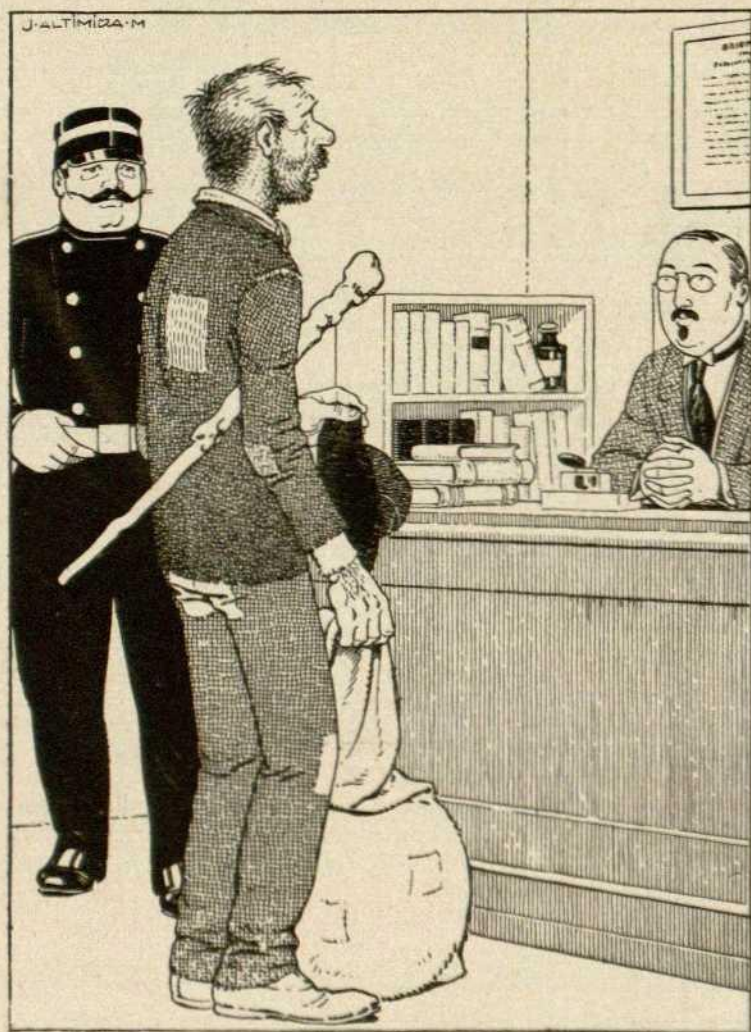
Ni per un sol moment no pensà treure cap benefici del seu rapt. No. Havia tingut vagament desig d'aquella efígie pintada i la prenia. ¿Però, i el lloc on posar-la?

Anà a cercar diaris del vespre, els venqué, realitzà un negoci de 3 francs i llogà una cambra de 75 cèntims a una fosca posada. Així que's veié sol, tregué el mirall, que hi havia penjat a la paret, i posà el

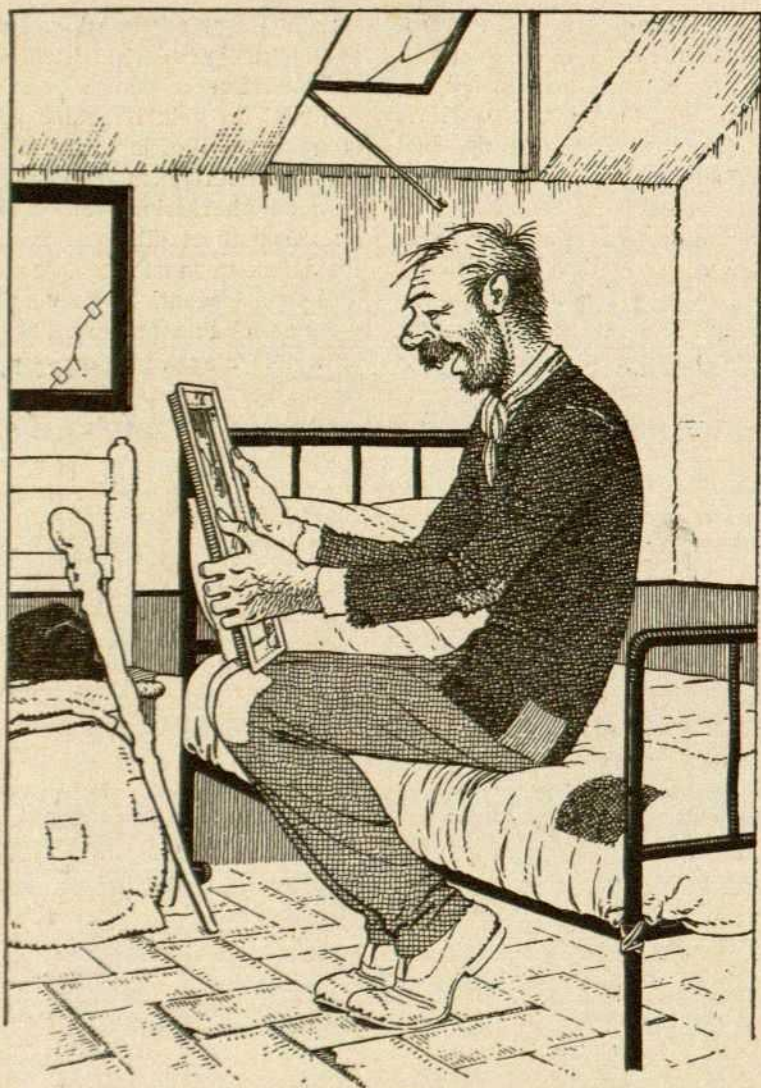
retrat. Després tragué de sa butxaca una ampolla d'aiguardent i començà a beure.

Begué fins a perdre l'alè, prengué un boci de guix i dibuixà uns bigotis sobre el quadre, la qual cosa va semblar-li tan fortament graciosa, que rigué, ell que no havia rigut mai. A seguit, respectuós amb el llit, jégué a terra i s'enfonsà de cop en un somni de mort.

No es desvetllà a l'endemà, fins als volts de les cinc, per una llum que dançava tota alegre, i l'home — que lluitava

Pel de nés, esteu llest i podeu partir. (Pàg. 268).

— Així, maca! — murmurà. — Ben rentadeta la cara.

aleshores per desfer-sen de les urpes impietoses de la policia, — tingué la sensació d'una carícia.

De primer se'n alegrà de trobar-se tot sol en una habitació; de seguit reculà. Aquella testa lleonada, de cabells hirsuts i abjectes, dels ulls de nines sanguinoses, era la seva testa, era ell mateix, dins el mirall que havia despenjat la nit anterior per posar el seu quadre.

El seu quadre!

Li dirigí un bon dia, pres d'una sensació estranya, una mena de dolçura trista. La dameta li somrigué a través dels seus bigotis, i ell, llavors, ple de remordiments, esborrà amb el genoll les ratlles de guix.

— Així, maca! — murmurà. — Ben rentadeta la cara.

Segué al llit i continuà mirant encara. Era com si els seus ulls estiguessin asse-

degats i la vista d'aquella carn jove tingués la virtut de calmar-los-hi. De sobte, Machedruc es posà a fer amb el cap petits moviments i gestes amb els ulls i tota la cara adreçant-se a la dameta i dient-li:

—Veiam, contesta tú!

I ella, en efecte, semblava contestar-li. Tothom fugia al seu encontre i aquesta li somreia; li somreia a ell sol, a ell que l'havia agafat i per al qual era tota ventura. Certament que somreia amb una mica d'altivesa, però quan l'amor cau sobre un pobre diable, cau des de dalt. Machedruc experimentà una joia i un orgull: la joia li pervenia d'allò que mirava; l'orgull era de creure's mirat.

—Mira'm!

Féu esforços de memòria per trobar, en un passat inconnegut, paraules càlides, mots tendres i profunds que significaren molt d'amor... i murmurà amb indescriptible ternura:

—Ronyosa!

Després pensà que els tres francs s'havien acabat i sortí per buscar teca.

Tornà a les deu del vespre, fent sonar a sa butxaca cinc peces de franc, feliç com un bon treballador que duu el seu jornal a casa. A més, venia afaitat i amb els cabells tallats. Es plantà davant l'armari mirall i s'admirà de trobar-se jove.

Posà la espelma davant el retrat i vagament pensà en els altars il·luminats que es veuen des del carrer quan les esglésies són obertes. Es diria que un encís de màgia trasmutava l'existència de Machedruc. Desitjà escoltar sa pròpia veu i digué:

—Mira'm seguit!

Caminà a la dreta; tornà sobre els seus passos lentament; anà cap a l'esquerra... La mirada el seguia...

Aquella nit jugué davant el quadre i l'admirà fins que morí l'espelma. Però quan la cambra restà a les fosques, con-

tinuà veient, més encisadors que mai, els llavis mollosos i el pit verge de l'inconeguda.

Machedruc, val a dir-ho, era cast.—Hagués espaiat a la dona més resignada.—Massa ferotge per inspirar pietat, totes es feien a un costat davant d'ell. En canvi, ara, el retrat...

Machedruc, per có, li dirigia les més rendides paraules.

—Burreta meva! T'has posat molt mudada, amb el cosset tan bufó i la cinta als cabells. Cal creure que et trobes bé ací, oi? ¿Aquesta cambra és tota per tu, saps?

Cada dia, amb regularitat, anava a vendre els diaris, però no com acostumen els plagues de l'ofici, que es contenten amb un benefici de cinquanta cèntims—un pa, un got de vi i dormir a la corda—sinó amb un afany que l'admirava a ell tanmateix. Devenia ambiciós. Volia assegurar un estatge convenient a sa benamada. Perquè ningú no veiés el seu tresor, netejava ell mateix sa cambra amb cura extraordinària. A sota del quadre, una flor de drap estava ingenuament a remullar en un got d'aigua...

Però ve't-aquí que un dia arribà la malastrugança. Per obra d'una dissortada caiguda, Machedruc, ferit en una cama, restà impossibilitat per treballar. Els seus estalvis aviat s'esgotaren; el llogater l'acomiadà i un dia es trobà al bell mig del carrer, amb el quadre sota el braç.

—On la duré, ara?—pensava.—No pot dur-se una joveneta tan maca, l'estimada, a un asil nocturn o a una casa de caritat o a un cobertis miserable, entre companys famolencs i grollers que sangloten i van coberts, si més no, de nafres i bestioles.

Llavors sentí una immensa pietat per la joieteta. No, no la faria compartir la seva sort. Li ofrenaria el marc d'un saló esplèndid, ornat amb or i amb el pis lluent com un mirall.

Reprengué el camí del museu, arribà a

—Apa, fora! — digué a nostre Machedruc, amb aspra afectuositat, un guarda amatent del seu ofici — atxò no fa per vós.

la sala deserta, i, de cop, tornà a penjar el quadre al lloc que era encara buit.

—Apa, maca, descansa bé aci — digué. —Adéu!

No plorava, perquè cal haver sigut feliç per saber plorar, però coneixia la tristesa de l'isolament. No sabia on anar, amb la cama que li dolia; però no podia romandre allí per sempre. — No es roman per sempre, sinó al cementiri. — Estimava, i estimava dues vegades perquè estimava

a una morta. Voldria mirar-la sempre, apassionadament, àvidament, amb tota la seva ànima, fins que una ombra d'angúnia entelès els ulls cruels...

—Apa, fora! — digué a nostre Machedruc, amb aspra afectuositat, un guarda amatent del seu ofici — això no fa per vós. A fora estareu més bé. Si, si, ja comprenc que mireu els quadres, però... voldria saber què en podeu treure!

J. M. MUSTIELES, trad.

Un tresor, únic al món, d'art sumptuari català

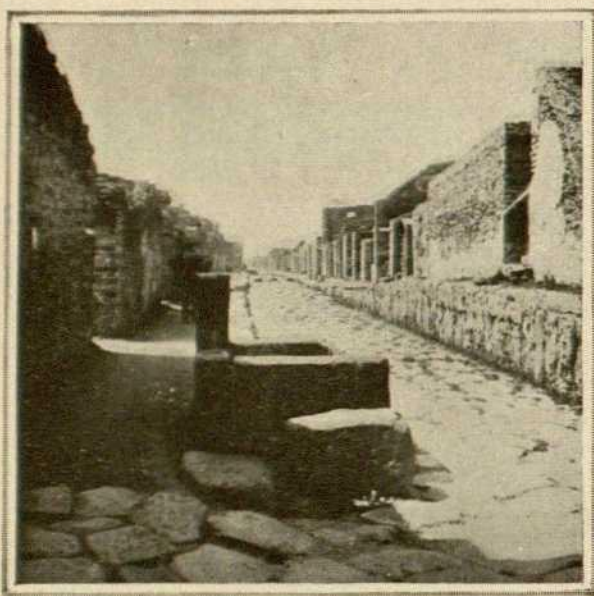

FRONTAL O PAL·LI DE SANT JORDI

Obra de mestre Sadurni, brodat, de Barcelona (XV.^a segle)
(Museu de la Ciutadella)

Clivè del Museu
de la Ciutadella

Suplement al n.º 76
de D'ACÍ I D'ALLÀ

Un carrer de Pompeia, amb una font pública en primer terme, a la esquerra. Cases humils i botigues de vendre vi

com a complement, fer la visita a Pompeia. Certament que l'esguard a les ruïnes de Pompeia serà pel turista d'un record inesborrable. De Pompeia sols n'hi ha una en el món.

És per això que rondarem tot un dia pels carrers poc atractius de Nàpols, esperant l'hora matinal de l'endemà, per tal de pujar al tren elèctric Circumvesuvià, que ens portaria fins a la Porta Nolana de Pompeia.

Són les vuit del matí que ens trobem dins el cotxe, esperant que el convoi surti de l'estació de Nàpols, i talment sembla que siguem a Anglaterra. Arreu es parla en anglès, un poc de francès i quasi gens d'italià, i malgrat això, hi ha empentes per a pujar als cotxes i alguns passatgers que resten entre els seients.

Al posar-se el tren en marxa, ja us empaiten els guies oferint-vos llurs serveis, i malgrat no escoltar-los per la prevenció que hom té de no ésser enganyat,

car n'ha sentit dir moltes de fresques, ells insisteixen i fins es prenen la llibertat de senyalar-vos els llocs més interessants per on passa el tren, fent propaganda de llurs condicions de cicerone. Ara el tren s'atura a l'estació de Torre del Greco, després d'haver passat per terrenys sembrats d'arbres fruiters i formosos vinyars, els quals ens acompanyen fins a la fi del trajecte; després parem a Torra Annunziata, en qual poble hi ha dues centes fàbriques de macarrons, segons ens conta irònicament el futur guia, extremant llurs mèrits; més tard el tren passa arran del torrent de lava que llençà el Vesuvi l'any 1906, qual muntanya voltem per l'esquerra, mentre per la dreta ens envia l'oreig confortador la mar blava que s'estén fins a l'horitzó. I esguardant per un costat

la muntanya que sempre llença glopades de fum i per l'altra la immensitat del mar llatí, el tren segueix son camí entre conreus que talment semblen jardins, apro-

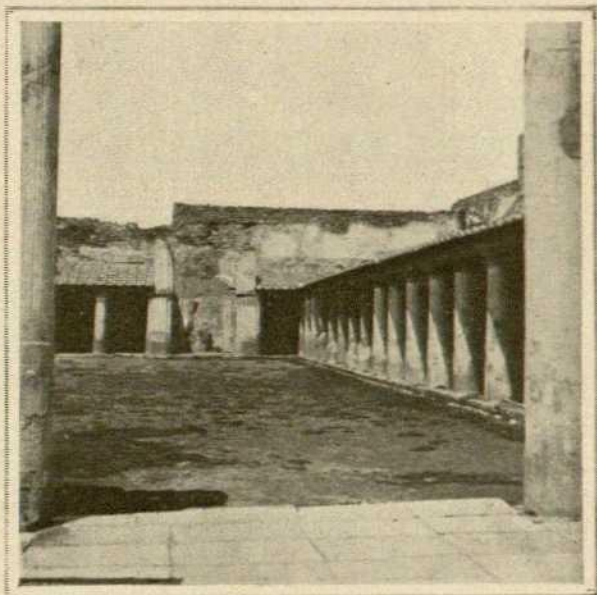

Casa del Faune

pant-se cada volta més a Pompeia i fent-se més insistent l'ofertiment del guia per tal de no perdre la presa, ja que, a l'arribar a la porta Nolana, nous ofertiments d'altres guies podrien desviar el tret. No fou així: el bon home que ens acompanyà des de Nàpols sortí victoriós, i en bona fe que en restàrem força agraïts de llurs serveis.

Entrem a Pompeia per la dita Porta Nolana, després d'haver pagat unes lires. Al posar els peus damunt les primeres pedres dels carrers solitaris i esguitar d'un cop d'ull la grandesa feta runes d'aquesta ciutat envoltada d'austeritat absoluta, hom sent una sensació inesplicable de respecte i veneració, hom resta corprès enfront de tal desolació i misteri, hom cerca la il·lusió de la realitat deixant que la imaginació voli per les regions dels temps pretèrits.

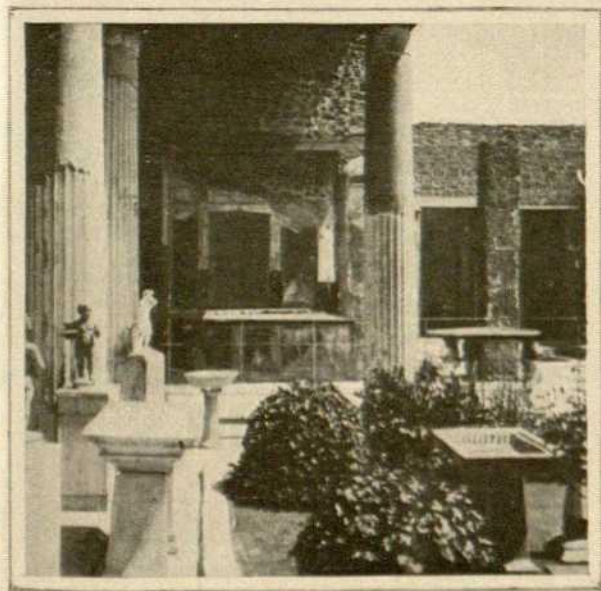
El sol de les deu del matí projectava els raigs oblics damunt les cases sense sostres ni teulades, introduint-se pels patis dels pa-

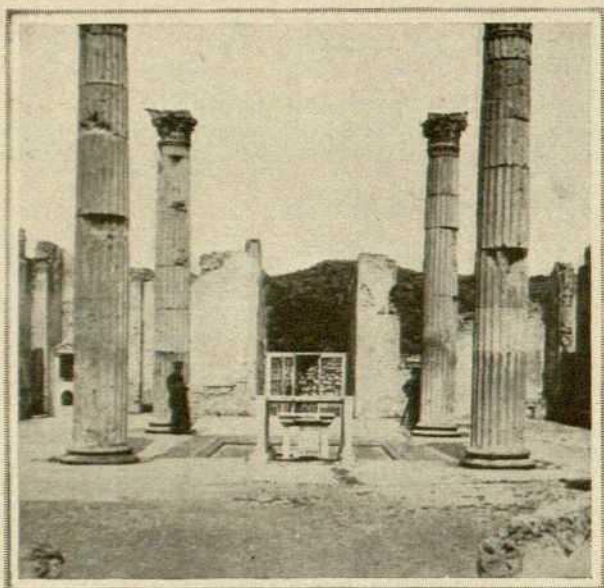
Pati de les Termes de Stables

laus mig reconstruïts i pels temples desventilats i pels carrers estrets i solitaris, banyant tota la ciutat amb un matis daurat que alhora exalta la grandiositat i bellesa de l'espectacle sota d'un cel blau puríssim.

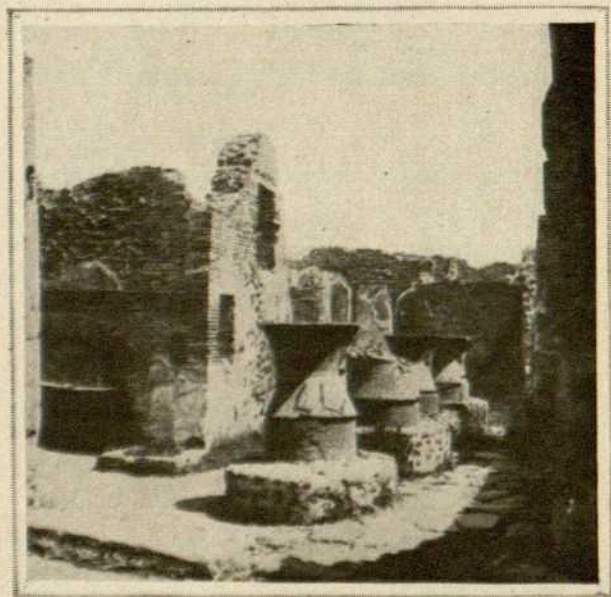
El silenci és absolut; tan sols les petjades dels visitants i les explicacions dels guies trenquen la monotonia del lloc. La nota alegre la donen unes senyores que per a no cansar-se, es fan portar cada una per dos homes en una cadira apòpsit; no es permet altra medi de locomoció. Pel demés, sembla que talment siguem en un acte religiós; la veneració i respecte als avantpassats imposa el recolliment. Hom s'imagina els moments tràgics dels 25 mil habitants quan l'any 63 de Crist un fort terratrèmol, precursor de les erupcions volcàniques del Vesuvi, destruí la Ciutat, que després sigué reedificada amb l'estil de l'Imperi o sigui una

Un dels palaus reconstruïts. Casa de Marcus Lucretius

Un palau caigut.
Casa de Siricus.

Moli i forn de pa.
Casa del Pastisser.

barreja d'elements grecs i romans.

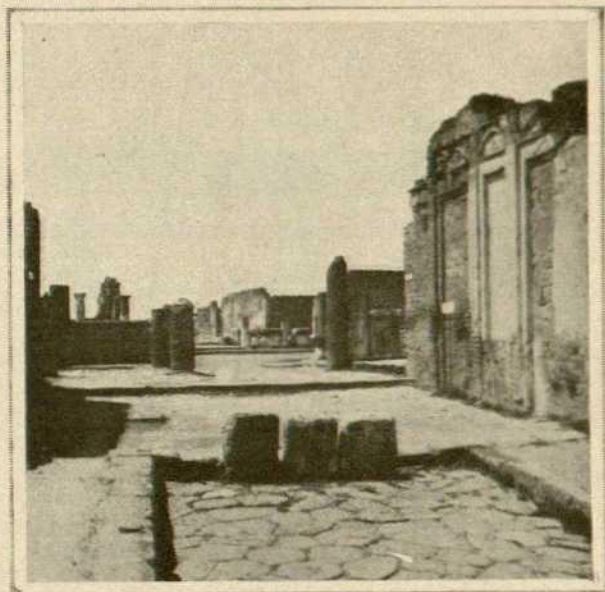
No estava pas finida la reconstrucció, quan la primera erupció del Vesuvi, l'any 79, projectà damunt Pompeia una capa de lava de quatre metres de gruix, obligant a fugir-ne els habitants. Els que s'escaparen de la catàstrofe tragueren de les cendres tots els objectes de preu que pogueren. Noves erupcions engruixiren la crosta de lava, restant la ciutat en el més llastimós oblit fins l'any 1748, que l'atzar féu trobar alguns objectes damunt la terra. L'any 1860 fou quan es pogué distingir el perímetre de la antiga ciutat per haver començat les excavacions a les ordres de persones competents, havent-se descobert probablement el més interessant de Pompeia,

Amb la religiositat encomanada per la solitud del lloc, hom trepitja l'enllosat dels carrers format per grans blocs de pedra, tot admirant la conducció urbana de les aigües que alimentaven les fonts públiques dels carrers, conservant-se avui encara les canonades de plom sota l'empedrat de les estretes voravies. Passem per davant de les cases humils i de les tendes de vendre vi, aquestes amb els taulells d'obra ben conservats, i en unes i altres es distingeixen perfectament els diferents departaments dels quals es composaven; entrem en llocs que un temps foren palaus més o menys sumptuosos, però que avui tan sols s'hi veuen vestigis de rics marbres, belles columnes trencades, parets revestides de trosos d'estucs multicolors i pintures murals on s'hi reflexa l'art grec, malgrat una execució apressada i superficial, significat l'amor, danses, flors, fruits i nimfes, emmarcat tot per ele-

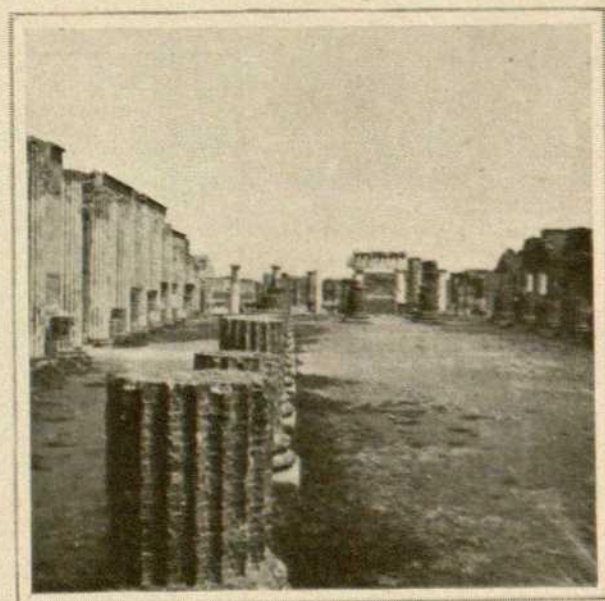
gants frisos de formosos dibuixos, i pintures amb motius seriosos, altres d'alegres, alguns d'humorístics i pocs d'obscens. Completen l'ornamentació els rics enrajolats de mosaic romà, els més, portats al Museu de Nàpols, i els que resten aquí, conservats amb cura, tapant-los amb una lleugera capa de terra durant els dies d'hivern. El guia ens mostra la casa dels Amors daurats, la de Pausa, la de Vettii, la del Faune, la del Citarista, la dels banys, la de Marcus Lucretius, la de Siricus, la del poeta tràgic; esguardem amb força curiositat la casa del pastisser, on es conserven el forn i les moles de moldre el blat, i així arribem al Foro, principal plaça del poble, voltada de formoses columnes i tancada per un pòrtic en la part Sud.

Si fins ara el turista ha caminat per llocs estrets i reduïts, al entrar al Foro hom sent com si talment el cor se li aixamplés. La immensitat de la plaça, qual paviment de marbre trepitgem, es esfereïdora, la solidesa de llur construcció s'endevina excel·lent, la riquesa d'ornamentació devia ésser admirable; els restes dels temples de Júpiter i de Vespasiano, del palau de Justícia i dels Teatres que emmarquen aquesta plaça, ho proclamen a bastament. En mig dels sostres i teulades enfondrades, i les parets esquerdades i les pedres caigudes i les columnes trencades, s'aixequen els records històrics, que, gravant-se en la ment, reconstrueixen tot el poder del floreixement de l'art romà del temps de l'Imperi.

La passejada ha sigut llarga. Com llosa de plom pesa damunt nostre el sol d'un migdia del mes d'abril, i ni un petit núvol ens fa la mercè de protegir-nos; tan sols una taca s'es-

Final de la Strada del Foro i entrada al Foro, on es veuen les pedres que privaven el pas als vehicles.

Gran Plaça del Foro.

Vista general del Foro.

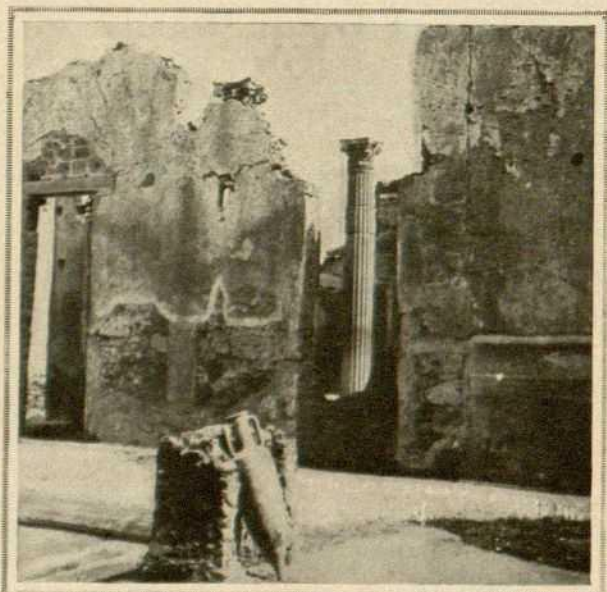
tén mandrosament damunt d'una muntanya propera: és el fum acumulat que llença continuament el cràter del Vesuvi; aquesta muntanya monstruosa que tenim enfront, destructora de vides i riqueses, que, com gegant encantat, treballa sempre en les regions ignotes

de les entranyes de la terra esmolant les eines de la destrucció.

Des del Foro devallem per forta pendent que ens porta a la Porta Marina, des d'on donem el darrer esguard a Pompeia.

FRANCESC DE P. BLASI.

Troballa arqueològica.

Cançó d'una tarda de diumenge plujós

A Lola Canyelles

Ara plou, ara fa sol
—bella tarda de diumenge.—
En un balcó s'hi repenja
una noia que duu dol.

Una noia en un balcó
que pot fer la vida blana.
Qui pegués éssè el palmó
o el llorer de la barana!

Jo l'he vist i l'he mirat
i la tarda s'escorria.
De tan que ella resplendia
el cel mig s'ha asserenat.

I la noia ha dit son nom
—paraula subtil i clara.—
Tota ma vida s'aclara
només de saber son nom.

—Noia vestida de dol
que la trena encara us penja,
dins la tarda del diumenge
sou una mica de sol.

Vostre amor fóra'm consol
—amor per tota la vida—
que la tarda a amar convida.
Ara plou, ara fa sol.

Una ventada només,
i la pluja és esvaïda.
Una paraula només,
transformaria ma vida.

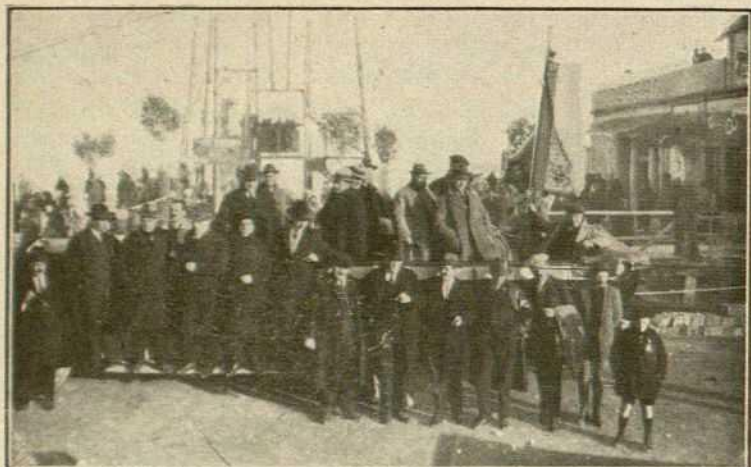
I jo us daria la mà,
l'amor i totes les coses,
us colliria les roses
i us fóra com un germà.

Un bes per cada cançó
i una flor per abraçada.
Clara donzella endolada,
fóreu tota en ma cançó.

.....
Ara el cel és tot de dol
i la pluja s'hi despenja.
Dins la vetlla del diumenge
sols el record m'és consol.
O, noia de dol!

Desembre 1923

J. M. PROUS VILA

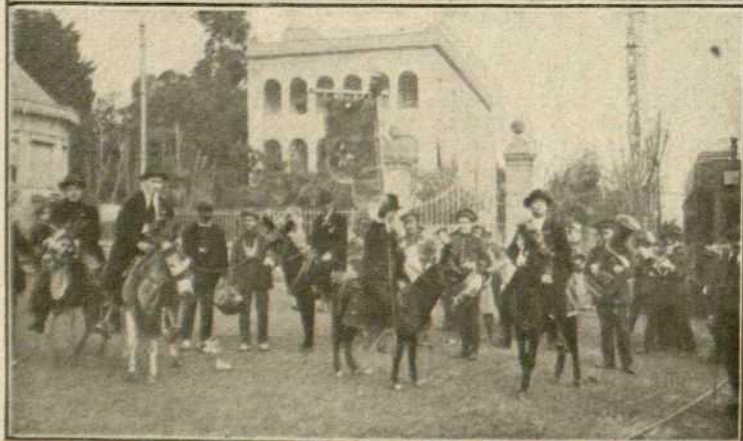

De l'Aplec de St. Medí

La Colla Vella
de Sant Medí,
amb la
seva senyera.

La Colla Nova
de Sant Medí,
amb la bandera,
enfront de
l'església de la
Bonanova.

La Colla
Humorística
de Sant Medí,
després de la
benedicció,
davant de
l'església de la
Bonanova.

(Fots. Sagarra).

El Bronze

per

Alexandre Kouprin

ERA la vigília de Pasqua, i Kiev tenia una animació insòlita en aquella hora tardana. El meu amic, el doctor Soubbotin, i jo havíem deambulat llargament per les rues, abans de pujar l'escala del mont de Sant Vladimir, per tal d'anar a asseu-re'ns sobre l'un dels bancs col·locats allà per a repòs dels passejants. La terrassa on ens trobàvem dominava la ciutat entera. Just al nostre dessota, els campanars il·luminats retallaven llurs encaixos, i el riu, encara gelat però picat d'ací i d'allà per forats negres, deixava un rastre pàl·lid, i els focs dels carrers anaven a ajuntar-se sobre ses ribes com una madeixa embullada.

Feia clar de lluna. En l'aire fresc, en les arestes netament acusades de les ombres, en el repicar de les campanes, hom sentia l'aproximació de la primavera.

Poc a poc la melangia em dominà. Reveia la festa pasqual tal com l'evocaven els meus records d'infància, i m'envaia l'enyorança de no poder-la festejar amb la mateixa innocent ferror.

El doctor devia sentir una impressió anàloga, car amb la seva veu dolça, lenta i trista pronuncià:

—Cada vegada que aquesta nit retorna, reporta els mateixos records. Prou sabeu quantes dissorts tingui en ma vida, i de quina manera haurien d'embarassar-me la memòria... Però no! Tot s'esventa, tot es marceix, llevat de ço que ens pervé de la infància. Remembro en aquests moments una pobra història que data del temps en què en prou feines si tenia vuit anys. La reveig, però, com si només datés d'ahir i tanmateix puc reviure-la fins els més petits detalls.

Més per educació que per sedasseria, vaig demanar-li que m'en fes part (Veia ben clar que es moria de ganes de contar-me-la). De bell antuvi em distreia, i per escoltar-lo em calia esforçar-m'hi, fixos els ulls en els núvols, que a voltes tapaven la lluna i es tenyien d'una claror ataronjada. Però ben prompte la crua recitació del doctor començà a interessar-me.

•Aleshores tenia, com acabo de dir-vos,

vuit anys. Hom pretén que cada set anys tot canvia en l'home, la seva aparència, la composició de la sang, son caràcter, ses habituds. Tal volta hi hagi quelcom de veritat en tot això. Per mi, una vegada complerts els set anys, l'infant travessa una crisi, ja que de cop i volta comença a acumular les impressions amb una tal avidesa, una tal manca de relació, que no sap que fer-ne i emmagreix i tot.

Vivíem a Moscou. El meu pare era un home seriós, constantment enfeinat. Gairebé ni em recordo d'ell; tan sols re-veig clarament la seva testa calba, les seves manasses blanques, la barba negra, flairosa de tabac. La meua mare, doneta malaltissa, empiocada, envellida abans del temps, reverenciava a son marit, li testimoniava una tendresa una mica trista, i sempre s'embolicava amb un xal gris de pèl de cabra. Érem tres germans: Zenaida i jo, gairabé dels mateixos anys, Nadina, la més gran, ja jovencella i promesa a l'ensem.

Aquell any, vuit dies abans de Pasqua, el seu promès, un oficial de marina, retornà d'un llarg viatge al voltant del món, i s'instal·là a casa nostra, esperant la setmana de Quasimodo, data del seu casament amb la meua germana. La presència de Nicolau Nicolaievitch en nostra casa féu que l'aproximació de les festes esdevingués particularment solemni. Zina i jo callàvem, però sabíem pla bé els preparatius que es feien en la cuina, i per quina raó eren molt més fastuosos que els de l'any passat. Les criatures comprenen molt bé ço que hom creu inútil d'explicar-los-hi, però llur desconfiança habitual envers els grans els fa molt destres en dissimular ço que capeixen perfectament.

Des que es sentia el centre de l'atenció i de les preocupacions de tots, Nadina es donava importància. Zenaida i jo véiem molt bé que ella tenia, en presència de son promès, uns gestos, una veu, un som-

riure tots distints que en temps ordinari. Nosaltres comentàrem això dient que Nadina, per més que s'hi esforcés, se li endevinava el fingiment. Sovint, cap al tard, quan ella i el seu promès s'abraçaven sobre el canapè del saló, Zina i jo ens hi apropàvem agafats per la mà i tot fent l'innocent, per tal de fer-los enrajolar i separar-se a corre-cuita.

Nadina es captenia amb mi com en general les jovencelles amb llurs germans més petits, sempre roncoses, sempre a punt d'empaitar-vos, de tirar-vos-ho tot en cara, o bé en fer-vos anar de tomballons; però, malgrat les seves maneres menyspreadores, sabia fingir quan calia.

Altrament, Zina i jo—jo, sobretot—adoràvem a Nicolau Nicolaievitch. Jo sentia per ell un amor cec, apassionat, desinteressat. Em semblava la pròpia imatge del seny, de la força, de la valentia; un dels meus entreteniments predilectes del col·legi consistia en il·lustrar sobre uns retalls de paper de la mateixa grandària totes les aventures de la seva vida, que li havia oït contar i que servava en mon record com penyores sagrades... Per altre part, hauria estat impossible no estimar a aquell gros, fort i formós jove nàs de galtes fresques, de veu profunda, de riure encomanadís, sempre disposat a fer-nos saltar a cavall seu. De vegades s'engrescava de tal manera en els jocs, que la meua germana gran tenia aleshores uns esguards tan gelosos, un somris tan punxant, que la petita i jo anàvem a fer-li llengotes darrera seu.

En retornar de son viatge, Nicolau Nicolaievitch ens havia portat regals a tots: bibelots japonesos o xinesos, ombrel·les, ventalls, cocos... Però el millor era el destinat a la seva promesa: una pagoda japonesa en miniatura, guarnida de campanetes, cadenetes penjadisses, medallons i altres futeses d'aram vell. Les portetes de la pagoda, ben obertes de bat a bat, permetien veure un vell bonze de porcellana, de testa brandadora, ajocat

sobre ses cames creuades. Aquest bibelot em semblava una grandiosa creació artística. El comble de la meua felicitat hauria estat de poder-lo tenir un instant entre mans, de fer brandar el cap del bonze. Però bé prou que sabia que Nadina no permetria a ningú ni de tocar-lo.

El Dissabte Sant arribà. Ens feien anar, a Zina i a mi, de cambra en cambra, doncs amoinàvem a tothom. «Ah! Si se us pogués fer treballar en qualsevol cosa!», deia nostra mare en trobar-nos sempre entre peus. Però ens interessava bé massa tot el que passava a la casa per entretenir-nos en cap ocupació.

Per la nit, en el menjador, mig envaït per la foscor, hom parà la taula, cobrint-la amb unes estovalles noves. En mirar de reüll per l'esvoranc de la porta deixada oberta uns instants, nostres esguards caigueren sobre els *koulitchs*, *paskhas* (1), pernil, ampelles i altres bones coses que s'hi amuntegaven. Adhuc sentirem arribar-nos els efluvis de la pasta fregida i de la vainilla.

Quan més s'apropava l'hora de la missa, més tívants esdevenien nostres nervis, més creixia nostra agitació. Les cambres estaven a les fosques, la gent gran parlava poc i en veu baixa; tot això, ajuntat als preparatius secrets del menjador, ens esperonava a esperar algun esdeveniment magnífic, meravellós, sorprenent.

Però ens havíem fatigat de tal manera, que cap a les deu, completament abatuts, no tinguérem més forces per lluitar contra la son. Ens recollirem en un recó del gran divà turc, en el saló. Vaig adormir-me tot seguit, bressolat pel soroll de la vaixel·la i els xiuxiueigs del menjador...

Després, ens despertaren. Tot endormiscat, tremolant de fred i d'emoció, vaig deixar-me vestir un trajo de vellut malva,

guarnit de randes tot al voltant del coll. Immediatament se m'endugueren al saló on tothom ja estava a punt. Mon pare, de cerimonial, perfumat, imponent; la meua mare, amb un llarg vestit crem de crenolina; Nadina, tota presumida amb son vestit blanc; Nicolau Nicolaievitch, amb túnica nova, i una pitrera d'una blancor enlluernadora.

Tothom s'afanyava, parlant a mitja veu, i aquesta pressa en aparaiar-nos ens donava l'aspecte d'urdir un important complot.

Tot el que seguí resta fos per mi en una impressió continua i complexa d'esplendidesa i de joia. Recordo només alguns instants d'aquest somni feliç. Després que la processó, un cop hagué voltat l'església, s'acostà a l'atri, l'espera del miracle que anava a esdevenir-se, *al mateix minut*, m'omplènà d'un tremolor de joïós esglai. Darrera la portalada, unes veus ben ajustades i com tremoladisses de fervor, cantaven amb força: *Crist ha ressuscitat d'entre els morts*. El sacerdot, amb sotana nova, beneïnt els seus feligresos amb el candel·ler de tres becs, ens portà, amb veu afable i sonora, la joiosa nova que esperàvem amb tanta impaciència: *Crist ha ressuscitat*. Sentint esgarriances de fred i d'èxtasi, comprenent que participava de la immensa joia de la comunitat, vaig cridar amb tota la força dels meus pulmons: *En veritat, ha ressuscitat!*

Nicolau Nicolaievitch, per a donar-me el bes de Pasqua, m'aixecà molt amunt en sos braços; vegí al meu davant tota una mar de testes descobertes, de ciris encesos. Vaig girar-me; vegí encara munió de franques i bones cares, de mirades brillants, on es reflectia el flamejar dels ciris.

La meua germana gran va semblar-me esplèndida en aquest moment. La seva cara, il·luminada de molt aprop per un ciri, semblava pàl·lida i dolça, els seus ulls, esdevinguts més enfonsats, espujant, les seves celles feien una llarga

(1) Són els atributs tradicionals de tota taula pasqual. La *paskha* és un pastell de forma piramidal, en la composició del qual entren formatge blanc, mantega, rovells d'ou, sucre i panses i vainilla o altres espècies aromàtiques; el *koulitch* té una forma cònica. Hom envia a beneir aquests dolços a l'efel nocturn de Pasqua; parant-se tantes a propòsit en els patis de les esglésies.

Retornàrem a casa, cadascun duent un ciri encès...

ratlla d'ombra sobre son front, les seves dents tenien un magnífic esclat quan, sense moure la testa, somreia a Nicolau Nicolaievitch.

Retornàrem a casa, cadascú duent un ciri encès i vigilant a fi de que no s'apagués. Però sols la mare tingué la sort de reeixir, i amb ell féu el signe de la creu

sobre els muntants de la gran porta d'entrada.

El menjador era tan clar, tan alegre, que ni el coneixia. Ens asseguérem a taula, parlant amb animació i arrossegant sorollosament les cadires. En aquest instant, la meva germana Nadina tremolà i digué que tenia fred. Enternit per la mis-

sa i la visió de tot aquell bé de Déu que anàvem a menjar, vaig oferir-me a anar a buscar son xal. Va consentir-hi, però així que, amb una espelma a la mà, sortia del menjador, ella va cridar-me: «¡Solament, tingues compte en no tocar res de sobre la calaixera!»

Trobi tot seguit son xal, que era sobre el raspall d'un silló, i ja havia eixit de la cambra, quan, just al meu darrera, dringà un soroll de porcellana trencada. Vaig tombar-me, veient la pagoda japonesa caiguda en terra i, a son costat, el bonze esbocinat.

No comprenc pas com la cosa s'escaigué; jo no havia pogut fer seguir el bibelot, ja que havia passat a cinc passes bones de la calaixera. Vaig recollir el bonze, i, compadit, provava d'ajuntar-ne els trossos. De cop i volta entenguí les passes ràpides de Nadina, cridada sens dubte pel soroll que el bibelot havia fet en caure. Obeint a l'instant a la por instintiva d'ésser acusat d'haver, per descuit o intencionadament, destruït una cosa que pertanyia a ma germana, llanci vivament al sòl les romanalles que tenia; però la meva acció fou tan dissortada que Nadina, que entrava, se'n donà compte.

— Què has fet, miserable? — va cridar-me tot agafant-me per l'espatlla. — ¿No t'havia privat de tocar res? ¿Com t'hi has atrevit?

Estava terriblement indignada. Sens deixar-me anar, m'arrossegà al menjador.

— Mira, papà, digué amb to planyívol, la veu plorosa, tot ensenyant els bocins del bonze trencat. ¡Ho ha fet exprés, el gran murri!

I es posà a plorar.

— Què has fet? — em demanà mon pare amb to de reny; i, agafant de les mans de Nadina els trossos del bonze, com jo el minut precedent, s'esforçà maquinalment d'ajuntar-los. — A veure, ¿no t'havia avisat la teva germana?

Responguí panteixant:

— Papà, t'ho juro... no ho he fet... no

l'he... tocat... Ha caigut tot sol quan sortia de la cambra.

— Mentider! Mentider! — cridà Nadina, aixecant el mocador de sobre la cara afligida amarada de llàgrimes. — Jo mateixa l'he vist quan llançava els bocins.

— ¿Per què t'atreveixes a mentir encara? — demanà mon pare, arronçant les celles. — ¡Si tenies els bocins a les mans, per força l'havies tocat!

Vaig enrajolar-me en pensar que tots m'acusaven de mentider, però vaig repetir amb fermesa:

— No he estat jo... no he estat jo... Sortia i, de cop i volta, ha caigut... L'he collit del sòl per veure'l.

Aleshores, la mare intervingué.

— Escolta, Dmitri, per què vols amargar-nos aquesta festa tan bella? Confessa, demana perdó a Nadina... I no en parlem més.

La seva cara reflectia a la vegada la bonesa i l'esglai; palesament volia veure acabar-se quan més aviat millor aquell penós incident. Nicolau Nicolaievitch restava amb els ulls clavats dintre el seu plat, i endevinava que patia per mi. Zina, dreta sobre la seva cadira, esguardava els grans fit a fit i com volent dir: «¡Veieu, només n'és ell de murri; jo, jo sempre crec, jo sempre m'esforço en fer el que cal, faig el que puc per a que no s'enfadin ni papà, ni mamà!»

— Et prec de no intervenir en això! — digué mon pare interrompent a la meua mare. — Ell ja sap el que li resta a fer.

Comprenguí tot seguit que si em doblegava a ço que la mamà havia demanat, tot iria bé. Hom me renyaria un xic, després cadascú oblidaria els seus sentiments, per tal de no amargar el bon humor general. Però l'orgull va prevaldre, i, amb el cor encongít d'horror, vaig repetir:

— No he estat jo... no he estat jo. Tot sol ha caigut i s'ha trencat.

Aleshores mon pare, irat, m'agafà pel coll i fent-me molt de mal, me llançà del menjador.

— Veste'n, mentider; el teu lloc no es pas aquest, — va cridar-me.— ¡Resta en la teva cambra i cura de no sortir-ne!

Vaig córrer a tirar-me sobre el llit, amagant la cara sota del coixí. De bell an tuvi pensava que m'ofegaria sota l'onada de llàgrimes que bullien dins mon pit i m'escanyaven. Vaig esgarrapar el coi-

lleugera impressió de set em recordava que havia plorat molt.

Aleshores donguí lliure curs a la meua imaginació. Vaig decidir que, a l'endemà mateix fugiria de casa, després d'haver pispat en la cuina tot el pa possible. Després, entraria en un monestir. Em representava amb una extraordinària vi-

Clarejava, quan la meua mare entrà per despullar la meua germaneta... (Pàg. 287)

xí, vaig mossegar-lo. Després les meves llàgrimes s'esgotaren. Però com que eren llàgrimes de noi que sofria d'una injusta ofensa, aleshores me plaïen, i, amb totes les meves forces, encara m'esforçava en vessar-ne per tal de reviscolar el record de l'afront que havia sofert. Finalment, els meus ulls s'assecaren del tot; sols una

vacitat el germà porter conduint-me al pare abat. — ¿Què us indueix a entrar al convent? — me demanava aquest, vell ja grisós, amb una llarga barba i un casquet negre brodat d'una creu blanca. — Sou ben jove, tanmateix, per retirar-vos del món. — Però jo li responia: — Pare, els menyspreus dels meus m'han llançat de

casa. M'han perseguit, turmentat i... i fins arribar a pretendre que he trencat el bonze del Japó...

Després, em representava el pare i la mare com, cansats d'haver buscat tant, arribaven per fi al monestir, reconeixent-me sota els meus hàbits. Plorant, em suplicaven de retornar a casa, es peneïen de llurs suposicions respecte al bonze. Naturalment, jo perdonava, ¡però era ben impossible el retorn! Per això; aïl era massa tard! ¡Ara m'havia consagrat definitivament a Déu!

Munió d'altres escenes, les unes venjatives, les altres magnànimes, passaren per la meva imaginació. Al cap d'uns dos quarts, le porta de la cambra s'obrí, i vaig sentir la veu de Nicolau Nicolaievitch que demanava dolçament:

— On ets, Dmitri?

Vaig guardar silenci. ¿Com podia contestar un ésser ofès tan cruelment i injusta?

Però ell me descobrí a despit de la foscor, s'inclinà cap a mi, m'abraçà, fregant el seu bigotí perfumat contra la meva galta:

— Vina al menjador, petitet Mitia! — me digué amb to manyagoi. — ¡Si m'estimes

una mica, fes-me aquest favor! ¿Tant te costa de demanar perdó? ¡Vina, entrarem tots dos!

Vaig desfer-me en llàgrimes sota la calor d'aquesta carícia inesperada, però vaig refusar amb més tossuderia que mai de retornar al menjador, Nicolau Nicolaievitch sospirà i, després de tustar-me l'esquena, em deixà en pau.

Clarejava, quan la meva mare entrà per despullar a la meva germaneta. Vingué fins al meu llit, i m'esguardà fixament. Però jo feia com si dormís. Féu sobre meu el signe de la creu, s'acostà a la tauleta de nit, hi deixà un tall del pastell de Pasqua, un tros de *koulitch* i un ou vermell. »

El doctor Soubbotin va callar, i treient-se el barret, passà la mà pels cabells, afeïnt:

«Ja ho veieu! Bé n'han seguit d'enuigs de tota mena després, però és aquesta història estúpida del bonze japonès la que ha restat i resta més viva en la meva memòria. El record d'aquesta primera injustícia dels homes, pel que amb mi es refereix, em provocà sempre la mateixa onada de melangia...»

ORIOI TORRES, trad.

Actualitats

(MES DE MARÇ)

De la visita del rei consort d'Holanda

Recepció, a l'hotel Ritz, de la colònia holandesa amb motiu de la visita a Barcelona del príncep Enric de Mecklemburg

Del Carnaval

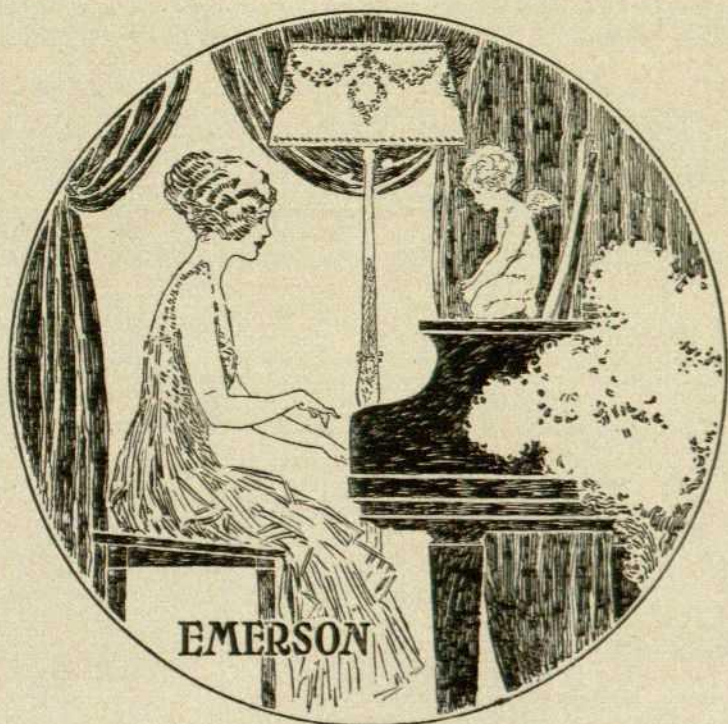
La comparsa de disfresses vestides de paper, guanyadora del primer premi dels concedits per l'Ajuntament

El Cine Miria

Dames concurrents a l'acte de la inauguració del luxós i artístic Cinema d'art Miria, situat al Passatge de Mercader.

(Fots. Sugarra)

PIANOS *Angelus*

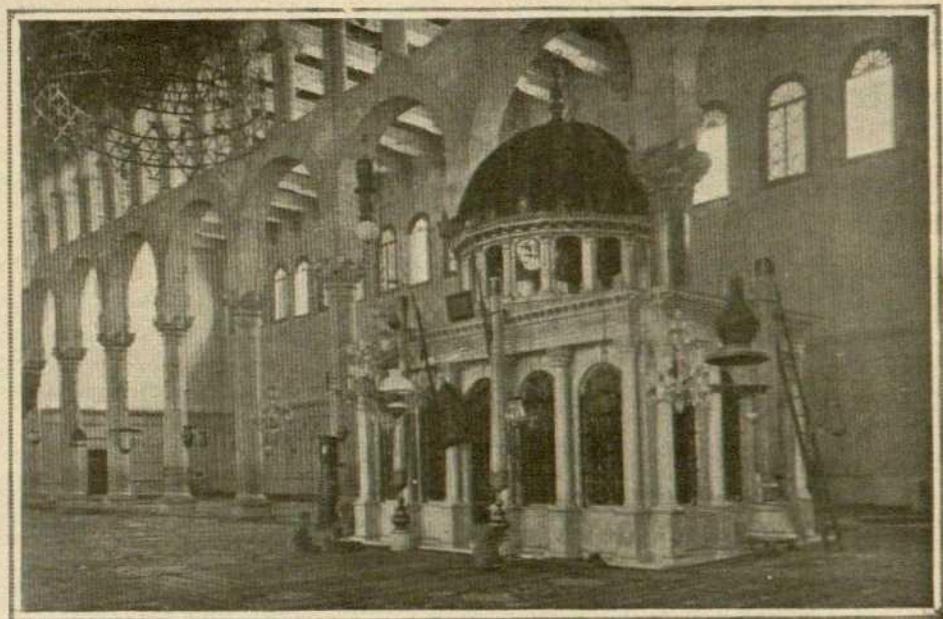
Agustí Guarro
ANGELUS - HALL
 Rambla de Catalunya, 1
 Barcelona

Els primers i més artístics de tots els pianos automàtics coneguts. Els pianos *Angelus* són els únics que per mitjà dels diafragmes neumàtics, la palanca de frasseig i el melodant, amb *artstyle*, imiten per complert la mà de l'artista : Audicions a totes hores

SANTA SOFIA. Una vista de l'absis, amb el Mihrab, a la dreta, i la tribuna del Soldà, a l'esquerra. Malgrat això, els rètols amb sentències del Coràn i les parets emblanquinades, les sumptuositats catòliques de l'imperi bizanti conserven la seva grandiositat en el famós temple.

La Gran Mesquita de Damasc, seu del Califat dels Omíades. Aquest edifici primitivament era un temple dedicat a Zeus. L'any 379 fou restaurat i dedicat a Sant Joan Baptista. L'any 703, vint anys després de la conquesta de Damasc pels mahometans, fou convertit en Mesquita, sense gaires modificacions. El Monument del costat és tingut tradicionalment per sepulcre de Sant Joan Baptista.

L'abolició del Califat

Els Califes «ortodoxos»

HI ha noms que concentren una tal quantitat de suggestió que, en sentir-los pronunciar, hom resta corprès i agullonat per la irradiació del misteri. Són els noms de les grans institucions que han perdurat al llarg del temps, deixant-hi una estela de glòria i un ressò de temença, com els grans vaixells que solquen el mar.

El mot Califat és d'aquests. El títol del «Lloctinent o Successor del Profeta de Déu» ha perdurat, malgrat totes les vicissituds de les races musulmanes i de llurs famílies dirigents. Ara ja no es més que una evocació llegendària d'aquell Cap i Senyor del conjunt de pobles que s'han destacat al món, omplint-lo sovint de civilització i d'art i, alguna vegada, del terror que escapen les eclisions imperia-listes a punt de reeixir en llur intent de dominació universal.

Als qui vivim en països afavorits per una religió cristiana, i més encara els catòlics, acostumats a veure les coses i mirar les institucions al través d'un prisma de democràcia i dret, ens és gairebé impossible comprendre una institució basada, només, damunt el fet i la força.

En canvi, les races musulmanes admeten, de bon gust, la força i el fet, com a úniques raons, fins en l'existència d'institucions com el Califat, destinades a influir en la consciència de milions d'homes i fer sentir sa veu al través de contrades llunyaníssimes.

El Califat fou instituït pels companys de Mahoma, després de la mort d'aquest, per a dirigir l'islamisme i continuar l'obra d'imposar el Coràn a tot el món.

Al favoregut amb la dignitat suprema, hom li exigien cinc condicions: sabiduria, honradesa, aptitud, salut d'esperit i de cos i pertànyer a la tribu de Koreix, de la qual era el Profeta.

A la mort de Mahoma, l'any 632, es dis-

putaren la successió o Califat, Ali, marit de Fàtima, única filla legítima del Profeta; Omar, braç executiu d'aquest, i Abu Bekr, pare d'Aiscia, la muller preferida de Mahoma, la qual, per haver tingut el privilegi de recollir-li les darreres paraules, s'havia convertit en quelcom sagrat per a tots. Aiscia no dissimulava son odi contra Ali, perquè aquest no havia volgut creure en sa innocència quan, l'endemà d'una nit de marxa, comparegué al campament amb Ben Mostalak, malgrat que el mateix Mahoma va manifestar que Déu li havia revelat la innocència d'Aiscia. Per això aquesta féu tot el possible per a que el Califa no fos Ali sinó Abu Bekr, al qual Mahoma, durant sa darrera malaltia, ja havia encarregat de dirigir les oracions a la Mesquita.

Omar es sotmeté de grat, i Ali per força, a l'erecció d'Abu Bekr, però una part de musulmans seguien creient en els millors drets d'Ali. Abu Bekr, malgrat sos antecedents de guerrer notable, demostrà que es considerava més aviat sacerdot que rei i, mentre curava molt de donar exemple i ensenyament religiós, encomanava als seus generals les empreses militars.

Al cap de dos anys morí, havent designat com a successor a Omar, malgrat les poques ganes que aquest tenia d'heretar el Califat. Omar imità l'austeritat d'Abu Bekr i emplenà totes les riqueses en expedicions militars, consolidant l'islamisme.

Una d'aquestes expedicions tingué especial ressò, perquè féu onejar l'estandart del Profeta a les torres de Jerusalem, l'any 657. Després de quatre mesos de resistència heroica, el patriarca Sofroni accedí a capitular amb bones condicions i exigint que fos present Omar. El Califa sortí modestament de Medina, entretenint-se en fer bé i arribant quan ja la capitulació era signada.

Respectant el Patriarca i els Sants Llocs, començà a edificar, a un cantó de les ruïnes del temple de Salomó, la gran Mesquita que, encara avui, li magnifica el nom amb ses riqueses i son art.

En 644, desè del seu Califat, Omar signé assassinat per Firur, esclau persa qui, així, volgué venjar la seva pàtria.

No accedint Ali, per a heretar el Califat, a comprometre's a observar les tradicions del règim, a més de les prescripcions del Coràn, fou elegit el vell Otman, antic secretari de Mahoma, el qual, ben diferent de sos rígids antecessors, tirantitzà els súbdits, introduí la pompa estrangera i aflluixà el rigor de les lleis religioses, encara que ell sempre les observà.

Otman inicià les conquestes per mar i el seu governador de Síria, Mohawiah, construí amb cedres del Líban, aquells arbres que serveixen en la Bíblia de com-

paració en les ponderacions de fermesa i altitud, com serviren a Salomó per a la magna construcció del Temple—una esquadra de 1,700 naus, fent-se amo del Mediterrani i ferint l'Imperi d'Orient amb la batalla de Yacubé, en què l'esquadra bizantina quedà anihilada.

Assassinat Otman en 656, pujà, finalment, Ali al Califat, però l'odi d'Aiscia l'acusà d'haver assassinat els dos Califes anteriors, i, amb el seu prestigi de «mare dels fidels», suscità la guerra civil.

El Califat dels Ommiades

Assassinat també Ali en 661, Mohawiah, de la família dels Ommiades, obligà a Hassan, fill d'Ali, a renunciar a tota pretensió dinàstica, prengué el Califat, fent-la hereditària en sa família, i traslladà la seu del Califat de Medina a Damasc.

Llavors alguns intentaren fer el que l'Assemblea d'Angora decretà l'any passat: distingir el Califat del poder, conservant algun membre de la família de Mahoma la dignitat religiosa suprema sots el títol d'Iman, però Mohawiah, el vinculà amb el poder temporal. Sitàda Constantinoble, tot feia suposar que seria presa, però la invenció del «foc grec» per Calínic, egipci qui havia deixat el servei del Califa pel de l'Emperador, fou l'arma terrible que defensà la ciutat i allunyà el perill durant vuit segles.

La dinastia Ommiada durà de l'any 661 fins al 750.

Durant aquests temps l'imperi mahometà s'estengué per l'Orient fins a la Índia i per l'Occident fins als Pirineus, apoderant-se dels països següents: Aràbia, Síria, Mesopotàmia, Babilònia, Mèdia, Pèrsia, Armènia, Caucàsia, Egipte, Àfrica Septentrional, Espanya, Catalunya, Septimània fins a Tours, Xipre, Rodes, Balears i Madagascar. Ja en els primers 80 anys aconseguiren formar un imperi més gran que el que els romans havien reunit amb vuit segles.

Aquesta dinastia, que no regnà mai tranquil·la perquè els partidaris de la família d'on havien sortit els quatre Califes anomenats «ortodoxos» mai renunciaren a fer un canvi de règim, arribà al seu esplendor durant el Califat d'Abd-el-Melik (685-705). L'any 750, el tretzè Califa de la dinastia, Meruan II, morí a mans d'Abul-Abbas, descendent d'Abbas, oncle de Mahoma.

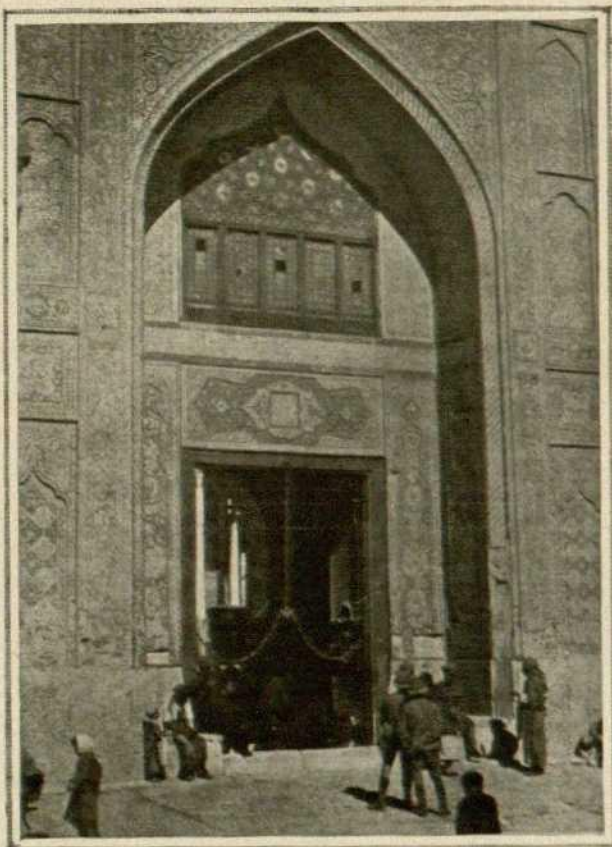
Els prínceps de la família Ommiada es sotmetegren, però Abul-Abbas, com si portés al cor totes les rancúnies i dolors de sa raça desposseïda, no en va perdonar cap, sinó que els convidà a un banquet i els féu assassinar, servint, després el munt de cadàvers cobert de catifes, de taula per al dinar.

El Califat dels Abàssides

La Humanitat, com un viatger concirós empenyut sempre avant en la ruta de la Vida i de la Mort, troba, de tant en tant recers de delícies i paratges d'ensomni que li compensen les llargues hores de pelegrinatge per les grises planures

l'obscur presentiment de que llur vida és mancada i es planyen de no haver nascut més aviat; els qui han viscut després—com els qui ja es van apartant de la beutat i del perfum—no poden treure's mai del cor el punyiment inefable d'enyorar unes coses imprecises...

Però, els qui tingueren la sort d'encertar aquells moments d'eclosió, viuen com

La sumptuosíssima porta de la Gran Mesquita de Bagdad, seu del Califat de la dinastia dels Abàssides, un dels pocs restes de l'època d'esplendor de la metròpoli de l'Eufrates.

sense perspectiva i pels deserts sense esperança.

Són els moments culminants d'una raça que floreix en art, en ciència, en poixança i en totes les coses que susciten el goig de viure, com una alfàbrega que des de la finestra d'una noia maca enbauma amunt i avall del carrer.

Els que han nascut abans—com els qui han d'aturar-se al començ del carrer—tenen

embriagats de si mateixos, amants feliços de la Vida que se'ls lliura munificent i agullonadora, i llur embriaguesa determina la força i la bellesa que distingeixen totes les coses d'aquell període.

El Califat dels Abàssides fou en sos primers temps una d'aquestes eclosions de la Humanitat. El jardí d'ensomni en que florí el bell període de la Història fou Bagdad, i el jardiner qui intensificà

la sentor de l'alfàbrega encisera fou Harun-al-Raxi.

No sense motiu el seu regnat (786-809) és anomenat *nuvial*, perquè tot ell fou un vessament d'alegria, abundància i plaer, car, igualment que el d'Abderraman I de Còrdova, sembla una síntesi afortunada dels dos regnats cristians d'aquells temps: el de Carlemany, tot força, rudesia i capgiraments polítics de llarg abast, i el d'Irene, la rosa de cent fulles de l'Imperi d'Orient, tot magnificència i oblit de la mort (1).

La fama d'Harun-al-Raxi té dues trompetes que ofegaran sempre tots els escrúpols dels qui s'entretinguin en els defectes del gloriós Califa: la poesia de «Les Mil i una nits», que en alguns contes fan d'ell una evocació gloriosa, i l'art inimitable de la ceràmica del seu temps, la de l'or viu idealitzat per la mà de l'home, que avui brilla en la penombra del Museu, fent la desesperació dels que s'emmirallen en sos reflexes sense capir-ne bé el secret.

El Califat dels Abàssides durà fins a 1258, en que, després d'haver degenerat en una sobirania nominal, arribà al no-res en mans de Mostasem, privat de l'exèrcit que és l'únic argument de la seva autoritat religiosa i civil. Les diverses nacionalitats i tribus ja no anomenen el Califa en llurs oracions, i els ulemes dels diversos països es creuen amb autoritat per a resoldre totes les qüestions doctrinals que poguessin sorgir.

Llavors els tàrtars, manats pel Hulagu Kan, amb l'impetu que encara servaven del temps en que Gengis Kan els havia dut a victòries definitives per les contradicció més diverses, s'apoderen de Bagdad i l'entreguen al saqueig durant 40 dies.

Moriren 200.000 persones, entre elles Mostasem, el darrer Califa, el qual, no sols fou assassinat com 42 dels seus 57 antecessors, sinó que fou arrossegat pels carers de Bagdad, com la major part dels seus parents.

Llavors acabà el Califat pròpiament dit, car la cinquena de les condicions que s'havien assenyalat com indispensables per a ésser investit Califa, això és pertànyer a la tribu dels Koreixites, a més d'ésser àrab, ja no torna a trobar-se mai més.

Bagdad, la gran metròpoli dels destins tràgics, arribà al segle XVII a no tenir més que 15.000 habitants miserables i incultes, ella, que en els grans temps dels Abàssides havia arribat a tenir 2.000.000 habitants, 12.000 molins, 12.000 hostals, 100.000 mesquites i capelles, moltes escoles de religió (madresses), 60.000 banys, 80.000 ba-

sars, etc., etc... Avui torna a ésser una ciutat de 200.000 habitants, però del seu antic esplendor gairebé pot dir-se que no li queden més que unes portes, unes tombes, unes mesquites i el pont de barques que lliga la ciutat vella i la nova, el qual ja fou posat per Harun-al-Raxi.

Per a un gran empori d'art i civilització hi ha quelcom més trist i miserable que ésser arruïnat i abandonat. Pompeia i Timgad seran sempre el destí més bell i envejable d'una urbs bella i deliciosa, car ja digué Puvís de Chavannes: «Il y a quelque chose de plus beau que une belle chose; ce sont les ruines d'une belle chose».

El més trist i digne de commiseració per a una metròpoli com Bagdad, és que els palaus, les mesquites, els banys i les escoles es convertissin en cabanes barroeres, perquè la raça dels homes selectes fou substituïda per una altra d'homes barroers que no sabien sinó guerrear i destruir.

El Califat de Còrdova

De la matança de prínceps Ommíades, perpetrada per Abul-Abbas i de l'extermini que seguí després es salvà un dels prínceps, Abderrahman, el qual aconseguí fugir, refugiand-se a l'Àfrica, on visqué obscurament fins que tantejà l'estat d'opinió dels àrabs d'Andalusia, governats per emirs depenents de Damasc.

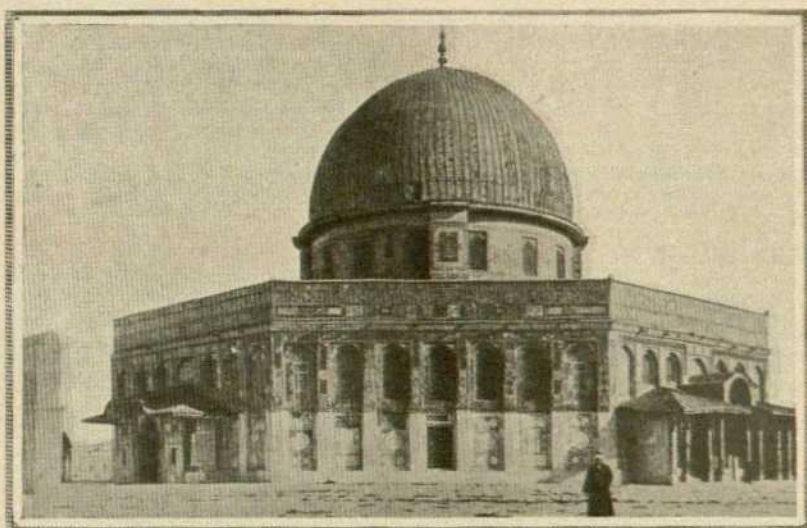
Abderraman reuní suficient nombre de partidaris per apoderar-se de quasi tota l'Espanya musulmana, i en 756 erigí l'emirat independent de Còrdova, establint la seva dinastia Ommiada, però reconeguent certa unitat a l'islamisme i sotmetent-se a l'autoritat—especialment a la religiosa—del Califa d'Orient.

Somnià fondre en una sola les dues races cristiana i musulmana i, per això, siguié tolerant amb la primera; comença la grandesa de Còrdova, construint palaus, jardins, hospitals, escoles i especialment la Mesquita, sots el mateix pla de la de Damasc, posant tota l'ànima en fer avançar els treballs del temple que havia d'ésser un centre d'atracció dels musulmans espanyols per a desviar-los poc a poc de la jurisdicció del Califat de Bagdad.

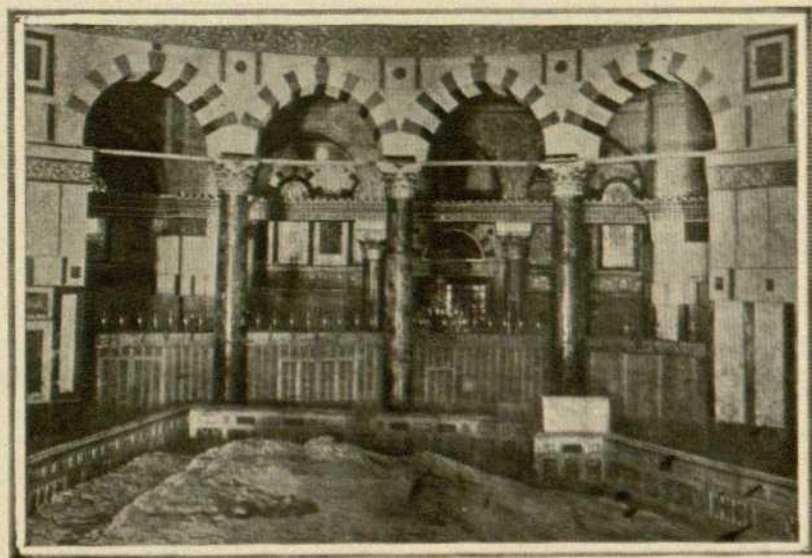
Les esplendors del llarg i gloriós emirat i les delícies de Còrdova no consolaren mai la malinconia d'aquest estimat de la Fortuna, qui no deixà mai d'enyorar l'Orient nadiu. La poesia que dedicà a la palmera que féu venir de la pàtria llunyana per a que fos la primera que creixés a Còrdova ho prova ben clar:

Tu també, palmera insigne,
ets aquí una forastera...

(1) És curiós que quasi simultàniament regnassin quatre reis tan notables com Irene, Carlemany, Harun-al-Raxi i Abderraman I de Còrdova. La Història té altres coincidències així, que compensen les llargues dècades grises, sense regnats remarcables.

Altre gran centre de la religió musulmana. L'anomenada Mesquita d'Omar, de Jerusalem, començada a edificar l'any 687 en el lloc que ocupava l'Altar dels Holocaustos del Temple de Salomó.

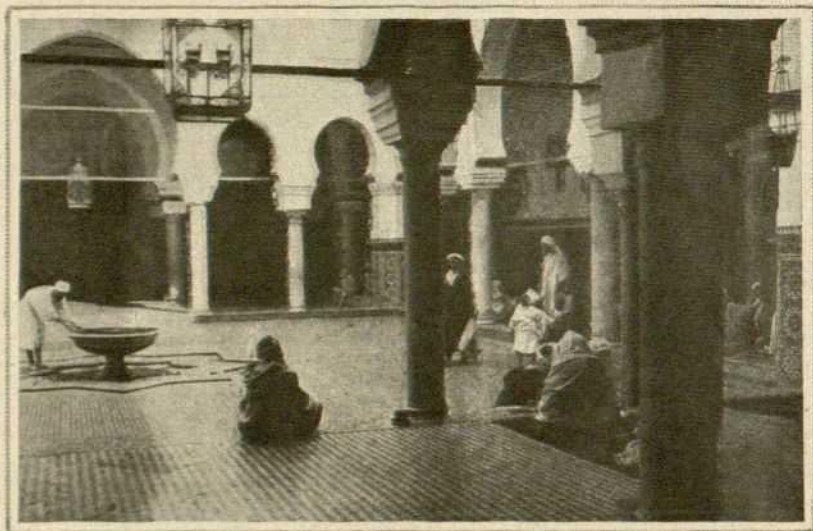
El bell in'erior és un riquíssim reliquiari de la roca, consagrada per Jacob com la pedra en que Abraham anava a sacrificar son fill Isaac. Els musulmans diuen que des d'aquesta roca, Mahoma ascendí al cel, muntat en la somera'Burrah.

Prò tu, de ma pàtria amada,
cap record ja no conserves,
i jo, trist! mai més podré
deixar de plorar per ella...

Per altra part, la inspiració i la delicadesa de sentiments que lluen en aquesta poesia la fan una perla ben obiradora en el collar que l'amor a la pàtria absent ha teixit des de les lamentacions de Jere-

Zahara, la ciutat bastida per Abderrahman, cinc milles avall del riu Guadalquivir, en honor de Zahara, «la flor» de l'harem reial.

Les descripcions dels poetes—10,000 homes, 1,500 muls, 400 camells a treballar-hi; 15,000 portes, 4,300 columnes de marbre; 13,750 esclaus i 6,340 esclaves a servir-hi, etc., etc.—ens semblarien un desvari de poetes de cambra si la Alhambra

Claustre interior de la Gran Mesquita de Moulay Idriss, patró de Fez, seu del Califat d'Occident, títol que reivindicaven els Emperadors del Marroc suposant-se successors dels Califes de Còrdova.

mies fins a «L'emigrant», en que Verdaguer canta a

Dolça Catalunya,
Pàtria del meu cor,
Qui de tu s'allunya
d'enyorança es mor...

Passats més de dos segles, el vuitè Emir de Còrdova, Abderrahman III es proclamà Califat independent del de Bagdad, prengué els títols d'*Iman* i de *Defensor de la llei de Déu* i posà son llarg regnat (912-961) entre els que amb llurs grans fites fatiguen la Història.

La seva tasca guerrera i cultural fou immensa. Còrdova arribà a tenir 500,000 habitants, 114,000 cases, 28 ravalers, s'omplí d'obres d'art, com el Pati dels tarongers de la Mesquita i el palau de Meruan, i es convertí en una Acadèmia notabilíssima, essent encara avui llegendàries l'abundància i riquesa de la Biblioteca del Califat.

Les magnificències que han subsistit no són res en comparació de les de Medina-

de Granada, la Mesquita de Còrdova i l'Alcàsser de Sevilla no fossin una mostra del que devia ésser el més notable dels monuments aràbics d'Espanya.

Per afegidura, les excavacions que ara s'hi fan confirmen les descripcions dels poetes, i els trossos de marbre i ceràmica revelen que foren una realitat les riqueses que hom creia una folia. No fa pas gaires anys, el docte arqueòleg senyor Gómez Moreno, en una conferència donada al Museu del Parc de Barcelona, féu reviure davant d'un auditori selecte el món de «Les Mil i una nits» amb les explicacions i projeccions referents a Medina-Zahara, i especialment a la seva ceràmica, d'un or que pot competir amb les meravelles de Racca del temps d'Harun-al-Raxi.

Abderrahman III, malgrat les enormes despeses de les expedicions militars i les construccions artístiques, deixà 100 milions i una ensenyança terrible de les realitats de la vida humana.

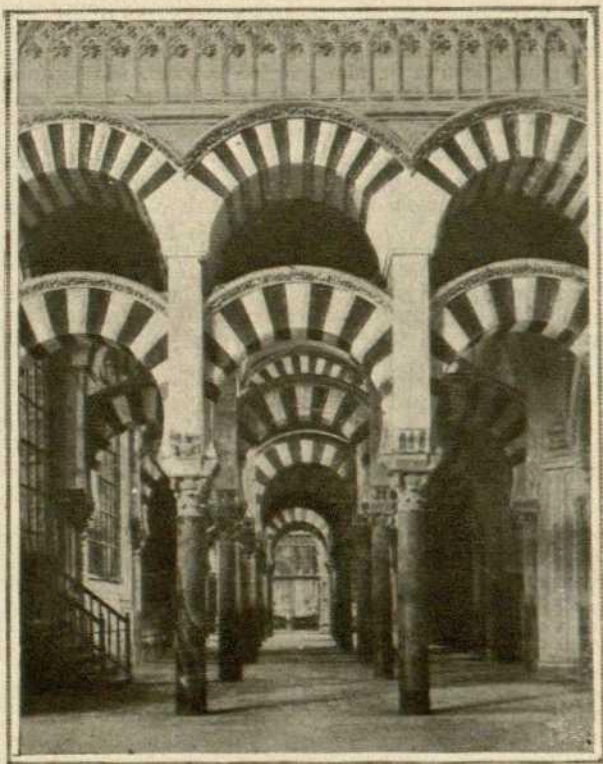
Si el fundador de la seva dinastia pot posar-se entre els grans elegíacs, ell es des-

taca en l'angoixant corrua d'homes selectes, prínceps del pessimisme, que va de Job a Leopardi, passant per Lucreci. El Califa cordovès, abans de morir confessà que, durant el seu regnat, sols havia tingut 14 dies feliços. Aquesta predisposició que fa comptar els dies feliços és ben bé germana d'aquella amargor que, segons Lucreci, surt fins de les coses més pures i flairoses, i d'aquell estat d'ànim que en «La sera dei di di festa» Leopardi pinta

xem III (1031), originant-se els diversos regnes de Taifes.

A començos del segle XI els catalans, manats pel compte de Barcelona, Ramon Borrell, i el d'Urgell, Armengol, acompanyats dels bisbes de Barcelona, Girona i Vich, foren àrbitres del Califat ajudant a Mahomed contra Suleiman, dos cabdills que se'l disputaven durant la desaparició d'Hixem III.

La batalla d'Akbatalbacar fou per ells

La Mesquita de Córdoba, seu del Califat d'Occident.

com una impossibilitat de submergir-se en la dolçor de la festa de tothom, confessant que ja

Nella mia prima età, quando s'aspetta
bramosamente el dì festivo.

ja similmente mi stringeva el cuore.

El Califat de Cordova, després de conèixer totes les vicissituds des de l'esplendor d'Al-hakem II i la glòria guerrera d'Al-mançor fins a la ineptitud de.s darrers Califes, es desfeu amb la deposició d'Hi-

decidida i la data de l'any 400 de l'Egira (1010 de la nostra era) és anomenat per les històries àrabs «l'any dels Francs», com anomenaven als nostres.

Poc després, Hixem III es refugià, segons la llegenda, al costat del Walí de Lleyda, morint-hi en 1036.

El Califat d'Egipte

L'Egipte sempre ha mantingut la seva personalitat com una reminiscència de les llargues centúries en que exercí un paper

imperialista, estenent a diverses parts del món la seva hegemonia.

Quan ha estat sotmès, ha procurat independitzar-se a tota costa. Així, ja en temps de Mahoma, Mu-Kaukus, l'intendent que hi tenien els emperadors d'Orient, s'emancipà de Constantinoble, declarant-se príncep de Cofter a l'enans que es negava a reconèixer la missió del Profeta de l'Aràbia.

En 641 Amru ben el As, general del Califat Omar, conquerí l'Egipte i fundà a Fostat (vell Caire), però n'excluí els cristians coptes.

En 909 Obeidallah, fent-se passar per descendent d'Ali i Fàtima, la filla de Mahoma, declarà usurpadore, tant la dinastia Ommiada com l'Abassida i es sublevà, aconseguint apoderar-se del Nord de l'Àfrica, on fundà la dinastia fatimita, prenent el títol de Mahadi o Director dels fidels i establint la capital en la nova ciutat de Mahadia.

Son descendent, Moez-lidinillah, conquerí, l'any 955, l'Egipte que era governat per soldans ikhshidides, tributaris dels Califes de Bagdad, s'hi establí i prengué el títol de Calif, aconseguint que el reconeguessin com a tal, no sols Egipte sinó Síria i bona part de l'Aràbia. Aquesta dinastia fou enderrocada en 1171 per Saladi, fill del guerrer curd Ayub, el qual fundà el soldanat de la dinastia Ayubida, la qual finí en 1250, en que els mamelucs (guàrdies d'esclaus) s'apoderen del poder i funden la dinastia dels Bahrites.

Quan, segons hem vist, en 1258 els tàtars d'Hulagu-Kan conquesten Bagdad, destruint el Califat autèntic, un home aprofitat es presenta a Egipte dient que ell és un supervivent de la dinastia Abassida i, per tant, el llegítim Calif.

Els soldans d'Egipte feren veure que el creien i el tractaren bé per a rebre d'ell i dels seus successors la investidura de soldans, posant un segell religiós a la força.

Així aquelles joguines dels mamelucs es cregueren, a son torn, disposar del Califat com d'una joguina també.

En 1390 acaba la dinastia dels Bahrites i comença la dels Buridites, igualment joguina dels mamelucs fins al 1517, en que Egipte fou conquerit per Turquia.

El Califat turc

La raça turca havia tingut moltes peripècies en sa vida inquieta per les profunditats de l'Àsia. Sembla que el seu país originari és la regió compresa entre el Mar Caspi, els Urals, l'Altai, el Jatai i l'Himalaia.

La seva història comença al segle XIII. Osman, fill del cap d'un clan de les valls altes de l'Eufrates, aprofitant la caiguda

dels Selgiucides d'Iconi en 1300, fundà un principat i sotmeté l'Àsia Menor. La dinastia seguí ses conquestes, invadí Europa i féu tremolar els fonaments de les monarquies cristianes, recollint, com un riu imponent totes les herències i conquestes musulmanes.

Llavors començà una lluita secular en que les banderes de la Creu i de la Mitja Lluna es disputen l'hegemonia del Mediterrani. L'embestida otomana topà amb l'instint de conservació cristiana i amb l'agresivitat d'algunes potències, com Catalunya, els almiralls de la qual compliren amb excés les esperances que en ells havien estat posades. L'Església tingué la sort de crear un gran instrument d'atac i de defensa amb la institució de les Ordres Militars.

Amb elles, especialment amb la dels Hospitalers de Sant Joan de Jerusalem quan amb ella estigueren involucrats els Templers, pogué realitzar l'encertada maniobra d'apoderar-se de la illa de Rodas, tascó de ferro clavat al cor de Turquia.

Els soldans s'entossudiren en apoderar-se'n, però l'Ordre era formada per homes de ferro i resistí molt temps.

Catalunya hi tingué una part ben preponderant en aquestes lluites i els temps més perillosos de Rodas coincidiren amb la direcció assenyada del Gran Mestre don Antoni de Fluvià (1421-1437), català que és una de les grans figures de l'Edat Mitja, ja que no sols mantingué a ratlla a Turquia, sinó que fortificà a Rodas i enriqueí l'Ordre. Els italians fan ara a aquest nostre gran compatriota el bell homenatge de restaurar el Convent dels Cavallers, la gran caserna de Rodas, que allà, al costat de Turquia, recorda, amb son estil gòtic-català, els grans moments expansius de la nostra civilització.

La política catalana d'Antoni de Fluvià no fou gaire seguida per l'Ordre, després de la mort del nostre gran compatriota. Rodas fou presa en 1522, els cavallers anaren a guarnir Malta i la Cristiandat s'entretingué en guerres intestines que deixaren créixer la poixança turca. Només Anfós el Magnànim, IV de Catalunya, V d'Aragó i I de Sicília i Nàpols, deixa entendre que capia la seva missió, amb actes com la construcció del castell d'Ischia, ampliació del de Brindisi, etc., però fou una llàstima que no es coordinessin la seva política i la de Fluvià, totes dues ben assenyades.

Així, mentre el poder cristià minvava, creixia el turc, arribant al regnat de Mahomed II (1451-1481) caracteritzat per la presa de Constantinoble (1453) i desaparició de l'imperi d'Orient.

Davant de la inconsciència cristiana que deixà Constantinoble sense defensa, un home de la nostra raça, Calixte III, es senti capaç de reduir la poixança turca. L'hu-

mil fill de Nàtiva qui, des del càrrec de beneficiat de la parròquia de Sant Joan de Lleyda i professor de nostra Universitat, arribà al solí pontifici, en el poc temps que fou Papa (1455-1458) desvetllà la Cristiandat, reuní diners i ja tenia preparada una creuada que hauria pogut donar un disgust a Turquia (1). La mort no tingué espera i Europa es distregué amb guerres vergonyoses que posaren en perill Alemanya i Itàlia, com ho advertia Francesc Vitori en carta que en 1513 escrivia a Maquiavel. Selim I, fill de Bayacet II s'apoderà d'Egipte en 1517, empleant els canons contra els mamelucs obstinats en no usar les armes de foc, perquè Mahoma havia aconsellat el sabre i l'arc.

Llavors hi havia a Egipte el Califa Mutawakkil, el qual es tenia, només, per una autoritat religiosa que els mamelucs permetien creient que els refermava la llur força militar i civil.

Selim tractà bé a aquesta ombra de Califa i aconseguí fàcilment que li llegués la dignitat per a després de la seva mort.

D'aquí arrenquen els drets dels Soldans de Turquia a titular-se Califes.

Soliman II arribà fins a Viena en 1529 i prengué Rodas tres anys més tard, encara que hi sacrificà 100.000 sitiadors i el seu orgull, car hagué d'utilitzar la traïció i permetre al Gran Mestre Villiers de l'Isle Adam i 5.000 cavallers que anessin a Malta per a repetir llurs heroïsmes, quelques vegades dirigits per Grans Mestres de la nostra raça, com els Cotoner.

El regnat de Soliman II (1520-1566) fou l'edat d'or de la literatura i art a Turquia, i Constantinoble, Jerusalem, la Meca i altres ciutats foren enriquides amb grans i bells edificis.

Son fill Selim II conquerí Xipre, però la batalla de Lepant (1571) trencà l'alè de les conquestes musulmanes (2).

Després de Lepant, el poder turc anà a la devallada, poc a poc, com és natural tractant-se d'una organització tan forta i enardida per una religió professada amb fanatisme. En un dels moments d'impuls, el soldà Mahomet IV, conquerí Candia i altres illes mediterrànies, i en 1683 sitià

Viena amb 300.000 homes. Europa observà una actitud de suïcida, però el rei de Polònia Joan Sobieski—el darrer cavaller creuat—amb 20.000 polacs decidits es posà en combinació amb els desesperats vienesos i derrotà els musulmans.

Els tresors de que s'apoderà, descrits poèticament en les lletres efusives a la reina Maria, i el recel de tots els reis i prínceps miserables que no havien sapigut

Mustafà Kemal, l'home de l'extraordinària energia qui, despertant la consciència nacional de Turquia, dugué a la victòria als exèrcits improvisats i regeix el país amb decisió de fer-ne un estat com els de l'Occident d'Europa, sense parar-se en mesures tan transcendents com l'abolició del Califat i expulsió de tota la família Imperial.

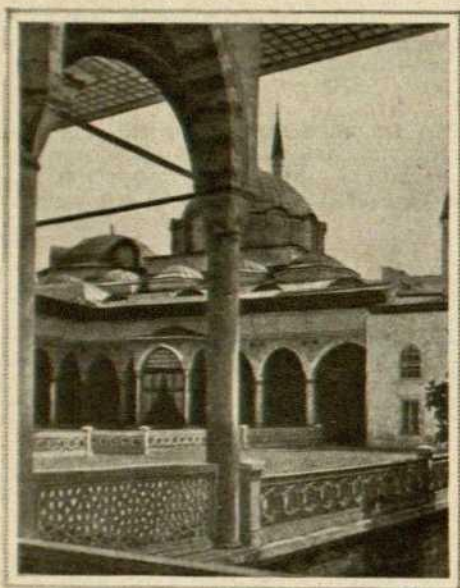
(1) La mateixa idea de la creuada tingué son nebot Alexandre VI, pensant aprofitar la protecció que donà a Zizim, fill gran de Mahomet II, al qual arrabassà el poder son germà Bayacet II, refugiant-se aquell a Rodas i a Roma, i morint massa aviat.

(2) La batalla de Lepant fou la darrera gesta marítima en què Catalunya féu un paper digne del seu passat, car el veritable tècnic del combat fou l'almirall català Lluís de Requesens. D. Joan d'Àustria, germà del rei d'Espanya, no tenia sinó 25 anys, i era, més que altra cosa, un prestigi reial per a unir les esquadres d'Espanya, Venècia, Estats Pontificis. Segurament agrairé als serveis catalans, fou perquè D. Joan donà a Barcelona el «Sant Crist de Lepant» i protegí Montserrat. Un altre heroi de Lepant, Cervantes, fou sempre un amic entusiasta de Catalunya.

complir amb llur deure, foren premis igualment dignes d'un home llegendari com Joan Sobieski.

Altres martells del turc foren Eugeni de Savoia, francès al servei de l'Àustria, també mal correspost, i els Duxs de Venècia, els quals enriquiren i glorificaren la República, fent al mar una tasca semblant a la d'aquells per terra.

La devallada de Turquia s'accentuà a començos del segle XIX, sots el soldà Mahmud II, perdent moltes províncies, anant reduint-se continuament i veient-se cada dia més intervinguda per les potències

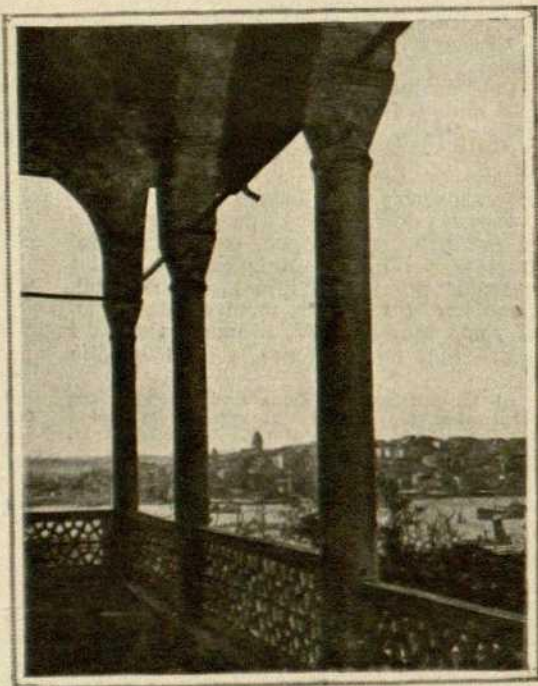

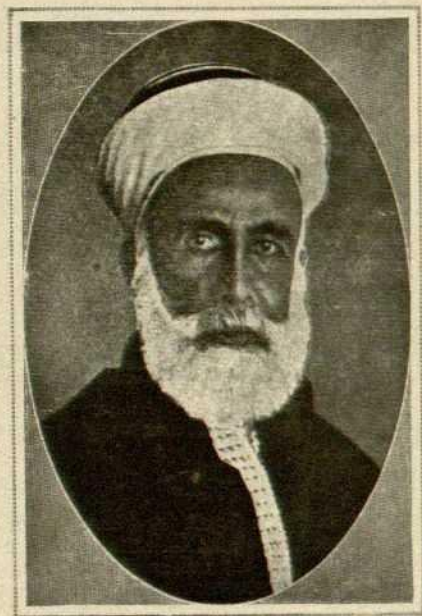
La Meravella dels Califes turcs

Un recó del Vell Serrall: El Quiosc del mantell del Profeta, anomenat així perquè s'hi guarda un mantell de Mahoma. Durant el mes del Ramadan, el Califa des del palau de Dolma-Baghtxè, travessava el Bósfor amb el sumptuós calic de 24 remes per anar a aquesta part del Serrall i enfonsar una punta del mantell en l'aigua de la piscina que enmiralla el quiosc. L'aigua, santificada pel contacte del mantell, esdevenia sagrada per als musulmans, els quals la guardaven com una relíquia.

El famós «Quiosc de Bagdad», artística miranda del Serrall Vell, dançant les aigües del Bósfor. Al fons, Constantinoble, amb la torre de Galata, que la domina, i que els destacaments aliats d'ocupació utilitzaven per a tenir-hi sentinelles.

L'Emir Hussein, creat rei del Hedjaz pels anglesos i candidat britànic al Califat.

occidentals que la designen amb el nom de «l'home malalt de l'Orient» (1).

En 1839 comença el regnat d'Abdul Medjid, fill de l'anterior, i en 1861 el del germà d'aquest, Abdul Aziz. Assassinat aquest en 1876, és succeït per Murad, el fill del penúltim soldà, Abdul Medjid, però al cap de tres mesos fou destronat per son germà Abdul Hamid, el qual regnà fins 1909, en que fou destronat per la revolució dels Joves Turcs.

Llavors regnà el tercer germà Mahomet V, el qual, no seguí la llei de Mahoma que aconsellava matar als germans i nebots per a evitar conspiracions, llei que fou observada moltes vegades i que modernament havia estat mitigada, ja que als prínceps els perdonaven la vida, però els feien viure tancats a un palau, quasi com les dones a l'harem.

Mahomet V era tingut reclòs i no podia sortir al carrer sinó mitjançant un *iradé* imperial, igualment que l'altre germà l'ex-soldà Murad, el qual visqué sempre com empresonat a Tcheragan.

(1) Per a conèixer bé les intimitats de l'estat d'esperit de la Turquia moderna i la reacció que s'ha notat darrerament amb l'explosió de nacionalisme, que ha determinat la defensa de l'Anatòlia, el ferret autènticament turc, nosaltres hem tingut una guia immillorable en els articles publicats aquests mesos per En Francesc Cambó a «La Veu de Catalunya»

Mort Mahomet V en 1918, el succeí son cósí Iussuff-Izedine (Mahomet VI), fill del soldà Abdul-Azis, el qual, en triomfar la revolució nacionalista acabada per Mustafà Kemal, fou destronat per un decret de l'Assemblea d'Angora, del primer de novembre de 1922, abolint-se el soldanat i abrogant-se l'Assemblea tota la sobirania civil. Com que els kemalistes eren llavors molt amics dels bolxevistes russos, Mahomet VI tingué por d'una fi semblant a la del Tsar, i es refugià el dia 17 a un vaixell anglès, que e's conduí a Malta.

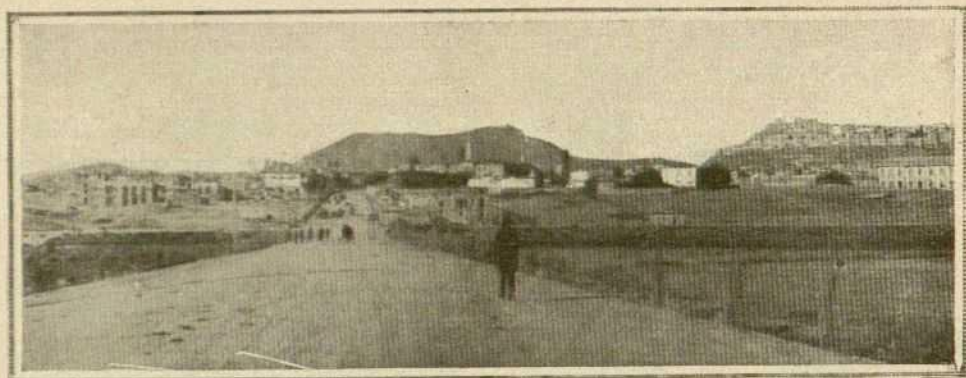
Abdul Medjid, quart i darrer fill del soldà Abdul-Azis, fou proclamat Califat el dia 19, i el dia 24, a la Mesquita de Mahomet el Conqueridor, fou revestit del mantell del profeta, però sense rebre la investidura del sabre, així com rebé el títol de Majestat però no el de Khan.

Abdul Medjid, com sos germans, havia viscut sempre tancat i per això ara, des de son refugi de Suïssa ha pogut dir amb malinconia a un periodista francès: «¡Qui m'havia de dir que, a una joventut sequestrada, succeïria un jorn una vellesa errant!».

Malgrat el sequestre havia aconseguit

Ahmed Fuad, rei de l'Egipte, un dels probables aspirants al Califat.

Una vista d'Angora, la nova capital de Turquia, petita ciutat del cor de l'Anatòlia, que ha estat el fogar del nacionalisme turc.

fer-se una cultura—com, darrerament, les dones de l'aristocràcia turca, sense moure's, quasi, dels harems havien adquirit una instrucció remarcable—i comença el Califat sense posar-se en cap qüestió política i limitant-se a complir ses funcions religioses.

El gravat que publica D'ACÍ I D'ALLÀ ens demostra que no és pas un home antiquat ni fanàtic, perquè apareix a la porta del seu palau, al costat de la seva filla «Perla Imperial», vestida completament d'europea. La seva actitud davant de l'abolició del Califat ha sigut la de l'home tranquil i malinconià que sap resignar-se als capricis de la Fortuna, la fatalitat musulmana que un dia es complagué en salvar-lo de la mort destinada a tants prínceps pel crim de no haver nascut hereus del soldà, per a fer-li passar la joventut tancat i la vellesa errant, després d'haver-li fet gustar, no sense inquietud, els honors de la més alta dignitat d'una raça i una religió que té més de 200 milions d'adeptes (1).

L'abolició

Sí, fa uns quants anys, ens haguéssim dit de sobte que havia estat abolit el Califat, no ho hauríem cregut. Ara la caiguda ens produeix una impressió semblant a la que dona un gran arbre corcat, ressec, i mig desarrelat. És la malinconia de les grans

coses sense ànima que, en véure-les caure, ens produeixen pietat i ens fan oblidar els terrors que han fet sofrir als nostres passats, per a recordar-nos, solament, dels beneficis que han donat a la Humanitat.

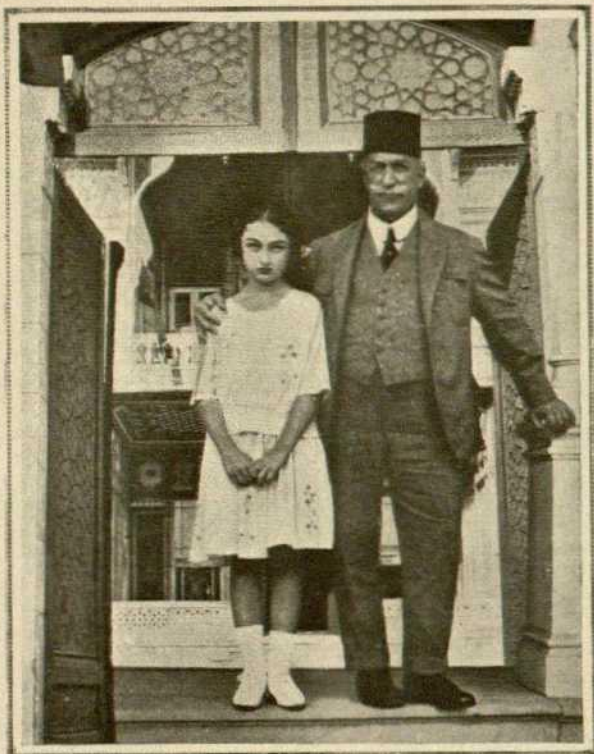
La nostra època és la de la caiguda de moltes institucions que han donat ja son fruit i no fan més que nosa, com els arbres sense virori, llenya seca per al foc de la Història, abrandat, avui més que mai, i solament respectuosos per aquelles institucions que compleixen una missió divina, com el Vaticà.

Els soldans de Turquia havien tingut molt d'interès, especialment Abdul Hamid I i Abdul Hamid II en abrogar-se la dignitat de Califa, i fer-se passar per successors dels Califes d'Egipte, perquè creien disposar d'un instrument d'influència damunt tot el món musulmà. Els historiadors, com C. A. Nallino, han demostrat que aquests drets eren il·lusoris, però molts musulmans, especialment els de la Índia plantegen la qüestió damunt un terror de fet i diuen que la dignitat suprema de la seva religió l'ha d'exercir el cap de l'estat mahometà més potent, per a poder així defensar l'islam. El mateix diuen els partidaris d'Husseim, rei de l'Aràbia, i els de Fuad, rei d'Egipte, ajudats per Anglaterra, desitjosa de que sigui elegit Califa un dels seus dos protegits, al qual ella convertiria en mitjà de mantenir quietes els musulmans que ha de sujectar al seu imperi.

El soldà del Marroc no pot ésser candidat perquè fa temps que la seva dinastia creu tenir el Califat, suposant-se successora de les prerrogatives dels Califes de Còrdova, les quals, amb Boabdil, passaren l'Estret després de la pèrdua de Granada.

Els musulmans de Turquia no reaccionaran, per ara, perquè els més intel·ligents i actius creuen que el Califat no els ha

(1) Els darrers censos permeten fer el següent càlcul incomplet del món musulmà: 3 milions a Europa, 66 milions a l'Índia anglesa, 1.146.000 a l'Indo-Xina francesa, 11 milions a la Rússia asiàtica i Càucàs, 5 milions a Pèrsia, 4 milions a l'Afganistan, 8 milions a Xina, 500.000 a Abissínia, 10.269.435 a l'Egipte i 280.000 a Libèria. En altres països, com els Estats malais, Java, Sumatra, Marroc i altres països d'Àfrica, és impossible fer cap compte per manca d'estadístiques i censos.

El Califa Abdul Medjid Effendi, amb la seva filla Duzru Chehvas (Perla Imperial), a la porta del seu palau de Constantinoble, els dies de la seva elecció. Com es veu, tots dos van vestits d'Europeu i ningú diria que aquesta bellíssima nena d'onze anys és la filla del destinat a mantenir les tradicions musulmanes de reclusió i menyspreu de les dones. ¿?

La princesa «Perla Imperial»
amb el traje turc.

El Ministeri que regeix des d'Angora els destins de Turquia, ajudant a Mustafà Kemal. — D'esquerra a dreta: Senats: Dr. Riza Nour Bey (Salut Pública); Kiazim Patxà (Defensa Nacional); Moussa Kiazim Effendi (Religió); Fethi Bey (President); Marescal Fevzi Patxà (Cap del E. M. G.); Seyid Bay (Justícia); Hassau Fehmi Effendi (Finances). — Drets: Feyzi Bey (Treballs públics); Mahmoud Essad Bey (Comerç).

donat res de profit, ja que no impedí que en la Guerra Gran formessin contra el Califa els musulmans subdits d'Anglaterra i França, a més de què, desbocats vers l'occidentalització i laicització de Turquia, venen en el Califa—no hem d'oblidar que Abdul Medjid era, ensems que el més alt dignatari religiós, l'hereu del Soldanat com a germà de Mahomet VI, qui ara viu, en el silenci i allunyament de Malta, la vida del rei que no té esperances de recuperar la corona—l'enemic de les institucions republicanes i laiques de les quals estan enamorats.

Sigui la que vulgui la solució que es dongui a n'aquest plet, tant si es celebra una Assemblea de notabilitats musulma-

nes per a elegir Califa, com si un rei musulmà s'abroga el títol i vol exercir a la força autoritat religiosa damunt tots els mahometants, com si cada país s'acostuma a mirar el Califa en el Cap del seu govern, la realitat és més forta que la política, i la Història no assenyala en va la decadència i la mort de les institucions. El Califat és una cosa morta en el sentit tradicional; és l'ombra d'una llum a estones esplendent i benfactora com un far, a estones sinistra i mortífera com un llamp. Els descendents dels qui tremolaren i patiren a causa del llamp, recordem el far i saludem l'ombra que ja potser no veurem mai més.

MIGUEL CAPDEVILA

Vostè, lector amic, deu estar subscrit a alguna de les publicacions de

**Editorial
Catalana**

Societat Anònima

Como és natural, deu tenir en la seva llibreria la col·lecció de les nostres

Biblioteca Literària
Biblioteca Catalana

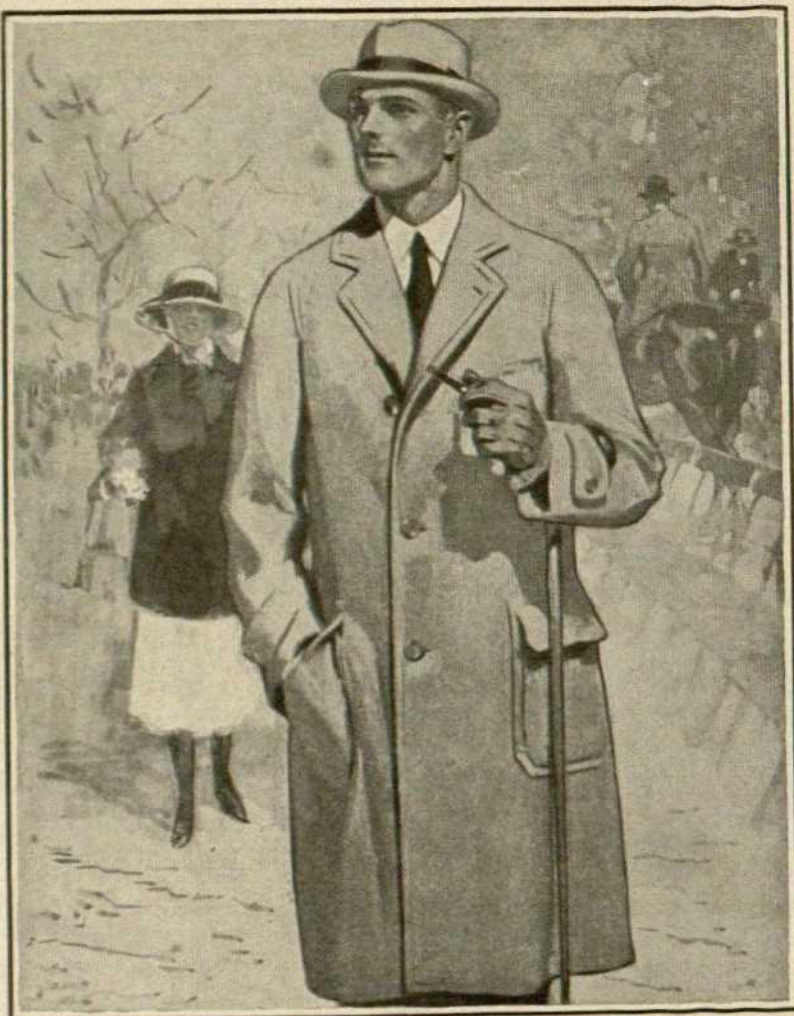
És segur que estima els llibres, que són el nostre pa espiritual, per això li proposem de renovellar-los amb les artístiques tapes qual fac-símil va adjunt. \ Pensi en la riquesa de presentació que adquirirà la seva biblioteca amb els llibres curosament relligats. \ Detalli'ns la seva adreça i li passarem a recollir els exemplars que vulgui relligar.

**Faci's ensenyar
exemplars de
mostra i enque-
darà encantat**

El relligat de cada volum val **2 ptes.**; el llibre en tela, **4'50 ptes.**

Avisi a
Editorial Catalana, S. A.
Rambla Sant Josep, 16, pral.
Telèfon número 184 A.

P. MALLAFRÉ

SASTRE

RONDA SANT PERE 24 P^{RA}L

Una nit de Pasqua

sota Neró

per

Emile Gebhart

RA una tarda d'abril, en les foranies romanes. La natura, en caure el dia, tenia una serenor i una gràcia totes divines. Allà baix, molt lluny, el circ

immens de les muntanyes sabines tancava l'horitzó com amb un collar de prodigioses ametistes, que els raigs del sol morent banyaven de lluïssors d'or i de porpra. Aquí, al llarg de la via Apia, tofes d'arbres de poncelles àuries i irisades donaven als vells sepulcres consulars un ornament rialler. La brisa marina espolsava la neu dels ametllers i dels cirerers, i els blancs borrallons queien en pluja embaumada sobre els fronts de marbre, les testes augustes i melangioses arrencades al llarg de l'avinguda funerària.

Ací i allà, en les bardisses, entre els ombríus plomalls dels xiprers, poc a poc s'adormia la xerradissa dels nius; llargues corrues d'orenetes, vingudes del costat de Nàpols, corrien per l'atzur pàl·lid i es posaven sobre la cresta dels aqüeductes antics. Les torres, les cúpules i les altes muralles de Roma semblaven vibrar sota un vel de vapors lluminosos.

Una pau sagrada baixava del cel sobre la terra.

En aquella hora, dos cavallers s'enca-

minaven lentament cap a Roma per la via Apia. L'un d'ells era un personatge de cara greu i trista, d'edat avançada, els vestits i l'aspecte del qual denunciaven un enlairat patrici, procònsol o ambaixador de l'Emperador, més que no pas un capità. L'altre, jove, de faisons més militaresques, escortava, amb un aire de respectuosa familiaritat, el magistrat solemnia.

La cara d'aquest darrer, per l'arruga cavada entre les celles, la lassitud habitual de l'esguard, el plec amarg de la boca, testimoniava un sofriment d'ànima, potser un remordiment o un dol que el temps havia pogut afeblir, però que no esborraria mai més.

Cinc o sis esclaus a cavall seguien a una curta distància els dos cavallers.

Com fos que albiressin distintament, oberta en la muralla secular, una de les portes:

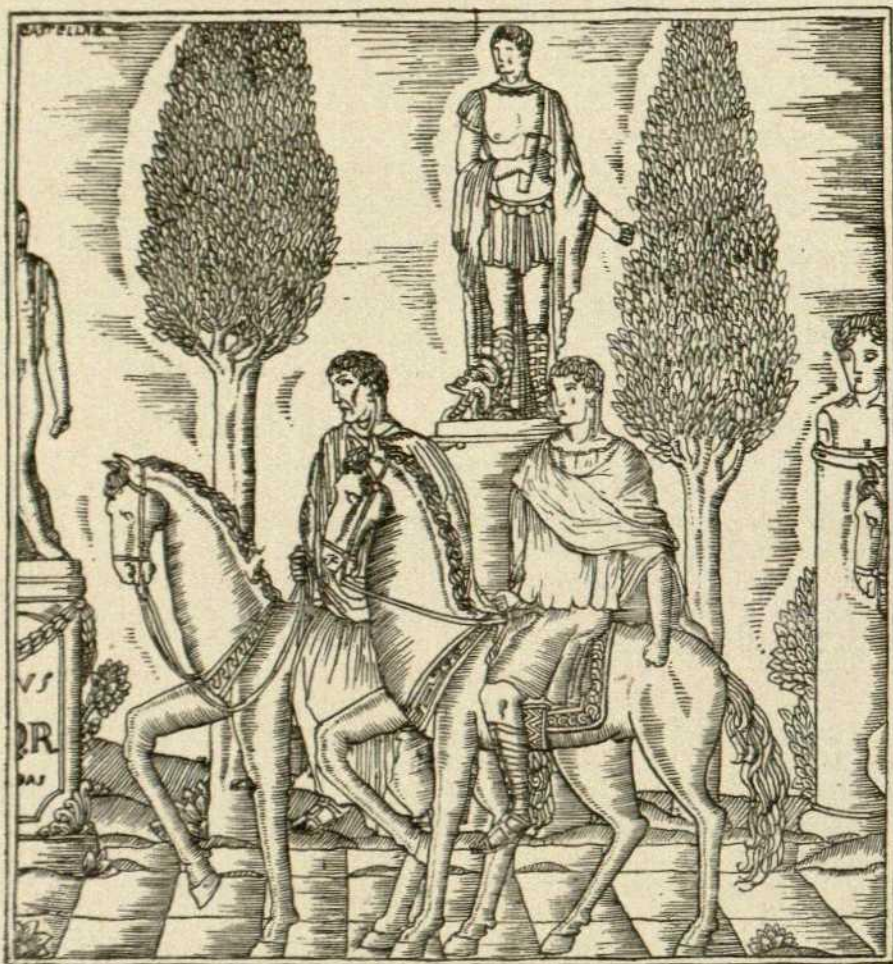
—Oncle, digué el jove, ¿veieu tota aquesta gent que corre camps a través i que va isoladament però s'encamina tota cap al barranc pregon, a nostra esquerra? ¿Serà, tal volta, que ja es conspira contra Cèsar Neró, segons els costums dels imperis sàviament organitzats?

—Calla, eixelebrat, replicà el patrici. Els esclaus que cavalquen darrera nostre tenen orelles... i fins i tot els sepulcres que voregen aquest camí.

Entretant el noble cavaller observava atentament les ombres errants en el clar crepuscle primaveral. Una sobtada emoció es palesà sobre la seva cara.

sigui la meua absència, t'és defès de penetrar més avant.

Caminava, amb passes tranquil·les i guiat pel pas dels passejants estrangers que el precedien, a través les tenebres.

En aquella hora, dos cavallers s'encaminaven lentament cap a Roma per la via Apla. (Pàg. 307)

— Anem'hi, també, cap aquest misteriós barranc, digué a son nebot.

A l'entrada d'un estret corredor que s'enfonsava profundament sota terra, el vell baixà del cavall.

— M'esperaràs en aquest lloc, Sextus, amb els meus servents, i, per llarga que

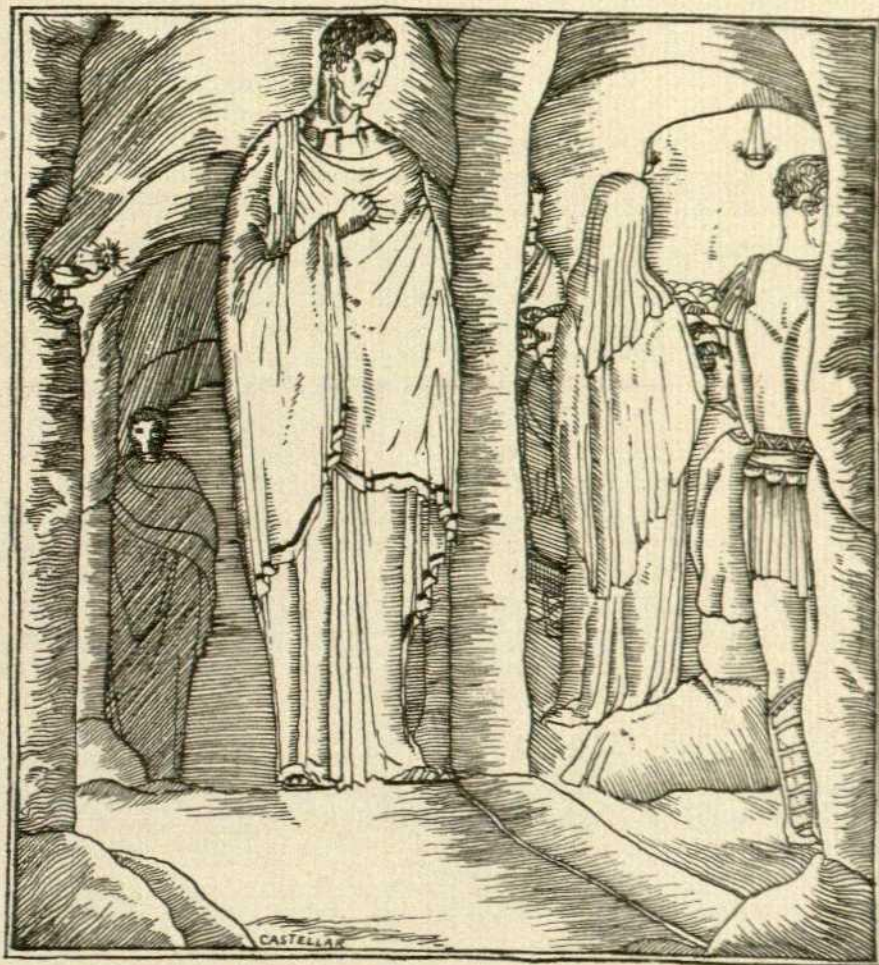
Ben tost oi la remor vaga d'una gentada, de quan en quan un cant de veus suplicants, un crit d'alegria, després una paraula solitària que ressonava en el religiós silenci de l'assemblea. De cop i volta unes lluïssors rogenques aclariren les parets del soterrani, una fresca sentor de

fullatges i de flors voleïa per sota la volta, i el patrici arribà a la llinda d'una gran sala il·luminada per centenars de petits llums d'argila i enflorada de jacints i lles-samins. Ningú es donà compte de l'en-

nà al visitant imprevist un lloc buit entre mig d'un grup de menestrals.

El patrici s'assegué entre un barquer del Tiber i un ferrer de l'Esquil.

I l'augusta litúrgia es prosseguí.

... i el patrici arribà a la llinda d'una gran sala...

trada d'aquest desconegut; ningú, sinó l'home que, assegut sobre un escambell enlairat, semblava el mestre, el sacerdot i el pare, Pere, príncep dels apòstols i cap de l'Església. Empal·lidí i tancà els ulls, com per recollir-se en un record dolorós. Després, d'un gest gairabé imperatiu, sig-

Homes del poble i soldats, dames de nom il·lustre en la història de Roma i esclaus, gals i sirians escoltaven la recitació d'un jove diaca, l'Evangeli popular de la Passió i de la Resurrecció, el drama sacrileg, el miracle triomfal del qual Pere celebrava, en aquest cap al tard de pri-

mavera, la commemoració, en el fons de les catacumbes. El diaca remembrava la nit en el Jardí de les Oliveres, la traïció de Judes, la tràgica passejada de Jesús a través de Jerusalem, el pretori d'Anàs, la casa de Caifàs, i entretant que al bell davant dels fidels de Roma, Pere, plorós, humiliat, es colpejava el pit, el renunciament del dissortat gran apòstol.

Aleshores el diaca evocà l'imatge del pretori imperial, els dubtes i els defalliments de Pilat, el crit terrible de la multitud:

— Crucifica'!! Crucifica'!!

Després la flagel·lació i la corona d'espines enfonsada sobre la testa sangnanta, el ceptre de canya i la clàmide de porpra, tota la ferocitat, tota la cruel ironia d'Israel parricida:

«Escolteu, deia el diaca, el testimoniatge de Joan el Ben Amat. I començaren a saludar-lo, dient: ¡Salut, rei dels Jueus! I el bofetejaven i l'escupien. Pilat sortí per segona vegada i els digué: «Mireu, a fora us el trec, per tal de que us convenceu que no li trobo cap culpa.»

Sortí, doncs, Jesús portant la corona d'espines i el mantell. I Pilat els digué: «Heu's aquí l'Home!»

En aquest moment, el noble romà es tapà la cara omb un pany de la seva toga i baixà el cap gairabé fins als genolls.

Restà immòbil així llargament. De sobte es redreçà, arrencat d'un somni com pel retruny d'un cant de joia. L'Al·leluia de Pasqua rodolava per les catacumbes, esclatant com la trompeta de cent arcàngels.

Aleshores, obeint un signe de Pere, un fidel s'aixecà d'entre els de l'assemblea i anà a situar-se a la dreta del primer bisbe de Roma.

— Parla, li digué Pere, i dóna testimoniatge.

Aquest home era un dels deixebles d'Emmaús. I contà l'encontre gloriós de

Jesús ressuscitat, en un capvespre semblant al d'avui, en un camí desert de Palestina.

Acompanyava els pelegrins, lleuger com una visió, i ells no el reconeixien pas.

— Per què esteu tan tristos?—els hi demanà:

I ells li confessaren la causa de llur tristor, la mort de Jesús de Nazaret, de Jesús el gran profeta, que els sacerdots havien traït i que els romans havien crucificat.

— Nosaltres esperàvem que ell deslliuraria a Israel, però mentrestant des de fa tres dies tot ha finit. Algunes dones ens han esglaiat en dir-nos que havien anat abans de dia a son sepulcre i no hi trobaren el cos, però veieren uns àngels que les hi digueren: «*Ha ressuscitat.*» I nostre company de pelegrinatge, tot explicant-nos les Escriptures, donà entenent de voler prosseguir son camí més enllà del poblet on havíem de passar la nit.

Consenti, però, en entrar a casa d'Emmaús i en sopar amb nosaltres. I veu's aquí que va beneir el pa, en féu bocins i ens en donà. Aleshores reconeguerem el Salvador i, mentre ens prosternàvem per adorar-lo, es féu fonedís a nostres ulls.

Novament l'Al·leluia pasqual resonà dins les catacumbes. A son torn, l'Apòstol s'aixecà i parlà:

— Preguem, germans meus!

— *Amen*, contestaren els cristians.

— Preguem pels jueus cecs, que encara no han comprès la vinguda del Messies; preguem per nostres pares de la llei vella, la llei d'Abraham, de Moisès i de David. Preguem pels gentils per tal de que rebir també la bona nova, preguem per l'Emperador pagà, per Jerusalem, per tota la posteritat d'Adan. Pregueu per mi, germans meus, per tal de que el Senyor me perdoni. Pregueu per vosaltres mateixos, per tal de que us dongui la fermesa en la llei, la constància en la

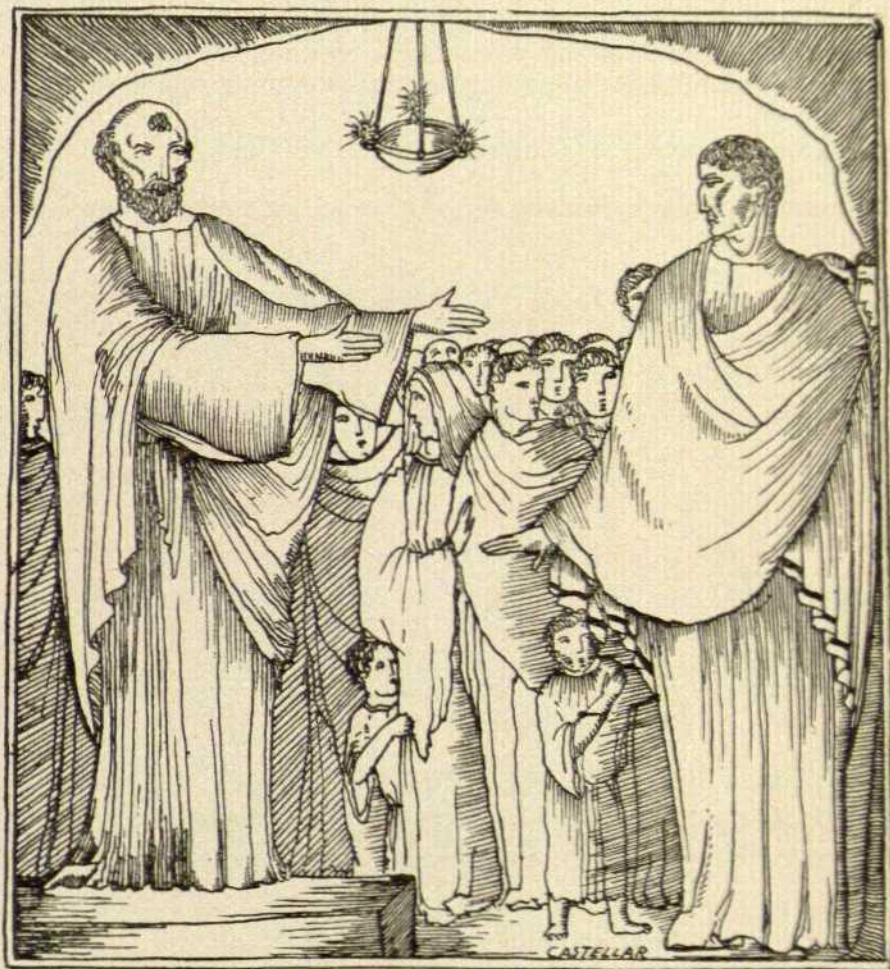
persecució, el coratge en front del martiri!

— *Amen! Amen!* responien els fills.

— I pregueu per aquest home, cridà

braços de llurs pares. I Ponç Pilat avançà cap a l'apòstol.

Parlà entremig d'un silenci sepulcral. Afirmà el sincer desig que havia tingut de salvar a Jesús de Nazaret i la impotència

... I Ponç Pilat avançà cap a l'apòstol...

amb veu atronadora el pescador de Galilea, tombant-se cap el desconegut, la toga del qual era brodada d'una faixa de porpra. Aleshores, el deixeble d'Emmaús esguardà l'estranger i, tot tremolós, pronuncià un nom que féu estremir tota la comunitat. Les dones es desmaiàren, els nois es llançaren esmaperduts en els

en què la fúria del poble i de la sinagoga l'havien deixat de poder-lo arrancar dels lligams de la llei judàica; son deure de magistrat romà d'evitar una rebel·lió contra Roma; en fi, després d'aquell dia, el remordiment de sos records i la confusió dintre el seu cor.

— No tens pas de què defensar-te, li

contestà Pere. Tu no ets pas per nosaltres un acusat, car el Senyor ha perdonat els seus botxins i ara mateix nosaltres acabem de pregar per tu. I altrament, el misteri de misericòrdia i d'amor va a complir-se.

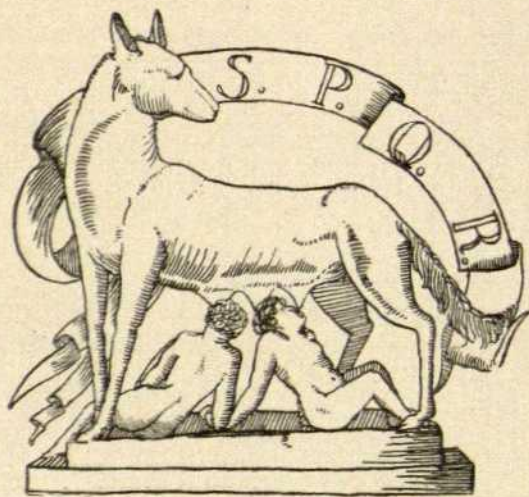
Dos adolescents presentaren al bisbe un cistell de pans. Va beneir-los, en féu bocins i els donà als fidels. Una volta encara esclatà l'Al·leluia. La comunitat camençava a dispersar-se. Els cristians passaven pel costat de Pilat sense ira, amb una mena de respecte. ¿No era,

malgrat la seva falta, l'un dels més grans testimonis de la Redempció?

Sortí amb passes tranquil·les de les catacumbes embaumades de flors. Sextus i els esclaus l'esperaven en l'indret on els havia deixat; muntà de bell nou dalt son cavall, entrà a Roma i guanyà son palau sense respondre ni un sol mot a les preguntes del seu nebot, l'ull més carregat de tristesa, la boca més dolorosa i la testa caiguda sobre el pit.

ALFRED GALLART, *trad.*

Dibutxos de

Castellar

Crònica Catalana

març de 1924

El mes de març sol ésser, entre els dotze mesos de l'any, un dels més plens i més fructífers. I aquest any, malgrat tot, no s'ha estroncat la tradició. El mes de març és el mes típic de la Quaresma; i la Quaresma és una de les temporades més ben assenyalades, més caracteritzades, potser la que ho és més de totes, per ésser propícia a l'escat de totes les activitats, alhora que els arbres comencen d'escotar en flors i que els camps es desensopeixen amb una novella claredat.

És arribada la Primavera, altrament. I la Primavera, amb son trasbalsament biològic, duu una mena de frisança de tota llei, i un desencongment sautífer i optimista. I per coses que passin, la Primavera no deixa de comparèixer amb el ritme eternal de les estacions.

Voldriem, ja que no comentar, al menys subratllar tantes de coses, de tants ordres, que ara si que podríem dir que per tanta d'abundor no sabem gairebé per on començar. Per això haurem de reduir-nos a fer-ne algunes síntesis: uns quants ramells en aquest jardí florit de la nostra espiritualitat.

Comencem, en primer lloc, pels «Amics de la Poesia», aquesta institució simpàtica, repetim simpàtica amb tota l'efusió i la millor significació de la paraula; perquè les seves reunions tenen aquell aire distingit i atractiu, tenen aquell to de distinció, que fa que un hom s'hi senti delectat amb el millor repòs i amb el millor gaudi de l'ànima. Dues sessions, dues lectures agradoses: Tomàs Garcés, Rosend Llates; dos joves (els poetes catalans, per un regular, són sempre joves) ens han fet assaborir els poemes de «L'ombra del lledoner» i de «Poesies líriques».

L'Institut de Química Aplicada, que dirigeix l'infatigable doctor Agell i Agell, ens ofereix la represa dels seus cursos interessants: el primer d'aquesta tanda a càrrec del savi doctor N'Enric Moles, sobre «Altes qüestions de química, fruit dels assidus treballs i estudis del professor benemèrit de la Universitat de Madrid, que així prodiga als escolars els beneficis de les seves investigacions.

Dignes són d'ésser esmentades les conferències del Círcol Artístic de Sant Lluç,

a càrrec de personalitats estudioses i inquietes rera la conquesta dels dominis de l'art i de la bellesa.

El mateix podríem dir de les conferències que sobre temes religiosos i socials s'han vingut desgranant en el Círcol Catòlic de Badalona, que ja s'ha guanyat un lloc d'honor per les seves reiterades campanyes culturals en diverses estacions de l'any, i que palesa l'alt sentit de la seva organització o de la seva orientació.

També en el Círcol Tradicionalista del carrer de la Portaferrixa, eminents clergues han fet sentir llur veu, donant lliçons de civisme, de cultura i de moral, amb esperit lliure i desinteressat, començant, des de les summitats del judici serà i clar, les mudances externes de la vida que passa.

Esment especial hauríem de dedicar al curs de Cervantologia que el cultíssim senyor Givanel donà a l'Ateneu Barceloní, amb la qual cosa la nostra ciutat palesa, una vegada més, l'estima i el fervor i el culte intelligent que ret a l'immortal estre de Cervantes, com potser no cap altra ciutat trobaríem.

I encara Igualada, la ciutat vibrant i remorosa, la ciutat viva, dona, per mitjà del Círcol d'Obrers, també una tanda de conferències sobre temes d'ample abast educatiu, més que més donades per mestres ja consagrats i que ells per si sols, amb llur apostolat, ja són un exemple.

I conferències, encara, a Parcelona, de la Lliga d'Acció Catòlica de la Dona; conferències en molts centres barcelonins, organitzades per la Joventut Social; conferències a l'Acadèmia de Sabadell.

Especial ressò han tingut les conferències culturals organitzades per la vella entitat mare, la Lliga Regionalista, sobre els coneguts temes d'alta especulació intel·lectual, a càrrec de distingits membres

seus, i que tan càlidament concorregudes s'han vist, demostrant l'afany cultural del nostre poble.

En l'ordre de la cultura, eminents personalitats estrangeres ens han visitat, i ens han fet obra, també. Per no fer-nos llargs, esmentarem sols el músic Igor Strawinsky, el famós compositor i mestre. I aquest mestre s'ha sentit corprès davant del nostre poble; la dansa nostra, la sardana li ha arribat al més pregon del cor i de l'esperit. Igor Strawinsky també vol fer sardana. Dintre la nostra sardana hi cap tothom de bona voluntat.

Altres hostes il·lustres passen per Barcelona: el rei consort d'Holanda, Príncep Macklenburg; la selecta oficialitat del cuirassat Pittsburg, nordamericà. De lluny, la imponent esquadra anglesa del Mediterrani, amb les seves pomposes i majestuosos maniobres en aigües que en podríem dir nostres, sota la mira serena, la calma Augusta de la badia de Pollensa.

La vida popular religiosa compta amb les belles anècdotes de la festa de Sant Medi, una mica ma'aguanyada, potser, per descolorida. Hi ha hagut la festa del gran bisbe barceloní Sant Oleguer, i la festa d'altre bisbe també barceloní, Sant Pacià, amb la inauguració del temple de la Tinència Parroquial. Festes eminentment arrelades i vives en l'ànima del nostre poble, festes d'intims recintes, impenetrables a les bufarades de l'exterior trasbalsadores.

Encara que amb aquella reserva, amb aquella circumspecció excessiva però justificada en el comentari, que els temps comporten, ha d'ésser assenyalat el manifest dels intel·lectuals castellans, homes de lletres, homes d'estudis, publicistes, artistes, escriptors, poetes, catedràtics. Una veu amiga, que és força d'agrair en l'àrea més pura de l'amistat. I a saber correspondre a l'amistat no ens ha de guanyar ningú. A la ploma aturada, a la llengua silenciosa, corresponen una més

vívida espurna mental, que brilla per damunt de la fosca espessa.

Sardanes, sardanes!... Cada dia hi ha més ballades, cada dia són més amples les anelles, per places i carrers no s'acaba mai la sardana. El jovent—i per la sardana totom n'és de jovent—no apaga la flama, no abaixa l'antorxa de la seva joia, de la seva fe, del seu optimisme. Els mestres de la sardana—aquesta vegada, el popular Vicens Bou—són homenatjats, amb aquella efusió que caracteritza el cor del poble. ¿Qui és que tingui cor que no dugui una branca a homenatges així?

D'altres dades podríem referir, pertencents a altres múltiples ordres de la vida: la nova crisi de la «calderilla», l'eloqüent mutisme dels telèfons amb fils; les divertides conferències del senyor Benavente; la substitució d'Ajuntaments; l'anomenada «baixa» de la pesseta; les brometes del vot femení, amb el nou Estatut Municipal, etc., etc.

Ha celebrat altra assemblea la nova Mancomunitat. Hom assenya a la dissolució d'organismes com l'Escola de Funcionaris, la Mutualitat de Secretaris, l'Oficina d'Orientació municipal!... I l'aval de l'Estat a un crèdit de deu milions a fer per la nova Mancomunitat...

L'incendi del Teatre Principal; la destrucció de les Rambles; les bromes pesades dels rifenyos...

I hem d'acabar amb la nota trista d'uns altres bons patricis traspasats: del literat Joaquim Riera i Bertran, model d'homes i de ciutadans, distingit escriptor, autor de notables obres en prosa, en vers, de teatre, i de l'advocat senyor Sala, que ha volgut deixar un exemplar record de la seva munificència en llegar a la seva amada ciutat un tresor en pintura moderna, pel Museu de la Ciutatella, i un tresor en metàl·lic, per a l'hospital de Santa Creu. A. C. S.

X.

S. VERDAGUER
R. UNIVERSITAT, 9

Banyeres, Lavabos, Bidets, etc.

NI CÓLICOS
NI NÁUSEAS, NI IRRITACIÓN

PURGÁNDOSE CON LAS
SALES DE MEDIANA DE ARAGON
SE TOMAN DISUELTAS EN UN
VASO DE AGUA TIBIA EN AYUNAS

Frasco de 10 a 12 purgas 3 Ptas
Cajita IDEAL para 1 o 2 purgas 0.50..

NO SUFREIXI
DE MORENES!..

estrenyiment, fistules, gasos o
qualsevol derivació del ventre. A
pesar dels seus pessimismes, vos-
tè deu reaccionar. Refusi tot me-
dicament intern, ja que ignora
llur acció directa. Utilitzi per a
guarir totes les alteracions del
recte, nostre LUX, SENSE METGE,
SENSE MEDICINES. El seu efecte
és immediat i sens la més petita
molèstia, ja que acciona durant
el son. Demani fullets a INSTI-
TUT ORTOPÈDIC SABATÉ I ALE-
MANY :: Canuda, 7 :: Barcelona

Fundació Bernat Metge

Heu's aquí l'empresa literària
més sòlida i transcendent del nos-
tre Ressorgiment cultural. Arreu
de Catalunya i entre les selec-
cions espirituals estrangeres, ha
estat rebuda amb entusiasme.

Subscriguí's a:
EDITORIAL CATALANA, S. A.

Rambla Sant Josep, 14, pral.
Telèf. 184-A. — BARCELONA

MIREN QUE
HERMOSO!

Así se crían los niños que to-
man leche condensada marca

LECHERA

DESELA A SU NIÑO,
SEÑORA, VERA QUE
GORDITO SE PONE

J. Uriach y C.^a SENC.

(FUNDADA EN 1836)

Drogas
Productos
químicos
Específicos

Aguas
minerales
Perfumería
Comestibles

BRUCH, 49

(Entre Cortes y Diputación)

Teléfonos. 7 + 8 S.P.

(SECCIÓN DE VENTA AL DETALL)

"PURGANTE COTIDIANO

Las Unicas que purgan sin Cólicos

**PILDORAS
JABONOSAS
BOISSY**

**LAXANTES
PURGANTES
REFRESCANTES**

Precio de la caja de 40 Pildoras: 4 Pesetas
Farmacia **BOISSY**, 2, Place Vendôme, PARIS

Las **PILDORAS JABONOSAS BOISSY** son las únicas que se emulsionan en el intestino purgando poco a poco sin cólicos. Se hallan en todas las Farmacias.

NOTA. — A toda persona que remita 35 céntimos se le enviará gratis y por correo certificado una caja con 4 Pildoras «Boissy».

J. URIACH I C.^a — Apartado 632. — BARCELONA

PARA DISOLVER
EL
ÁCIDO ÚRICO
NADA MEJOR
QUE LA
**PIPERAZINA
MIDY**

LOS QUE SUFREN DE ARTRITISMO, REUMATISMO, GOTA, CÓLICOS NEFRÍTICOS, CUANDO LA ORINA ESTÁ COLOREADA Y CARGADA DE AREJILLA, NO DUDEN EN HACER UNA CURA DE PIPERAZINA MIDY, LA MEJOR Y LA MÁS ECONOMICA POR SER LA MÁS ACTIVA

DEPILATORIO BORRELL

Sens molèstia, treu
el pèl o pelussera
i mata la rel sens
irritar el cutis

**A. Borrell C. Assalt, 62
Barcelona**

i en totes les perfumeries - Es remet discretament
per correu certificat, anticipant 4'50 ptes. en se-
gella, etc. - Gran Premi, Creu i Medalla Or, Ex-
posicions Anvers i Roma 1923.

Cacaus

Xocolates : Bombons

FRY'S

J. S. Fry & Sons Ltd.

Bristol

FÀBRICA DE
PRODUCTES CERÀMICS

Casimir Vicens

Rajoles i
articles de
Construcció

Despaix:
C. Tallers, 72

Fàbrica:
C. Benavent,
pròxim a Tra-
vessera Sans

Telèfon 5090 A.

Barcelona

ESPLUGA DE
FRANCOLI

Gran Balneari

Tocant al Mo-
nestir de Poblet

PROPIETARI:
Dr. Salvador
Rocaballber

CLIMA excel·lent de re-
pòs, a 600 m. sobre
nivell. Parcs i boscos
creuats per 50 kms. de
carreteres. Estació del f.
c. de Llyeda a Tarragona

Aigua regeneradora
Font del Ferro

37 xalets que es lloguen
per mesos i per tempora-
da, de 170 a 2500 pesse-
tes al mes

**Hotel Vi-
lla Engracia**

de primer ordre, pensió
restaurant, 15 pessetes.

Hostatge senzill i confort-
able a la MASIA DE
L'AIGUA Telèfon, elec-
tricitat, automòbils, jocs.
Misses i Rosari diaris a
l'església de l'Establi-
ment.

Administració a Barce-
lona: Bruch, 114, princi-
pal - Telèfon G. 1339

Asmàtics, Bronquí- tics, Tuberculosos

si voleu lliurar-vos de vostres
malalties feu sempre ús del

XAROP VIAN

compost amb extrets de diver-
ses plantes medicinals, les
quals tonifiquen els bronquis
i pulmons, fent desaparèixer
la irritabilitat i infecció. sens
causar perjudici a l'estómac.

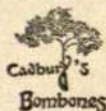
Laboratori "El Siglo"

Carrer Sant Pau, 33 - Barcelona

CADBURY

Exquisits
Bombons

King George
Prince of Wales
Royal Windsor
Almonds "Jordan"

Junt a les meves joies

més preuades,
servo jo, com a
tesor de vàlua,
**la Crema
i Polvos**

PECA-CURA

Productes que
ofereixen la de-
sitjada felicitat
en forma de

**Joventut
Idealitat
Belleza**

Productes

PECA-CURA

Aigua Cutània, Massatge Facial, Llocó per al
cabell, Aigua de Colònia, Crema, Polvos, Sabó.

Cortés Germans

Barcelona